תלמוד ירושלמי · מפרשים · פני משה על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

פני משה על תלמוד ירושלמי קידושין

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי קידושין

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-קידושין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 14
הלכה ג 27
הלכה ד 34
הלכה ה 40
הלכה ו 45
הלכה ז 48
הלכה ח 56
הלכה ט 57
פרק ב 60
הלכה א 60
הלכה ב 70
הלכה ג 71
הלכה ד 71
הלכה ה 71
הלכה ו 72
הלכה ז 74
הלכה ח 79
הלכה ט 81
פרק ג 82
הלכה א 82
הלכה ב 88
הלכה ג 92
הלכה ד 95
הלכה ה 97
הלכה ו 98
הלכה ז 100
הלכה ח 100
הלכה ט 102
הלכה י 102
הלכה יא 103
הלכה יב 104
הלכה יג 106
פרק ד 107
הלכה א 107
הלכה ב 111
הלכה ג 112
הלכה ד 112
הלכה ה 113
הלכה ו 114
הלכה ז 116
הלכה ח 118
הלכה ט 118
הלכה י 119
הלכה יא 120
הלכה יב 123

פרק א

הלכה א

מתני' **האשה נקנית בג' דרכים**. לפי שאין האשה מתקדשת אלא מדעתה תני האשה נקנית ולא תנא האיש קונה ואיידי דתני רישא האשה נקנית תני סיפא היבמה נקנית ואע"ג דיבמה נקנית ליבם בין מדעתה בין שלא מדעתה:

וקונה את עצמה. להיות ברשותה להנשא לאחר:

נקנית בכסף. דכתיב כי יקח וגמרינן קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב נתתי כסף השדה קח ממני:

בשטר. כגון שכתב לה על הנייר או על החרס הרי את מקודשת לי ונתנו לה בפני עדים ואע"פ שאין בו שוה פרוטה וילפינן לה דכתיב ויצאה והיתה מה יציאה בשטר דכתיב וכתב לה ספר כריתות אף הויה בשטר:

ובביאה. אם נתייחד עמה בפני עדים לשם ביאת קידושין דכתיב כי יקח איש אשה ובעלה. ואע"פ שאין לך קידושין מפורשים בתורה יותר מקידושי ביאה אמרו חכמים שהמקדש בביאה מכין אותו מכת מרדות שלא יהיו בני ישראל פרוצין:

ב"ש אומרים בדינר. בגמרא מפרש טעמייהו:

בפרוטה. הוא חצי שעורה של כסף:

האיטלקי. הוא אטליא של יון:

היבמה נקנית. ליבם להיות כאשתו לכל דבר בביאה אבל כסף ושטר לא מהני בה מדאורייתא אלא רבנן הוא דתקון דמהני בה מאמר והוא שנותן לה כסף או שטר ואומר תקנה לי למאמרי ולא מהני אלא לפסלה על שאר האחין אבל לא לפטרה מן החליצה ולא ליורשה ולהטמא לה:

גמ' **כיני מתניתא**. כן צריך לפרש המתני' הא דקאמר בכסף ובשטר כמו או או קתני ותני ר' חייא כן דלא סוף דבר בשלשתן קאמר אלא אפילו באחד מהן מתקדשת ומשום דלקמיה קאמר לה דלהכי יליף לה ר' יוחנן קידושי ביאה מקרא דבעולת בעל:

ובעלה מגיד שנקנית בביאה. דלא מצינו למילף מוכי יקח גופיה קיחה קיחה מעריות דהתם לא משתעי בקנין כלל:

הייתי אומר ע"י זו וע"י זו. כלומר דהש"ס מקשה ואי מהכא עד כאן אנו למדין אלא ע"י שניהן כדכתיב כי יקח איש אשה ובעלה ואימא עד דמקדש בכסף והדר בעיל ואכתי או כסף או ביאה מנין:

הגע עצמך אפילו לא קנייה אלא בביאה. דהכא לא כתיב אלא ביאה לחודה ואמרה תורה דהויא אשת איש והבא עליה אחריו בחנק:

לא כן צריכה שלא מכדרכה גרסינן וכן הוא בפרק אלו נערות. כלומר דע"כ לא צריך האי קרא אלא דהבעל עושה אותה בעולה אפילו בשלא כדרכה דאין תימר למכדרכה אתא למה לי בעלה אפילו אחר עושה אותה בעולה בכדרכה:

כהאי דתנינן תמן. בפ' ד' מיתות גבי נערה המאורסה באו עליה שנים הראשון בסקילה והשני בחנק והתם נמי מקרא ילפינן דכתיב בתולה ולא בעולה אלמא אפילו נבעלה מאחר עושה אותה בעולה שאין השני הבא עליה אלא בחנק ועל כרחך קרא דבעולת בעל ללמדנו דהבעל עושה אותה בעולה אפילו בשלא כדרכה ומדקרי לה בעולה ש"מ דנקנית לו אפי' בשלא כדרכה:

הא למדנו. מהאי קרא דביאה לחודה קונה ואכתי כסף לחוד מנין:

ויצאה חנם אין כסף. כתיב באמה העבריה ודריש לה מהכא דנקנית בכסף כדלקמן וכתיב התם אם אחרת יקח לו מקיש אחרת לאמה העבריה מה זו בכסף אף אחרת בכסף:

בשטר. מנין דכתיב וכתב לה וגו' והיתה לאיש אחר מקיש הויתה ליציאתה ואיפכא לא מצינן לאקושי מה הוייתה בכסף אף יציאתה בכסף דכתיב וכתב לה ודרשינן בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף:

ותני חזקיה. דמהכא ילפינן מדכתיב וכי יקח ואין קיחה אלא בכסף ולא כדדריש ר' יוחנן מויצאה חנם וגו':

מה אם עברייה שאינה נקנית בביאה. לאדון כדדריש לקמן מוהתנתלתם וגו' למעוטי לאמה העברייה מביאה:

יבמה תוכיח. שאינה נקנית בכסף להיות גומר בה דכתיב יבמה יבא עליה ביאה גומרת בה ואין כסף גומר בה:

עברייה תוכיח כו'. והילכך איצטריך קרא לתרווייהו כי יקח לקניית כסף ובעלה לקניית ביאה:

בשטר. מנלן ודין הוא מה אם הכסף שאינו מוציא שאינה מתגרשת בכסף:

שהוא מוציא להקדש ידי פדיונו. שהוא יוצא ידי פדיונו אם נתן כסף בעד הקדשו תאמר בשטר שאם כתב בשטר הקדש זה פדוי אינו פדוי ונשבר קל וחומר ומעתה חזרתה למקרא ולפום כן איצטריך היקישא להקיש הוי' ליציאה:

קל וחומר לבת חורין שתקנה בחזקה. אם עושה אחת מהמלאכות שאשה מחויבת לבעלה נימא שתקנה בכך קל וחומר משפחה כנענית:

עד כדון. למדנו שהאשה נקנית באחת משלש דרכים אלא בישראל:
בעכום"ז. מנין ומי נימא דאיתרבו לכל הקניות כמו דאיתרבו לעריות:
והיא בעולת בעל. ולא כתיב והיא אשת איש ללמד על הבעולות הן חייבין ולא על הארוסות ואין להן קנייה אלא בביאה:
מילתיה דר"א אמרה. שאין העכום"ז עושה בעולה עד שיתכוין לקנותה בביאה זו וממילתיה דשמואל שמענו דס"ל אפילו לא נתכוין לקנותה:
זונה. נכרית פנויה:
והשני נהרג על ידו. שנעשית בעולת בעל על ידי הראשון:
וכי נתכוין הראשון לקנותה. אלא לאו ש"מ דאפילו לא נתכוין לקנותה קאמר שמואל דעושה בעולה:
איש. איש כתיב בפרשת עריות:
אלא להביא את העכום"ז. לעריות ישראל דבעריות דידהו לא איצטריך דמלאמר נפקא ויצו ה' אלהים על האדם לאמר זו גילוי עריות ואם באו על עריות העכום"ז ידונו כעכום"ז לאפוקי אותם שאינם מוזהרין עליהן וקרא דהכא אתי לרבות שאם באו על עריות ישראל חייבין כישראל:
מכולם. העריות אין לך להביא אלא ארוסת ישראל בלבד דלדידהו לית להו כדילפינן לעיל:
אם בא כו'. כמו אמר מר הוא:
במה הוא מתחייב. אם בדיניהן במיתתן או במיתת ישראל ומפרש ואזיל דאין תימר בדיני ישראל צריך שני עדים כו' ובסקילה כדין נערה המאורסה ואין תימר בדיניהן בעד אחד כו' כדנפקא לן מקראי דכתיב אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש אפי' בדיין אחד מיד כל חיה אפילו שלא בהתראה אדרשנו מיד האדם אפי' בעד אחד:
ר' יודה בר פזי מוסף בחונקו. פליג על הא דקאמר מיתתן בסייף ומוסיף על האי דרשא דקרא שאין מיתתן אלא בחונקו:
מפני עצמו. של מקרא הזה:
מה טעם כי דם באדם. משמע דכתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך ודריש לה הכי באדם דמו ישפך ואיזהו שפיכת דם של אדם שהיא בגופו של אדם זו חנק שאין דמו יוצא לחוץ. ולא איפשיטא האי בעיא:
אין תימר. ועוד נ"מ אחרינא דאין תימר בדיני ישראל דייניגן להו אם נתגייר אח"כ חייב שהרי לא נשתנה דינו ומיתתו אבל אין תימר בדיניהם אם נתגייר פטור כדא"ר חנינה:
מפני שנשתנה דינו. שצריך התראה כו' ונשתנה מיתתו שעכשיו בסקילה:

מנין שבני נח מוזהרין על העריות כישראל. בעריות דידהו:
ולא בזכור ולא בבהמה. דלא שייך דיבוק בהו:
עושין בשר אחד. לאפוקי שלא כדרכה:
וכל העריות לא מן הנדה למדו. להעריה דכתיב בה מקורה הערה וכתיב בפרשת עריות כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הוקשו כל העריות לנדה ואם כן זכור נמי ילפינן מינה וכן בהמה דבהעראה חייב דבכלל התועבות הן:
בעכו"ם. הראה מנין:
לא מינה. מגופו של מקרא מצינו למדין דכמו ולא דבק באשת חבירו אפילו כל שהוא אפילו בהעראה חייב דדיבוק מיקריא ודכוותה בזכור ובבהמה:
הרי למדנו עכו"ם אין להם קידושין. בכסף כדדריש לעיל שאין להן אלא בעולת בעל אבל לא ארוסות:
מהו שיהא להם גירושין. אתר שקנאה בביאה אם יכול הוא לגרשה:
או שאין להן גירושין. כלל דנתמעטו מהמקרא דלקמיה או שלא נתמעטו אלא שאינם בתורת גירושין דישראל שהאיש מגרש את אשתו ובעכו"ם שניהן מגרשין זה את זה ואפילו היא מגרשת אותו כדפליגי אמוראי בהא:
בישראל נתתי גירושין. רבי יוחנן דייק תורת גירושין אתא למעוטי דקרא מיירי בהכי כי שנא שלח וגו' ולא נתתי תורת גירושין זה בעכו"ם אלא שניהם מגרשין זא"ז:
רבי חנניה. קאמר כל הפרשה במלאכי כתיב ה' צבאות שהוא על כל העולם כולו וכאן כתיב אלהי ישראל ללמדך שלא ייחד הקב"ה בגירושין בעכו"ם כלל:
ואח"כ נתגיירו שניהן אין אני קורא עליה לא יוכל וגו'. דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי וגירושי גיותן לאו גירושין הן:
ותני כן מעשה. כזה בא לפני רבי והכשיר להראשון להחזירה:
בשטר הדא דתימא. אפילו בשטר שאינו יפה שוה פרוטה מקודשת דאלו בשטר שהוא שוה פרוטה ככסף הוא ומאי קמ"ל פשיטא הא שוה פרוטה כפרוטה:
כתבו. לגט על דבר שהוא איסור הנאה:
הווין רבנין פליגין. בפלוגתייהו דר' חנין ורבי אלעזר לענין קידושין נמי כן ומ"ד אם קידשה באיסורי הנאה מקודשת ס"ל מגורשת דמקשינן יציאה להויה מה דכשר בקידושין כשר בגירושין ומ"ד אינה מקודשת ס"ל אינה מגורשת:
חברייה אמרין. דלא מקשינן יציאה להוייה בהא ואמרינן לחומרין:
מהו לחומרין. מי אמרינן אינה מקודשת אבל מגורשת היינו לחומרין דבכל חדא איכא חומרא דלקידושין הוי חומרא כשאינה מקודשת דצריכה קידושין אחרים ואם קדשה

אחר צריכה גט ממנו מספק ולענין מגורשת הויא לחומרא דפסולה לכהונה ואם קדשה אחר צריכה הימנו גט:

אילו. או אילו נאמר כן אינה מגורשת ומקודשת היינו לחומרין דבתרוייהו מחשבינן לה כאשת איש:

מהו כדון. מאי הוי עלה בקידושין:

רבנן דקיסרין. קאמרי דלא פליגי כלל אלא מאן דאמר מגורשת מקודשת באיסור הנאה מדבריהם ומ"ד אינה מגורשת מקודשת כלומר ואינה מקודשת באיסור הנייה מד"ת:

הא באיסור הנאה מדבריהן. לכ"ע מקודשת:

לית הדא פליגא על רב. דאמר דברי ר' מאיר כלומר אפילו לדברי ר"מ דקאמר התם חמץ משש ולמעלה מדבריהן הוא כדדריש התם מקרא מודה הוא המקדש בחמץ מו' שעות ולמעלן לא עשה כלום וקשיא רב כמאן אמר לשמעתיה דהכא אמרינן לכ"ע איסור הנאה מדבריהן מקודשת:

תמן בגופו קידש. שאני התם דבגופו של חמץ קדש וחמץ מו' שעות ולמעלן טב הוא כלום ואפילו האיסור מדבריהן הוא מ"מ עכשיו אינו שוה כלום:

ברם הכא. שכתבו על דבר איסור הנאה ולא קדשה אלא בתנאים ובדברים שכתוב בו הרי את מקודשת לי לא איכפת לן מידי:

מעתה אפילו באיסור הנאה מד"ת תהא מקודשת. מטעם זה ומה בינה לשטר שאינו שוה כלום ואפ"ה מקודשת היא בדברים שבו:

תמן. באיסור הנאה מד"ת אין ראוי הוא להשלים עליו שאינו שוה כלום ואף על גב דלא בעינן בשטר שיהא ש"פ מכל מקום גנאי הוא לאשה להתקדש בכתוב על דבר שאינו שוה כלום אבל בשטר שאינו שוה פרוטה ליכא גנאי שהרי ראוי הוא להשלים עליו לשוה פרוטה והא דמקודשת באיסור הנאה מדבריהם לחומרא הוא:

תמן תנינן. פרק שבועת הדיינין:

הטענה. דשבועת הדיינין צריך שיהא הודאה מקצת הטענה דכתיב כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים וגו' וכתיב אשר יאמר כי הוא זה ולמדו חכמים מכאן שיהא מודה במקצת ונקרב בעל הבית וגו' לשבועה וצריך שיהא הטענה שתי מעות כסף וההודאה שמחייבתו לישבע צריך שתהא שוה פרוטה:

הטענה. וגריס התם בברייתא דב"ש וב"ה פליגי בזה דב"ש סברי הטענה במעה אחת סגי וכדמפרש לקמן דב"ה סברי מקשינן כסף לכלים מה כלים שנים אף כסף שנים וב"ש לא מקשי:

מחלפה שיטתהון דב"ש תמן. בקדושין אינון אמרין כסף הוא דינר והכא בטענה אינון אמרין כסף דקרא מעה הוא וכן מחלפה שיטתהון דבית הלל:

ר' יעקב. קאמר היינו טעמייהו בקידושין בית שמאי למדין מתחילת מכירתה של אמה העבריה שהוא בדינר כדילפי לקמיה ובית הלל סברי למדין מסוף גירועיה שהיא מגרעת בפדיונה כשהיא יוצאת ואם אין עליה אלא פרוטה אחת בלבד נמי מגרעת:

מה טעמא דב"ש. השתא מפרש מנלן דתתלת מכירתה בדינר הוא:

וכי אין אנו יודעים. שאם יוצאת בחנם אין כסף:

מכאן שנמכרה בכסף יותר מכסף. שבתחלה נמכרה במעות שהן יותר מכסף של תורה שהוא מעה:

וכמה יותר מכסף דינר. וה"ק קרא אין כסף שכבר אין מעה כסף עליה שהרי מגרעת היא מפדיונה שמחשבת עם האדון בכמה לקחה וכמה שנים שעברו בשיעבודה ולפי חשבון השנים מגרעת פדיונה ונותנת לו השאר וא"כ על כרחך שנמכרת מתחלה בדינר כדמסיק:

או. נימא כסף פרוטה הוא ויותר מכסף שנמכרה בהן שתי פרוטות:

סוף מטבע כסף מעה. על כרחך אין מטבע כסף האמור בתורה פחות ממעה:

ותהא מעה. ואמאי אמרי דינר:

שאם ביקשה ליגרע מגרעת במעה בכל שנה ויוצאת. שאם נמכרה מתחלה בדינר שייך שפיר גרעון שמגרעת מעה בכל שנה שהדינר ששה מעה כסף וכל שנה ששיעבדה מגרעת לו מעה ויוצאת:

ותגרע בפרוטה. אם נמכרת במעה מתחלה שייך שפיר נמי גרעון בפרוטה פרוטה ואמאי מצרכינן דוקא מעה לגרעון:

הגע עצמך. על כרחך אי אתה יכול לומר כן שאם במעה נמכרה וא"כ אם בקשה ליגרע מתחלת השנה הששית כלומר אף שלא הגיעו עדיין סוף השנים והיא רוצה להגרע בפדיונה על כרחך בפרוטה פרוטה ולא במעה מגרעת ומעתה תחלת גרועיה בפרוטה וסוף גרועיה בפרוטה בתמיה דהשתא לא מקיימת אין כסף דקרא שעל המעה נאמר שהרי משמעות הקרא על סוף השנים הוא ויצאה חנם אין כסף שאין מעה כסף עליה והא אפילו בתחלת גרועיה כבר אין מעה כסף עליה:

אלא. על כרחך דנמכרת בדינר ותחלת גרועיה במעה וסוף גרועיה בפרוטה והשתא מקיימת ויצאה חנם אין כסף שבשעת יציאתה והיינו בסוף שנה ששית אין מעה כסף עליה אבל אם נמכרה בתחלה בדינר אפילו פחות מעה אחת הרי אין כסף עליה אפילו קודם סוף שנה הששית:

מ"ט דב"ה. גמרי מסוף גרועיה שהוא בפרוטה דהגע עצמך אילו לא נשתייר שם אלא שוה פרוטה שמא אינה מגרעת ויוצאת וילפינן קידושין מינה הואיל ואשכחן דחשיב שוה פרוטה לגרעון:

מחלפה שיטתהון דבית הלל. אכתי קשיא דב"ה מ"ט אמרי התם שתי מעין:

כתיב כי יתן וגו'. ומה בא ללמדינו כסף אם ללמד שאין ב"ד נזקקין לפחות משוה פרוטה הא כבר כתיב לאשמה בה ודריש לה בת"כ דפחות משוה פרוטה לאו אשמה היא לאו חוב הוא ולא מיקרי כפירה:

מה תלמוד לומר כסף. לרבות מכאן שיש כאן בטענה יותר מכסף והן שתי מעין:

או. נימא כסף פרוטה הוא ולרבות יותר מכסף שהן ב' פרוטות:

סוף מטבע כסף. של תורה מעה הוא:

ותהא מעה. אחת ונימא לרבות יותר מפרוטה עד מעה אחת ומנין לשתי מעין:

או כלים. כתיב מקיש כסף לכלים:

מה מקיימין בית שמאי או כלים. ואי לאו להיקישא אתא או כלים למה לי:

לרבות כלי חרס גרסינן. וכן הוא בשבועות דכלים כל שהן משמע:

והוא שיהיו יפות. על כל פנים ב' פרוטות כדי שלא תהא הכפירה וההודאה פחות מפרוטה:

ואתייא כב"ש. דלא ילפי היקישא דכסף לכלים וכן נמי לא מקשינן כלים לכסף דדבר חשוב בעינן אבל לב"ה דמקשי כסף לכלים ודכוותה מקשינן כלים לכסף ומה כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב ושיהו שוין שתי מעין:

אף על פי. מפורש בסוף פ"ק דיבמות:

תני האיסר אחד מכ"ד בדינר כסף. כדחשיב רבי חייא לקמיה:

שני פרוטות קרדיונטס. ונמצא הפרוטה אחד משמנה באיסר:

סלקין. הפרוטות לפי חשבון זה אחד משלשים ושנים למעה. שהרי המעה ד' איסרין וח' מסומסין וי"ו קרדיונטין והם ל"ב פרוטות:

בימי ר' סימאי. היה כך שהפרוטות היו אחד משמנה באיסר ועולים יפה לפי החשבון ל"ב למעה שלעולם קצ"ב פרוטות בדינר והדינר שש מעה חשוב ששה פעמים ל"ב הם קצ"ב:

ורבותינו עשו אותם. הפרוטות יותר גדולים ואחד מכ"ד למעה הן כדחשיב רשב"ג שלשה דרוסים מעה שני ניצים דרוסה שני שמין ניצים שני פרוטות שמין וסלקין הפרוטות אחד מכ"ד למעה ולפי חשבון זה הויא פרוטה אחד מששה באיסר מאלו פרוטות הגדולות שהרי האיסר אחד מכ"ד בדינר והדינר שש מעה והמעה ג' דרוסים

והם י"ח לדינר והם ל"ו ניצים וע"ב שמין וקמ"ד פרוטות תחלוק הקמ"ד לששה חלקים תמצא כ"ד בכל חלק ונמצא שש פרוטות לאיסר שהוא אחד מכ"ד בדינר:

ר' חנינה ור' מנא. פליגי בהא:

רבי חנינא אומר נחשא באתרא קיים. הפרוטות שהם נחשת לעולם במקומן עומדים ולא הוסיפו עליהן כלום לא לרבי סימאי ולא לרבותינו:

כספא זליל כספא יקיר. המטבע של כסף וזהו האיסר הוא שלפעמים בזול הוא שלפעמים ביוקר שאם הוא ביוקר הוי כ"ד בדינר ואז הויין שמנה פרוטות באיסר שהדינר לעולם קצ"ב פרוטות ושמנה פעמים כ"ד הם קצ"ב ובזה מיירי ר' סימאי ולפעמים כשהאיסר בזול והוא ל"ב בדינר ואז ששה פרוטות באיסר דששה פעמים ל"ב הם קצ"ב ובהכי מיירי רבותינו:

ר' מנא. סבר כספא באתרא קיים לעולם הם ל"ב איסרין בדינר והאיסר שש פרוטות אלא שלפעמים הפרוטות הם בזול ונעשין שמנה לאיסר:

ה"ג על דעתיה דר' מנא לעולם שש נשים מתקדשות באיסר. שהאיסר במקומו עומד ובאלו הפרוטות משערינן שהם שש באיסר שהכל הולך אחר חשבון הדינר שהוא קצ"ב פרוטות ואם הוזלו הפרוטות ונעשו שמנה באיסר אין אשה מתקדשת בפרוטה זו אלא דוקא בפרוטה ושליש פרוטה שהם משששה באיסר וא"כ לעולם אין מתקדשות יותר משש נשים באיסר:

על דעתיה דרבי חנינא. שהפרוטות במקומן עומדין והם לעולם קצ"ב בדינר אלא שהאיסר פעמים ביוקר פעמים בזול וכשהאיסר ביוקר הוא שמנה פרוטות ושמנה נשים מתקדשות בו וכשהוא בזול הוא בששה מאלו הפרוטות עצמן וש נשים מתקדשות בו:

חילפיי. הוא אילפא הנזכר בבבלי והובא לעיל סוף פ' מציאת האשה שהושיב עצמו על שפת הנהר ואמר כל מי שיאמר לפני דבר אחד מברייתא דר' חייא ולא אוציא דין זה מן המשנה יזרקוני לתוך הנהר וע"י מעשה עשה זה כמפורש בתענית:

אף אנן תנינתה. במתני' פ' הזהב:

ארבע איסרות מאיסר לדינר. והוא אחד מכ"ד בסלע שהדינר שש מעה והמעה ד' איסרין וקסבר אונאת המטבע א' מכ"ד הוא ועכ"פ שמעינן שד' דינרים בסלע:

שתות למקח. אלמא הדינר שש מעה כסף מדארבע שתות לסלע:

אוף אנן תנינתה. במתני' ריש פ"ז דערכין המקדיש שדהו בשעת היובל בשעה שהיובל נוהג נותן בזרע חומר שעורים תמשים שקל כסף אם בא לגאלה כפי הקצוב בתורה במקדיש שדה אחוזה ורוצה לגאלה. הקדישה שתים או שלש שנים לפני היובל נותן סלע

ופונדיון לשנה שכך הוא עולה החשבון סלע ופונדיון לשנה שהרי אם הקדיש' בשנה ראשונ' שלאחר היובל הי' פודה בחמשים שקל שהם חמשים סלע דשקל דאורייתא הוי סלע צא מהן מ"ט סלעים למ"ט שנים עד יובל הבא וסלע היותר חלקהו לפונדיונים ובכל סלע מ"ח פונדיון שהרי כבר שנינו כ"ד מעים בסלע ומעה הוי ב' פונדיון ועוד פונדיון אחד שהצריכוהו משום קלבון הכרעה לכל שקל ושקל הרי סלע ופונדיון לשנה אלמא מעה הוי ב' פונדיון:

אוף אנא תנינתה. במתני' דפרק ד' דמעשר שני המניח איסר להיות מחלל עליו פירות מעשר שני וכבר אכל עליו בחילול עד חציו והלך למקום אחר והוליך האיסר עמו והרי הוא יוצא שם בפונדיון אוכל עליו עוד איסר שהרי לפי שהוא יוצא עכשיו יש בו עוד איסר אחד של חולין אלמא פונדיון שני איסרין:

אף אנא תנינתה. במשנתינו וכמה פרוטה כו' כפי החשבון שאמרנו:

דכתיב וכתב לה וגו' והיתה לאיש אחר:

דכתיב או כי ימות האיש האחרון וגו'. לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה וש"מ אבל לעלמא שריא:

עד כדון. שמענו מיתתו של אחרון דמתירה מיתתו של הראשון מנין דאימא משום דמיתת אחרון אחר הגט הוא לפיכך מתירה א"נ דגזירת הכתוב הוא שאינו מתירה אלא מיתת בעלה השני וקאמר דק"ו הוא:

מה אם האחרון שאין התירו היתר מרובה. שהרי לבעלה הראשון אסירה היא ואת אומר מיתה מתרת לעלמא:

ראשון שהתירו היתר מרובה. כשהוא מתירה בגט לכל הוא מתירה אינו דין שתהא מיתתו מתרת:

קרייה אמר. בהדיא שמענו מהכתוב שהמיתה מתרת דכתיב כי ישבו וגו' ובן אין לו צריכה לייבם הא אם יש לו בן מיתה מתרת:

מנן אנן משכחין אלמנה לכהן גדול. שהיא אסורה לו ולא לכהן הדיוט תיפוק ליה דלכ"ע אסירא:

תיפתר ביבמה. מאלמנה לכהן גדול לא שמעינן מידי דתפרש הקרא כשהיא יבמה ואפילו הכי לכהן גדול אסירא הא לכ"ע שריא כשהיא יבמה ולעולם אימא לך שלא במקום יבום לכ"ע אסירא:

יבמה יבא עליה כו'. מפורש ביבמות ריש פרק כיצד עיין שם:

ר' יצחק שאל ולמה לית אנן אמרין. במתני' היבמה קונה את עצמה בין בחליצתה בין בחליצת חבירתה כדתנן בפרק החולץ הלכה י"ב מי שהיה נשוי לשתי נשים ומת ביאתה וחליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה:

חזר ואמר. דלא קשיא דמה תנן במתני' בחליצה שהרי לא קתני בחליצתה דנימא למעוטי חליצת חבירתה והכא בחליצה דקאמר כך אנו מפרשין בין בחליצתה בין בחליצת חבירתה:

והא תנינן בביאה. היבמה נקנית בביאה ואית לך מימר בין בביאתה בין בביאת חבירתה נקנית היא לו בתמיה אלא ע"כ ביאתה דוקא וה"נ בחליצה איכא למיטעי דדוקא בחליצתה קאמר והדרא קושיא לדוכתה:

מתניתא ביבמה אחת. אלא דמעיקרא לק"מ דמתני' לא איירי אלא ביבמה אחת ודין קניית יבמה ופטורה אתא לאשמעינן:

מה צריכה ליה. לרבי יצחק בשתי יבמות ולא איירי הכא בהו וכבר שמעינן לה ממתני' דפ' החולץ:

שפחה חרופה במה היא קונה את עצמה לפוטרה מן המלקות. דכתיב בקורת תהיה ודריש לה בכריתות שהיא חייבת במלקות והוא בקרבן ובמה היא תקנה את עצמה לפטור ממלקות ולפוטרו לבא עליה מאשם דאלו להתירה לעלמא ליכא למיבעי דבלאו הכי אסירא אי למ"ד בשפחה כנענית הכתוב מדבר אי למ"ד בחציה שפחה וחציה בת חורין:

פשיטא. הא שאינה יוצאה בגט מדאמר רבי חייא בשם רבי יוחנן מי שחציו עבד וחציו ב"ח אין חוששין לקידושיו וכן לגירושיו וכן נמי חציה שפחה וחציה ב"ח אין גירושיה כלום:

ה"ג פשיטא שהיא יוצאת במיתת בעלה מיהא דאמר ר' יוסי בשם רבי יוחנן:

נחרפת לאיש. לשון כתושה שנבעלת לאיש אלמא בעלה קרי ליה ומיתתו פוטרתה ממלקות כו' וכן אמר רבי חייה בשם רבי יוחנן ופירשה רבי אלעזר מזה המקרא דכתיב אם תכתוש את האויל בתוך הריפות בעלי וגו':

מהו. אלא הא דקמיבעיא לן מהו שתקנה עצמה במיתת רבה ובהשלמת שש שנים ומפרש ואזיל למאן קמיבעיא ליה:

מה צריכא ליה. אליבא דמאן הוא דמיבעיא ליה:

כר"ע. בתמיה לר"ע ודאי ליכא למיבעי דאמר בפרק ב' דכריתות שפחה חרופה הויא חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לבן חורין ורבה מאי עבידתיה ומהיכי תיתי דמיתת רבה מתירה אם מאורסת לבן חורין היא:

ברם כר' ישמעאל צריכה ליה. אליבא דר' ישמעאל הוא דשייכא הבעיא דס"ל התם דשפחה חרופה הויא שפחה כנענית הנשואה לעבד עברי כדקי"ל דרבו מוסר לו שפחה כנענית:

אם נישואי תורה הן. כלומר אע"ג דנשואי תורה הן שהכתוב התירה לו לרבו למסור לו שפחה כנענית כדכתיב אם אדוניו וגו' מכל מקום הא קמיבעיא לן לא צריכא אלא מהו שתקנה עצמה במיתת רבו ובהשלים שש דמי אמרינן כיון שמת רבה או נשלמו ו' שנים של בעלה העבד עברי כבר יוצא הוא מרשות רבו ונפקעת ממנו דאסורה לו שפחה כנענית ואין עליה דין שפחה חרופה שתחייב מלקות והבא עליה להתחייב אשם אלא כשאר שפחה כנענית הויא או דילמא אין מיתת רבה והשלמת השש מפקיע מדין זה כיון שכבר נקרא עליה שם שפחה חרופה:

וכמ"ד אין עבד עברי עובד את היורש. הוא דמיבעיא לן אם מיתת רבה פוטרה דאלו למ"ד לקמן עובד את היורש הרי עדיין ברשות היורש הוא ומותר בשפחה כנענית ולא איפשיטא:

הלכה ב

מתני' **עבד עברי נקנה בכסף**. דכתיב מכסף מקנתו מלמד שהוא נקנה בכסף:

ובשטר. שנאמר באמה העבריי' אם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת מה אחרת בשטר אף האמה בשטר וילמד עבד עברי מאמה העברייה דכתיב העברי או העבריה מקיש עברי לעברי':

וקונה את עצמו בשנים. לסוף שש שנים יוצא חפשי ואפילו היתה שמטה בתוך שש שנים עובד דכתיב שש שנים יעבוד ובשביעית פעמים שהוא עובד בשביעית:

וביובל. אם פגע יובל בתוך שש שנים מוציאו:

ובגרעון כסף. דכתיב באמה העבריה והפדה והוקש עברי לעבריה אם קנאו רבו בו' מנה והוא עתיד לצאת לסוף ו' נמצא קונה עבודת כל שנה במנה וכשבא לפדות עצמו מגרע לו רבו מפדיונו דמי עבודת השנים שעבד:

יתיר' עליו אמה העבריה. שקונה עצמה בכל אלה ובסימני נערות דילפינן מויצאה חנם רבה לה יציאה לזו שיוצאת בסימנים:

ובמיתת האדון. שהעבד עברי עובד את הבן אם מת האדון בתוך שש דכתיב שש שנים יעבוד בין לו בין לבן אבל לא לבת ושאר יורשים דכתיב ועבדך שש שנים לך ולא ליורשים והנרצע יוצא במיתת האדון לגמרי ואינו עובד לא לבן ולא לשאר יורשים וכן אמה העבריה קונה את עצמה במיתת האדון כנרצע דכתיב גבי נרצע ואף לאמתך תעשה כן:
גמ' **ניחא בכסף**. דהעבריה נקנית דכתיב ויצאה חנם אין כסף ודרשינן לעיל מכאן שמגרעת בפדיונה וש"מ שנקנית בכסף אלא בשטר מנלן בעבריה גופה:
עבריה למידה מבת חורין. שנקנית בשטר דכתיב אם אחרת הוקשה לאחרת:
נמצא. אתה אומר למד מן הלמד:
עד כדון כר"ע דאית ליה. בכל התורה למדין למד מן הלמד חוץ בקדשים שפיר:
כרבי ישמעאל דלית ליה למד מן הלמד. בשום מקום מאי איכא למימר:
אשכח תני ר' ישמעאל להא מילה. ותו דבהדיא אשכחן דר' ישמעאל נמי אית ליה הכא למד מלמד ודריש וחפשה מלה וחופשה לא נתן לה ויליף לה לה מאשה דכתיב וכתב לה והדר יליף חפשי דכתיב בעבד תשלחנו חפשי מעמך מחופשה דשפחה וקשיא בכל אתר לית ליה לר' ישמעאל למד מלמד והכא אית ליה:
תני לה בשם חכם. אחד מאן דהוא:
מנן תיתי ר' ישמעאל שילוח שילוח. לר"י תיתי מהכא דיליף ג"ש שילוח שילוח ולא הוי למד מלמד כתיב הכא תשלחנו חפשי וכתיב ושלחה מביתו מה להלן בשטר אף כאן בשטר:
ולא דמיא. והיכי מצית יליף משילוח דכתיב באשה הא לא דמיא דהתם השטר להקנות לעצמה אבל הכא בעבד אתה רוצה ללמד שיהא הוא נקנה לרבו בשטר:
אמר רבי מתנייה. אתיא מכירה מכירה כתיב הכא כי ימכר לך וכתיב בשדה ומכר מאחוזתו מה להלן בשטר אף כאן בשטר:
אי מה להלן בחזקה. ונימא נמי דעבד עברי נקנה בחזקה אלא אמר ר' חייה בר אדא הוא עברי הוא עבריה עבריה הוא דילפינן מעברי דנפקא לן מקראי דלקמן ולאו היקש מקרי דמאי שנא עברי מעבריה וכלילנהו קרא בחדא לומר דדין אחד להם:
בכסף. דכתיב והיה כסף ממכרו בעבד עברי הנמכר לעכו"ם:
בכסף הוא נגאל. דכתיב ביה או השיגה ידו ונגאל וחשב עם קונהו וגו' ודריש דוקא בכסף ואינו נגאל לא בתבואה ולא בכלים אם נתנן לרבו:
והכא. אמאי לית את עביד שוה כסף כסף:
שנייא היא ששינה עליו הכתוב. דכתיב כסף ממכרו והדר כתיב מכסף מקנתו לעכב דבכסף דוקא:

שאם ביקש לגרוע. לרבו ולחשוב כפי שניו שמגרע אפי' בתבואה וכלים דלא כתיב כסף אלא בגאולה מכל שניו וקרא דבתריה ואם מעט נשאר בשנים וגו' כפי שניו ישיב את גאולתו סתמא כתיב ואפילו בתבואה וכלים נגאל ונותן לרבו בעד שנים הנותרות:

הדא דתימר. דאינו נגאל בתבואה וכלים בשלא עשאן דמים בשויין אלא נתן לו כך וכך מדות לשנה דגזירת הכתוב שאינו נגאל בהן אבל אם שמאן בדמים לפי שויין ככסף הוי ונגאל בהן:

בשטר. הא דעבד עברי נקנה בשטר א"ר אבהו דוקא בשטר של כסף שנתן שטר לרבו בשביל כסף מכירתו שקבל ממנו:

הא בשטר של מתנה. שלא קיבל העבד כלום אלא נתן לו שטר הקנאה במתנה שיהא נקנה בו לאו כלום הוא דלא סמכה דעתי' דרביה שמא יחזור בו העבד:

מעתה. אם תחוש לחזרת העבד אפילו בשטר של כסף הוא יכול לחזור בו וליתן לו הכסף בחזרה:

אמר לו. הכי קאמינא שמא יחזור רבו בעבד דחיישינן שמא תבא שנת רעבון ולא ניחא ליה בעבד ויחזור בו ולפיכך בשטר של מתנה אינו נקנה דלא סמכה דעת העבד ולא מקני נפשיה אבל בשטר של כסף שיש לו חוב עליו לא חיישינן שיחזור בו הרב:

סדר מכירה כך היא. שהמוכר כותב השטר אני פלוני מכרתי כו' וכן האב אם מקדש בתו לאחר הוא כותב אני קדשתי בתי לפלוני:

החליף. והקונה כתב אני לקחתי וכן המקדש אני קדשתי בתו של פלוני מהו:

ומה בכך. בין שכתב המקנה או הקונה בין במכירה בין בקידושין שפיר דמי אבל אם החליף הלשון ומשמעות של השטר שכתב מכירה בקידושין או קידושין במכירה לא עשה כלום:

יכול יוצא בסוף שש. קודם שהשלים שנת השש:

הא כיצד עובד כל שש. שנים שלמות ויוצא בתחילת שבע ואכתי לא מתרץ קרא ובשביעית יצא עד לקמן:

ובשביעית יצא שביעית של מכירה. שלו ולא שנת השמטה שהיא שביעית של עולם דלא תימא השמיטה מוציאה עבדים כמו היובל:

אימא חליף. מאי חזית דדייקת שש שנים יעבוד ולא קרא דובשביעית אימא איפכא ובשביעית שביעית ממש וקרא דשש שנים יעבוד נוקי להיכא דנמכר בתחלת שמטה:

ובשביעית כתיב. דמשמע דלפעמים אף בשמטה הוא עובד א"נ דע"כ אשנים שלו קאי דאי אשמטה ליכתוב ושביעית יצא:

אמר רבי חונה. בלאו הכי לא מצית לאוקמי אשמטה דא"כ מה היובל בא ומוציא שהרי יובל מוציא עבדים ואם כבר יצא בשנת מ"ט שהיא שמיטה מה היובל מוציא:

אתייא כמאן דאמר אין היובל עולה ממנין שני השבוע. שאין מתחילין למנות שנת השמטה הבאה משנת היובל עצמה אלא משנה שלאחריה וא"כ לעולם שנת מ"ט היא שמיטה ושנת החמשים יובל:

ברם כמ"ד היובל עולה ממנין שני השבוע. דשנת היובל עולה לכאן ולכאן ומשנת היובל מונין לשנה ראשונה של שמטה הבאה וא"כ פעמים שהיובל בא באמצע השבוע דס"ל דליובל לעולם מונין משנה שאחר יובל העבר ואם כן לפעמים היובל קודם השמטה ולא קשיא מידי:

רבנין דקסרין אמרין אפילו כמ"ד אין היובל עולה כו' גרסינן. יכלין אנן מפקין לה מן הכא בתמיה כלומר אפי' להאי מ"ד שאין היובל עולה ממנין לית ש"מ מהכא דלא קשיא מה היובל מוציא דהשביעית מוציא את העבדים והיובל הנרצעים דכתיב ביה עד שנת היובל יעבד אלא מחוורתא כדאמרי' מעיקרא:

מנין אפילו חלה. העבד שהוא יוצא בשש ואין צריך להשלים תלמוד לומר ובשביעית יצא מכל מקום:

אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את זה שהוא ברשותו. של רבו ומאי הוי ליה למיעבד אם חלה:

ניחא. הא ודאי פשיטא לן שאם חלה ואחר כך ברח דמשלים הזמן שברח:

ברח ואחר כך חלה. באשר הוא שם מאי מי נימא דהואיל וברח מתחלה משלים או דילמא יכול לומר לו אפילו הייתי ברשותך לא הייתי יכול לעבוד וחלה אין צריך להשלים:

נישמעינה. להא מן הדא דתנן בפ' אע"פ:

המורדת על בעלה. מתשמיש כותבין לו אגרת מרד כדמפרש התם שפוחתין מכתובתה ז' דינרים בשבת:

ותני ר"ח. עלה נדה וחולה כו' ומפרשינן התם מה אנן קיימין הא דקאמר כותבין אגרת מרד על הנדה אם בשמרדה עליו כשהיא נדה התורה המרידתה עליו לאסרה ואמאי תפסיד משעת המרד אלא כן אנן קיימין בשמרדה עליו קודם נדתה ואחר כך כשהיא נדה אע"ג שאינה בת מרד עכשיו אפ"ה את אומר כותב הואיל דהתחלת המרד היה כשהיתה ראויה לתשמיש:

אף הכא ברח ואח"כ חלה משלים. הואיל ובשעה שברח היה ראוי לעבוד אע"ג שחלה אח"כ מפני שיכול הרב לומר לו אלו היית אצלי לא חלית שמזלי היה גורם שלא תחלה:
אפי' על קדמייתא אתייא היא. האי טעמא אפי' על רישא דחלה ואח"כ ברח משלים נמי שייכא וצריך להשלים כל הימים אפילו אותן שחלה בהיותו שלא ברשות רבו מפני שיכול לומר לו אלו היית אצלי היה מזלי גורם שתתרפא במהרה:
טעמי' דהדין תנייא. כלומר דר' ירמיה מפרש דהני תנאי לא פליגי אהדדי אלא תנא קדמיא מיירי בשנמכר שתים ושלש שנים לפני היובל שהיובל מוציאו והיינו דקאמר נמכר פחות משש שלפעמים נמכר הוא בפחות משש והאי תנא אחרינא מיירי שנמכר שנים הרבה לפני היובל וקמ"ל שאינו יכול להתנות עמו להיות נמכר בפחות משש:
ובגרעון כסף דכתיב. בנמכר לעכו"ם ואם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאולתו ושמעינן דיוצא בגרעון כסף והשתא דריש לקראי:
וכי אין אנו יודעין כו'. ולא הוה ליה למיכתב אלא כפי שניו ישיב גאולתו:
א"ר הילא. בא הכתוב ללמדנו שפעמים השנים מרובות על השכר כלומר השנים שהוא עומד עכשיו לחשוב בהן הם יותר שוין מעל השכר שפסק עמו ופעמים איפכא והולכין להקל כדמפרש ואזיל:
מנין אתה אומר נמכר ממנה מנה. שלא היה שוה אלא מנה והשביח העבד אח"כ והרי הוא יפה מאתים ומנין שאינו מחשב עמו כשבא לפדות עצמו אלא ממנה מנה כמה מגיע ממנה לכל שנה ושנה ולפי שנים הנותרות נותן לו שתות מנה לכל שנה ולא אמרינן הואיל והשביח ושוה עבודתו מאתים שיהא נותן לו לפי ערך של מאתים לכל שנה:
חסר כאן בספרי הדפוס מת"ל קמא עד ת"ל בתרא וכך צ"ל כדאיתא בבבלי ת"ל מכסף מקנתו. אחר שעת מקנתו ישיב גאלתו:
נמכר במאתים והכסיף ועמד על מנה מנין אתה אומר שאינו מחשב עמו אלא במנה ת"ל כפי שניו ישיב את גאלתו. כפי השנים שהוא שוה עכשיו כך הוא נותן לו והיינו דקאמר קרא אם עוד רבות בשנים אם נתרבה כספו בשנים שהשביח מכסף מקנתו הולכין אחר שעת המקנה ואם מעט נשאר בשנים שנתמעט כספו בשנים כפי שניו ישיב את גאלתו ומהאי קרא למדנו דדרשינן מכסף מקנתו וכפי שניו לקולא ולא איפכא לחומרא:
שכיר שכיר לג"ש. נאמר בנמכר לישראל כשכיר כתושב יהיה עמך ונאמר בנמכר לעכו"ם כימי שכיר יהיה עמו:

רבי אומר מה ת"ל יגאלנו. לא ס"ל ג"ש דשכיר שכיר והלכך דריש מיגאלנו יתירא דכתיב בנמכר לעכו"ם ללמדך שיהיו כל הגאולות כסדר הזה ואפי' בנמכר לישראל יד העבד על העליונה לעולם:

ואם לא יגאל באלה. ויצא בשנת היובל כתיב ואגאולת קרובים דמשתעי לעיל קאי דכתיב או דודו או בן דודו יגאלנו:

באלה לשחרור. כדמפרש לה ר' יוחנן דר' יוסי הגלילי דריש הכי ואם לא יגאל באלה בקרובים אלא באחרים שגאלוהו אז בשנת היובל יצא מאותו אחר דמשתעבד לו עד היובל אבל אם יגאל באלה אינו משתעבד:

ר' עקיבה דריש. הכי ואם לא יגאל באלה אלא באלה וה"ק שלא יגאל בעצמו אלא בקרובים משלים עד היובל ויוצא:

דברי חכמים. אבל דברי חכמים קאמר ר' יסא בשם ר' יוחנן דסבירא להו בין זה ובין זה לשחרור:

ותני כן. דהכל לשחרור:

והשיגה ידו. זה יד עצמו ומצא כדי גאולתו ונגאל זה גאולת אחרים והכל בכלל בין קרובים בין אינם קרובים כל שאינו גאולת עצמו ודרשינן מה השגת ידו של עצמו הוא שהרי שוב אינו משתעבד לאחר אף השגת ידי אחרים שגאלוהו לעצמו הוא:

כדברי האומר לשיעבוד. השתא מפרש האי לשיעבוד דאמרי לעיל בין לר' יוסי הגלילי בין לר"ע לא תימא דמשעבד עמו כשאר עבד שנמכר בתחלה אלא משלים לו אותן השנים שגאלוהו מעכום"ז ויוצא:

והתני אם משגאלו. הרי הוא כנמכר לו בתחלה ומשעבד עמו שש שנים ויוצא:

לית כאן משעבד ויוצא. סמי מכאן משעבד דאין דינו אלא כאלו היה תחת יד עכום"ז שמשלים עד שנת היובל ויוצא:

רצו קרוביו של ראשון ליגאל. האי של ראשון כמו משל ראשון הוא כלומר אם הקרובים רוצים לגאלו בפעם הראשון כשהוא ביד העכום"ז גואלין להן כדכתיב:

רצו קרוביו משל שני ליגאל אם לא גאלוהו קרובים מן עכום"ז אלא אחרים ורצו הקרובים לגאול עכשיו משל שני אין גואלים להן דלא כתיב גאולת קרובים אלא מן עכום"ז:

אתיא כמ"ד באלה לשחרור ובשאר כל אדם לשיעבוד. ואם גאלוהו אחר משעבד עמו וקמ"ל שאין קרובים גואלין ממנו:

הכא כתיב וחשב. עם קונהו והכא כתיב וחשב במקדיש שדה אחוזה וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרות עד שנת היובל:

והכא. בעבד את מחשב חדשים ושנים ויוצא שאם עומד באמצע השנה כשנגאל מחשב לו גם החדשים שעברו בשנה זו שנשתעבד ומגרע לו לפי ערך דהא כפי שניו כתי' ומשמע כמו שהן ואינו נותן לו אלא כפי החדשים שנתותרו בשנה זו ולא כפי כל השנה:

והכא. בשדה אחוזה לית את מחשב חדשים כדתנן ריש פ"ז דערכין אין מחשבין חדשים להקדש הבא ליגאל שדה אחוזה מיד הקדש ודינו שנותן סלע ופונדיון לשנה כדאמר התם לפי חשבון זרע חומר שעורים בחמשים שקל ואם עומד באמצע השנה לא יאמר הואיל וכבר עברה חצי השנה איני נותן אלא חצי סלע וחצי פונדיון בעד חצי שנה הנשארת אלא נותן כל גאולת שנה שלימה כדמפרש שם טעמא דכתיב על פי השנים שנים אתה מחשב ואי אתה מחשב חדשים ונימא הכא נמי כן דנילף וחשב וחשב מהתם:

שנייא היא. הכא שהקשיתה תורה אותו לשכיר דכתיב כימי שכיר יהיה עמו מה שכיר שנשכר לבעל הבית מחשב עמו חדשים אף זה מחשב חדשים:

ויצאה חנם. טעמא דמתני' מפרש יתירה עליו אמה העבריה שיוצאת בסימנין דכתיב ויצאה אלו ימי הבגרות שמוציאה מרשות האדון:

אין כסף. משמע אין כסף אלא דבר אחר מוציאה אלו הן סימני נערות ולקמיה מפרש לה מ"ט לא דרשינן איפכא:

ויאמר באחת מהן. לא ליכתוב קרא אלא חדא אין כסף על ימי הנערות שאילו נאמר באחת מהן בלבד שפיר נמי הוי נפקא לן ימי הבגרות שהייתי אומר אם בסימני נערות היא יוצאה לכ"ש בימות הבגר שאחר ימי הנערות הן:

ומשני אילו כן. אלו לא נאמר אלא חד קרא הייתי אומר הן הן ימות הבגר שבבגרות לבד היא יוצאת ולא בסימני נערות שהדין נותן שיהא כך:

הואיל והיא יוצאת מרשות האב ויוצאה מרשות האדון. מה מצינו כשהיא יוצאת מרשות האב אינה יוצאה אלא בסימנין של בגרות דכל זמן שהיא נערה ברשות אביה היא אף מרשות האדון לא תצא אלא בסימנין אלו של בגרות לפום כן צריך מימר תרווייהו:

או חליף. ונימא איפכא דקרא דויצאה חנם לימי נערות אתא ואין כסף לימי בגרות שהרי הנערות קודמין לבגרות:

ומשני ר' תנחומא. דמסתברא אין כסף לימי נערות דרשינן דמשמע אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומאי ניהו אב ובכל מקום שיש כסף לאב והיינו כשהיא עומדת בימי הנערות שהיא ברשות אביה אין כסף לאדון שיוצאה ממנו חנם בסימני נערות לאפוקי ימי בגרות דלא משתמע בהאי קרא שהרי הבוגרת לאו ברשות אביה היא:

אשר לא יעדה והפדה מלמד שאינו מייעדה לו עד שיהא ביום כדי לפדותה. אם מייעדה הוא בסוף שש צריך שיהא שהות ביום כדי שיהא במה לפדותה שיש עוד במעשה ידיה שהיא יכולה לעשות לו באותו שעה שוה פרוטה ויכול הוא לגרעה שוה פרוטה ומייעדה בזה כדמפרש טעמיה לקמן דסבר ר' יוסי בר' יהודה מעות הראשונים שנתן לה בשעת מכירה לאו לקידושין ניתנו ואינו יכול לייעדה בהן אלא בעבודתה שיש לו עוד בה והלכך צריך שיהא בסוף שש שהות ביום בכדי שתוכל לעשות לו בשוה פרוטה:

מייעד והולך. בסוף שש עד דימדומי חמה סמוך לשקיעת החמה דקסברי מעות הראשונים לקידושין ניתנו ויכול הוא לייעדה באותו כסף אם הוא רוצה:

יאות אמר רבי יוסי ברבי יהודה. ומה טעמא דרבנין שהרי כסף אין כאן ומעשה ידיה אין כאן כיון שהוא סמוך לשקיעת החמה ובמה הוא מייעדה:

מייעדה בדברים וכדתני רבי הושעיא. ואדלקמיה סמיך דעיקר היעוד בכסף ראשונים הוא:

על דעתיה דרבי יוסי ברבי יהודה כו'. כדפרישית:

מה נפקא מביניהון. עוד לדינא:

מעשה ידיה. שהיא עושה אחר שש מאחר היעוד איכא בינייהו:

מאן דאמר בסוף. צריך ליתן לה כסף בשביל היעוד א"כ מעשה ידיה של בעלה זה רבה המייעדה ואפילו הוא לאחר שש שהרי הוא עכשיו מקדשה בכסף ייעוד והרי היא כשאר אשה שמעשה ידיה לבעלה:

מאן דאמר משעה ראשונה ניתן כסף של ייעודים. ובזה הוא מייעדה ואם כן מעשה ידיה שלאחר שש של אביה היא שחזרו לרשות אביה שהרי הכסף שנתן לה הוא בשביל מעשה ידיה של ימי העבדות וגזרת הכתוב הוא שיכול לייעדה בו וכשנשלמו ימי עבדותה חוזרת לרשות אביה בזה דלא הויא כנשואה דקיימא לן יעוד ארוסין עושה ולא נשואין:

אפילו כמאן דאמר. ודחי לה הש"ס דאפילו כמאן דאמר משעה ראשונה ניתן כסף לייעודים אפ"ה מעשה ידיה של בעלה מפני שנעשה כאומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שמעשה ידייך שלי מיד לאחר הקידושין ואף על פי שלא נשאה עדיין שמעשה ידיה שלו שהרי התנה עמה בכך וה"נ כן שמתחלה נתן לה בשביל מעשה ידיה ובשביל קידושי יעוד ושוב מעשה ידיה לעולם שלו הן:

היה נשוי את אחותה. והיתה אסורה עליו ומתה אחותה ועכשיו רוצה לייעדה:

מאן דאמר בסוף ניתן כסף לייעודים צריכה כסף אחר. הא לאו דוקא דלהאי מ"ד לעולם צריכה כסף אחר ומשום רבותא דאידך נקטה וכלומר ודאי להאי מ"ד לית דינא ולית דיינא שצריכה כסף אחר אלא למאן דאמר משעה ראשונה ניתן הכסף אתא לאשמעינן דלא תימא הואיל ומשעה ראשונה לא היתה ראויה לו וא"כ כסף הראשון לאו לשם יעוד ניתן קמ"ל דאפילו בכה"ג ס"ל להאי מ"ד שאינה צריכה כסף אחר דמכיון שמתה אחותה נעשה למפרע כסף הראשון כמו שניתן לייעוד:

ודחי הש"ס אפי' כמאן דאמר משעה הראשונה ניתן כסף לייעודים. מודה הוא הכא שצריכה כסף אחר למה דהא כ"ע מודים שאין קידושין תופסין בעריות של חייבי כריתות ואין כאן קדושין כלל משעה ראשונה וליכא למימר לכסף ייעודים ניתנו:

מיסבר סביר ר' יוסי ברבי יהודה. בעיא היא אם ס"ל לר' יוסי ברבי יהודה אילין ייעודין דהכא שמייעדה עכשיו בסוף שש כשאר קידושי תורה הן ולא אמרינן שהתחילו מתחלת שש וגמרו עכשיו ולפיכך קאמר עד שיהא במעשה ידיה כדי שוה פרוטה שתתקדש בו בשעה שהקדושין תלין:

אתייא דרבי יוסי ברבי יהודה כרבי שמעון בן אלעזר. דס"ל במלוה עד שישתייר בה שוה פרוטה וה"נ ביעוד אליבא דר' יוסי בר' יהודה:

דתני. האומר לאשה התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך:

אם נשתייר שם שוה פרוטה מקודשת. דהואיל והפקדון שלו הוא וצריך שתקבל בשעת הקידושין ולפיכך עד שיהא שם כדי שוה פרוטה:

מלוה שיש לי בידך. התקדשי לי בהנאת מחילת מלוה זו אפילו לא נשתייר שם שוה פרוטה מקודשת דהא מכל מקום כל הנאה שלה שהיתה צריכה לשלם לו וכמו שמקבלת עכשיו דמיא:

כן ר' יוסי ברבי יהודה עביד ייעודים כמלוה. שמעות הראשונים שקבלה כמלוה הן וחוב עליה להשתעבד בשבילן ועכשיו כשמייעדה בהן צריך שתהא בהן כדי שו"פ:

ואם לבנו ייעדנה. סוגיא זו עד כלב בן יפונה כתובה לעיל פרק האשה רבה ושם תמצא מפורש היטב:

מכרה לזה וקידשה לזה. מכר בתו לאחד והלך וקדשה לאחר:

שיחק האב באדון. ואהני מעשיו ומקודשת לשני:

וחכמים אומרים לא שיחק האב באדון. ואם רצה ליעדה מיעד:

נעשה. ומפרש טעמייהו דלר' יוסי בר' יהודה נעשה כאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום ואילו בא אחר וקידשה בתוך ל' יום ודאי מקודשת לאחרון היא וה"נ כיון דמעות הראשונים לאו לקדושין ניתנו ולא חל היעוד מעכשיו קדושי השני קדמו:

מעכשיו לאחר שלשים יום. זה קאי לטעמייהו דרבנן דרבנן מדמי להו לאומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום ואילו בא אחר וקדשה בתוך שלשים יום שמא אינה מקודשת לשניהם היא כלומר שעומדת בספק קידושי שניהם כדתנן לקמן ריש פרק האומר מעכשיו ולאחר ל' יום ובא אחר וקדשה מקודשת ואינה מקודשת:

מכבר לכשירצה. כלומר וה"נ חלו קידושי יעוד מכבר לכשירצה האדון לייעדה דרבנן לטעמייהו דסבירא להו מעות הראשונים לקדושין ניתנו והוי כמאן דאמר מעכשיו ואם האב קדשה לאחר לא שיחק באדון שהרי עומדת נמי בספק קידושי האדון:

הכל מודים שאם השיאה. האב לשני ששיחק האב באדון שאין לאחר נשואין כלום:

לאמה. כתיב כי ימכור איש את בתו לאמה ודרשינן לאמה בלבד נמי הוא יכול למוכרה ויכול להתנות עמו ע"מ שלא יהיה יכול לייעדה:

ולית ליה לר"מ כל המתנה כו'. בתמיה והא שמעינן לר"מ בפ' אע"פ דס"ל תנאו בטל. אית ליה תניי אפשר לו לקיימו בסופו. כלומר ודאי מתנה על מה שכתוב בתורה אית ליה דתנאו בטל מיהו בהא פליג דס"ל לר' מאיר דהא דקי"ל כל תנאי שאיפשר לקיימו בסופו תנאו קיים כדתנן בסוף פרק הפועלים אמתנה על מה שכתוב בתורה נמי קאי דלא אמרינן תנאו בטל אלא אם אי אפשר לקיימו והיינו שיהא צריך עכ"פ לעבור על דברי תורה וזה אי אפשר לקיימו מיקרי אבל אם אפשר לקיימו כמו הכא שהרי אין חובה עליו מן התורה לייעד אלא אם רצה לייעד מייעד ואפשר לקיימו בסופו הוי ולא מתנה על מה שכתוב בתורה הוא:

ולית ליה לרבנן תנאי שאיפשר לקיימו בסופו. דהוי תנאי:

אית לון. בתנאי ממון דבהא תנאו קיים אם איפשר לקיימו בסופו ואפי' במתנה על מה שכתוב בתורה אבל זה תנאי גוף הוא שלא לייעדה ותנאו בטל:

ועונה לא תנאי גוף הוא. וקתני תנאו קיים:

תיפתר בקטנה. דלא איכפת לה בעונה והלכך תנאו קיים:

מה מקיים הדא תנייא לאמה. האי תנא דס"ל תנאו בטל האי לאמה מאי עביד ליה:

מוכרה. להאי תנא בא ללמדינו שמוכרה אלמנה לכ"ג כו' אע"פ שאינו יכול לייעדה ואינה נמכרת לו אלא לאמה בלבד:

מה מקיים הדין תנייא לאמה. אדבתרה קאי האי תנא דס"ל לקמן אין אדם מוכר בתו לשפחות אחר אישות ותו לא מיתוקמא באלמנה והאי לאמה מאי עביד ליה:

תיפתר באלמנה מן האירוסין. דס"ל להאי תנא הא דאין מוכר בתו לשפחות אחר אישות דוקא אחר אישות ממש אבל לאחר אירוסין יכול הוא למוכרה ומיתוקמא שפיר במוכר אלמנה מן הארוסין לכ"ג שאינה אלא לאמה:

והא תני מוכר הוא אדם את בתו לאישות ושונה. והא על כרחך באירוסין מיירי שאם קדשה אביה ונתאלמנה או נתגרשה מן הארוסין חוזר ומקדשה לאחר וכסף קידושין שלו דעדיין ברשותו היא דאי כשנשאת שוב אין לאביה רשות בה וקתני בסיפא אבל לא לשפחות אחר אישות אלמא אפילו אחר אירוסין שוב אינו יכול למוכרה לשפחות והדרא קושיא לדוכתה האי לאמה מאי עביד ליה:

תניין אינון. אלא תנאי היא דפליגי בזה אם יכול למכרה לשפחות אחר אישות או לא:

מאן דאית ליה אלמנה לכהן גדול. כלומר מאן דמוקי לה לאמה באלמנה לכהן גדול אית ליה דיכול למכרה לשפחות אחר אישות ומאן דלא מוקי לה בהכי משום דלית ליה שיכול למכרה לשפחות אחר אישות:

מה מקיים הדין תנייא לאמה. האי דלית ליה שפחות אחר אישות:

תיפתר שהיה נשוי לאחותה. שאין קידושין תופסין בה ואינה נמכרת אלא לאמה:

אף לא שפחות אחר שפחות. כדמפרש טעמיה דכתיב בבגדו בה וס"ל יש אם למקרא ולמסורת ומדלא כתיב בביגדו ביו"ד משמע נמי לשון בגידה כיון שבגד בה פעם אחת ומכרה שוב אין בוגד בה פעם שניה:

מה מקיימין רבנן טעמא דרבי שמעון בן יוחאי. דס"ל בברייתא דלעיל מוכר לשפחות ושונה:

מכיון שפירש טליתו עליה. דסברי יש אם למקרא ובבגדו קרינן לשון בגד דכיון שפירש האדון טליתו עליה ויעדה שוב אין לאביה רשות למכרה דשפחות אחר אישות הוא:

רשב"ל בעא קומי רבי יוחנן. ותהא אמה העברייה יוצאת בנשואין אם נשאת לאחר תצא מרשות האדון מק"ו מסימני נערות:

אני אין לי אלא של משנה. כפי ששנינו במשנה יתירה עליו כו' ותו לא:

יוצאה במיתת רבה. ואינה עובדת לא את הבן ולא את הבת שהקישה הכתוב לנרצע דכתיב ביה והיה לך עבד ולא לבן ולא לבת:

ואתייא דבר פדייה. דקאמר הקיש אמה העברייה לנרצע אלמא דס"ל שאר העבד עובד את הבן כהדין תנייא:

אית תניי תני בין עברייה בין עברי כו'. דדריש ועבדך שש שנים ולא לבן ולא לבת:

מה מקיים הדין תנייה. האי היקישא ואף לאמתך תעשה כן דכתיב בנרצע:
פתר לה. להיקישא דקרא בהענקה קאי דבקראי כתיב הענקה והדר דין דנרצע ועליה כתיב ואף לאמתך תעשה כן ולהענקה קאמר:
היוצא בשנים. זה עבד העברי:
וביובל. זה הנרצע:
ואמה העברייה שהיא קונה את עצמה בסימנין. דשנים ויובל כתיבי בהאי קרא ועברייה מהיקישא נתרבתה:
אבל היוצא בגרעון כסף. בין עבד ובין אמה כשהן יוצאין בגרעון כסף דיציאה בע"כ של אדון הויא וכן כשהן יוצאין במיתת האדון אין מעניקין להן:
כתיב והגישו אדוניו אל האלהים. דמשמע שילך להב"ד וכתיב והגישו אל הדלת דמשמע בינו לבין עצמו:
זה שהוא נמכר בב"ד. קסבר האי תנא אחד שמכרוהו ב"ד בגניבתו ואחד שמכר עצמו נרצע אלא מכרוהו ב"ד צריך שיוליכו להב"ד וימלך במוכריו ונרצע וזה שהוא מוכר את עצמו נרצע בינו לבין עצמו וכן הוא במכילתא פ' משפטים:
פשיטא. הוא זה שנמכר בב"ד ב"ד כותבין שטרו אנו ב"ד פלוני מכרנוהו לפלוני:
זה שהוא מוכר את עצמו מי כותב שטרו. דאמרינן לעיל בריש ההלכה סדר מכירה של הבת אחד המקנה כותב אני פ' מכרתי ואחד הקונה כותב אני פ' לקחתי ולא דמיא למכירת השדה שהמקנה דוקא כותב והיינו דמיבעיא ליה הכא במוכר עצמו אם למכירת הבת דמי או למכירת שדהו מדמינן ליה והמקנה צריך שיכתוב אני פ' מכרתי עצמי לפלוני ולא איפשיטא:
כי משנה שכר שכיר. משמע שהוא עובד כפליים כשכיר:
כתיב לא ירדנו ואת אומר אכן. בתמיה שעובד בין ביום בין בלילה:
רבו משיאו. בעל כרחו אשה כנענית ולהא אתייא:
הגע עצמך. שהיה קונה לעבד כהן אם נמי מותר בשפחה כנענית מי נימא הואיל והישראל ג"כ אסור בשפחה והתורה התירה כאן ול"ש כהן ול"ש ישראל או דילמא שאני כהנים שרבה בהן הכתוב מצות יתירות:
א"ל וישראל לא היתר מכלל איסור הוא. שהתורה התירתו מכלל איסור שאסור בעלמא בשפחה והוא הדין לכהן:
כד שמעון רבי בא בר ממל כאן חזר ביה. כששמע רבי בא דרשת רבי יהודה כאן כדלקמן חזר ביה ממה שנסתפק מתחלה דודאי אפילו כהן מותר כדמסיק:

המילת הזה. אליה רכה שלהאוזן היא דנרצע ולא בתנוך שלא יהא כהן ויפסל שאם העבד כהן אם ירצע בסחוס יעשה בעל מום ויפסל:

וירצע. לעבד כהן הסחוס פחות ממלא כרשינה דלא הוי מום כדתנן בריש פרק ו' דבכורות גבי מומין השוין באדם ובבהמה נפגמה אזנו מן הסחוס או שנקבה מלא כרשינה שיהא בחלל הנקב מלא גרגיר של כרשינה דאז הוי מום ומשני גזירה שמא לא יהא נזהר ברציעתו ויבא לידי כרשינה:

ויבא לידי כרשינה. כלומר ומה בכך אם יהיה בעל מום ויפסול:

התורה אמרה ושב לאחוזתו. משמע בעיינו שיהא בעין כמו שהיה ולא שייעשה בעל מום:

כלום היה נרצע. השתא מסיק למילתיה דכד שמע רבי בא בר ממל להא דפליגי בכהן אם נרצע או לא חזר בו דודאי אפי' עבד כהן נמי רבו מוסר לו שפחה כנענית דאי לאו הכי למה לי טעמא מפני שנעשה בעל מום תיפוק ליה דכלום היה נרצע העבד אלא אם כן היו לו אשה ובנים דבעינן שיאמר אהבתי את אדוני ואת אשתי ואת בני וליכא אלא ע"כ דכהן נמי מותר:

מניין אפי' בסול. חתיכת עץ חדודה:

תלמוד לומר ורצע. מכל מקום:

עד כדון. לדברי רבי עקיבה דדריש לה מקרא:

כרבי ישמעאל. אבל רבי ישמעאל לא דריש לה מן הכתוב אלא הלכה למשה מסיני הוא דבכל דבר כדתני רבי ישמעאל:

בשלשה מקומות הלכה עוקפת למקרא. מקפחת ועוקרת המקרא מפורש:

ובמקום אחד למדרש. להדרש דדרשינן בכלל ופרט אבל לא מפורש בהדיא בקרא:

התורה אמרה בספר. בגט כריתות והלכה אמרה בכל דבר שהוא בתלוש אפילו על העלה של זית כדתנן בפרק ב' דגיטין:

התורה אמרה בעפר. בכיסוי הדם והלכה אמרה בכל דבר שהוא מגדל צמחים מכסין בו כגון הסיד והחרסית והלבנה שכתשה כו' כדחשיב בפרק כיסוי הדם:

והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו. בתגלחת שניה של מצורע כתיבא דבתגלחת ראשונה כתיב וגלח את כל שערו סתם משמע כל שערות גופו וזרועותיו ושוקיו ושער בית השחי בכלל שיהא חלק כדלעת ובתגלחת שניה כתיב והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו וגו' ואת כל שערו יגלח והוי ליה כלל ופרט וכלל:

מה הפרט מפורש שהוא מקום כינוס שער. למעוטי זרועותיו ושוקיו שאין בהן קיבוץ שיער הרבה ונראה למעוטי שער בית השחי:

והלכה אמר יגלחנו כדלעת. אף בתגלחת שניה כדתנן בפ' י"ד דנגעי' ביום השביעי מגלח תגלחת השניה כתגלחת הראשונה דקאמר התם מעביר תער על כל בשרו שיהא כל גופו חלק כדלעת:

במרצע מה מרצע שהוא של מתכת. ופליגא אבריית' דלעיל דאפי' בכל דבר:

זה מקדח גדול. כלומר מרצע הגדול דכתיב המרצע המיוחד שבמרצעין:

זה הפסילה. בלשון המשנה המפסלת והוא ברזל שמחליקין בו העץ:

והגישו אל הדלת יכול אפי' מוטל. אפי' הדלת עקורה ומוטל על הארץ:

מה המזוזה עומדת. דבלאו הכי לא מיקריא מזוזה:

גנאי לו וגנאי למשפחתו. ושב אל משפחתו דריש:

שע"י דלת יצאו מעבדות לחירות. דכתיב ביציאת מצרים והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות וע"י נס זה מיהרה יציאתם וחירותם שאז מיהר פרעה לשלחם וכל עצמו שהוא נרצע על שקנה אדון לעצמו כדלקמן:

ופירקה מעליה עול מ"ש. דכשהוא משועבד אינו יכול לעסוק במלאכת שמים כל כך:

אזנו מה אזנו שנאמ' להלן. במצורע על תנוך אזן המטהר הימנית:

אחת בסוף שש. דכתיב העבד עד שיהא בעבודתו:

ואחת בתחילת שבע. לאחר שנשלמו כל השש דכתיב לא אצא חפשי בשעה שהוא יוצא חפשי שהוא בתחלת ז' דשש שלימות הוא עובד:

ולרבו אשה ובנים. דכתיב כי אהבך ואת ביתך:

וקונה את עצמו ביובל. אמתני' קאי:

כל ימי עולמו של אדון. דלך כתיב משמע כל ימי עולם שלך ולא לבן ולא לבת:

הלכה ג

מתני' **עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה**. כדדריש בגמרא דכתיב והתנחלתם וגו' הקיש עבדים לאחוזה וחזקת העבד כגון שהתיר מנעלו לרבו או הנעילו או הוליך כליו אחריו לבית המרחץ הפשיטו הרחיצו סכו גרדו הלבישו הגביהו או שהגביה הרב את העבד קנה. בכסף ע"י אחרים. שיתנהו לרבו על מנת שיהיה זה בן חורין אבל הוא עצמו לא יקבלו מהם ואפילו שיתנהו ע"מ שאין לרבו רשות בו דקסבר אין קנין לעבד בשום צד בלא רבו:

ובשטר ע"י עצמו. אבל לא על ידי אחרים. דקסבר חובה הוא לעבד שיצא מיד רבו לחירות שאם עבד כהן הוא פוסלו מלאכול בתרומה ואם עבד ישראל הוא אוסרו בשפחה ואין חבין לאדם אלא בפניו וכסף דעל ידי אחרים שאני שכן קבלת רבו גרמה

לו להשתחרר מאליו ואין אחרים הללו חבין לו אלא קבלת הרב ואין הרב נעשה שלוחו אלא לצורך עצמו הוא ומאליו מקנהו:

וחכמים אומרים אף בכסף ע"י עצמו. דקסברי יש קנין לעבד בלא רבו הלכך קונה את עצמו בכסף אפילו על ידי עצמו וכל שכן על ידי אחרים:

ובשטר על ידי אחרים. דקסברי זכות הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות וזכין לאדם שלא בפניו:

ובלבד שיהא הכסף משל אחרים. דהעבד אין לו כלום דאף מציאה וקבלת מתנה הכל לרבו ואם בא לפדות על ידי עצמו צריך להיות הכסף משל אחרים שיתנוהו לו על מנת שאין לרבו רשות בו והלכה כחכמים:

גמרא **וחתום והעד עדים**. כפל לשון הוא:

אלו עידי חזקה. שמעידין על החזקה שמע מניה קרקע נקנית בחזקה:

או אינן אלא אילו עדי שטר. ואחתום קאי שיחתום בעדי מכירה על השטר:

כבר כתיב. וחתום והעד עדים למה לי אלא לעדי חזקה:

שדות בכסף יקנו. ופחות משוה פרוטה לאו כסף הוא:

ופליג. רבי יוחנן על ההיא דרבי חנינא:

ובנביאים ליטרא. מנה שהוא כ"ה סלעים ורבי יוחנן הא קאמר שדות בכסף יקנו דכתיב בנביאים. שוה פרוטה הוא:

קינטרין. מאה סלעים בכל שקל:

בכסף מלא. משמע קינטרין שהוא משקל הגדול:

ולא דמייא. וקאמר הש"ס דלא פליג רבי יוחנן דשאני התם כסף כתיב ואפילו שוה פרוטה מיקרי כסף והכא הא דרבי חנינה כתיב שקלים ולא אמר אלא במקום דשקלים כתיבא אצל כסף:

התיבון. בני הישיבה על זה הרי האונס דלא נאמר בו אלא כסף חמשים כסף ואפילו הכא את אומר שקלים דסלעים הן ושמע מינה אפילו כסף סתם אמר רבי חנינא ורבי יוחנן פליג עליה:

ודלא כרבי אלעזר. אדלעיל קאי הא דאמרו קרקע נקנית בחזקה דלא כרבי אליעזר דאמר אפי' הילוך בעלמא קונה:

עד שעה שיחזיק. עד שיתקן דבר מה בקרקע או נעל או גדר ופרץ כל שהוא:

הכל מודים במוכר שביל. בשביל של כרמים איירי שאינו עשוי אלא להילוך אבל שאר דרך עשוי קצת לתשמיש אחר:

מה טעמא. דרבי אליעזר דכתיב קום התהלך בארץ אלמא בהילוך קנה. ורבנן ס"ל דחביבותי' דאברהם קמ"ל כדאמר בבבלי פרק המוכר פירות:

איתמתניתין. כדמייתי להו לקמיה:

דתנינן תמן חזקת הבתים כו' והעבדים. אלמא יש לעבדים חזקה לאחר ג' שנים כקרקעות:

איתמתניתין אמרה עבדים אינן. כמו הינן כמטלטלין דנקנין במשיכה כמטלטלין דנטל לפניו למרחץ קאמר והיינו כמשיכה:

מיליהון דרבנין. דלקמן אמרי עבדים כמטלטלין דאין גובין מן העבדים כקרקעות:

דאמר ר' יוסי בשם רבנן. אלין תרתי מילי אין שיעבוד אחריות נכסים למתנה אא"כ כתב לו בפירוש שמקבל עליו אחריות ועוד אמר בשם רבנן אין גובין מן העבדים כקרקעות ר' יצחק ור' אימי. הן דסברי דאין גובין מן העבדים דארמלתא אחת תפסה אמתא בשביל כתובתה ואמר ר' יצחק הואיל דתפס' תפסה וש"מ דלכתחילה אין גובין ור' אימי צוה להוציא מידה דתפיסה בטעו' הויא דסברה שהיא שלה דגובה מן העבדים ולית היא דידה לפי שעבדי' כמטלטלין הן ואין כתובה נגבית מן המטלטלין מדינא דגמרא:

ולא כקרקעות. השתא מפרש להאי מתני' דאמרה לא כקרקעות ולא כמטלטלין דלא הויין כקרקעות שמעינן מהאי ברייתא דתני קרקעות ועבדי' מכר לו שניהם החזיק. בקרקעות לא קנה עבדי' ואם את אומר עבדים כקרקעות כיון שהחזיק בקרקעות החזיק נמי בעבדים דלא יהא אלא מכר לו שתי שדות שקנה אחת בחזקה של חבירתה כדאמר ר' יסא בשם רבי יוחנן:

לא כמטלטלין. נמי דלא חשיבי שמעינן מהאי ברייתא גופה וה"ג אם את אומר עבדים כמטלטלין כיון שהחזיק בקרקעות החזיק בעבדים דתנינן תמן נכסים שאין להן אחריו' נקנין עם נכסים שיש להן אחריו'. כדתנן לקמן בפרקין:

בכסף. הא דקתני במתני' בכסף ע"י אחרים ר' ירמיה אמר דוקא מאחר לרבו דאע"ג דס"ל לר"מ חובה הוא לעבד שיצא לחירות שאני גבי כסף שקבלת רבו גרמה לו ואין האחרים הללו חבין לו אלא קבלת הרב והוא עושה לצורך עצמו ומקנהו מאליו:

הא מרבו לאחר. שהרב נותן כסף לאחרים ומזכה על ידן להעבד שיצא לחירות לא דהואיל שאין הרב מקבל כלום אינו יכול לחובו שלא בפניו:

א"ר זעירא אפי' מרבו לאחר. נמי מהני דמהו מוציא זה האחר מרבו לעצמו של עבד הוא מוציא וכלומר שקבלת אחרים נמי מהני שיזכו ע"י כן להעבד שיצא לחירות ודמיא

לשטר שרבו נותן לאחרים והעבד יוצא לחירות לר"ש בן אלעזר דקאמר משום ר"מ הכי כדמסיק טעמיה דר' זעירא לקמן:

הילך כסף זה שתצא שדך לחירות. היתה לו שדה משועבדת מיד הלוה וא"ל אחד הילך כסף זה שתצא שדך לחירות לאיש פלוני מהו:

א"ל יצאת. שכן זכין לאדם שלא בפניו:

זה זיכה לבן דעת. בשביל זה הלוה אבל כשאמר תצא השדה להבקר לא זיכה בה לאדם מסוים כלום:

הגע עצמך שהיה חרש. זה הלוה:

א"ל איש. כתיב בזכייה ואפי' חרש:

דרכו להגדיל. ואפי' בקטן אמרינן דזוכה בכה"ג שכן קבלתו של זה גרמה לו:

אתייא דר' זעירא כרשב"א. אדלעיל קאי הא דקאמר ר' זעירא אפי' מרבו לאחר כרשב"א דפליג טל תנא דמתני' משמיה דר"מ וס"ל לא אמר ר"מ בשטר על ידי עצמו אלא אף בשטר ע"י אחרים דוקא אבל ע"י עצמו לא דאין לעבד יד לקבל גיטו ולית ליה גיטו וידו באין כאחד:

מהו בשטר ע"י אחרים. דקאמר לא שרבו נותן שטר לאחרים וע"י זה יצא לחירות אוף הכא נמי בכסף רבו נותן כסף לאחרים שיצא עבדו לחירות גרסינן:

אתייא כרבי. לאו אהאי מתני' קאי אלא אמתני' דפרק השולח מי שחציו עבד וחציו בן חורין כדגרסינן התם דמוקי לה כרבי ואגב דלקמן דאמר מזכה לו ע"י אחר נקט לה הכא:

דרבי אמר אדם משחרר חצי עבדו. וקנה ורבנן פליגי עליה התם וס"ל דאין אדם משחרר חצי עבדו ובין בכסף ובין בשטר לא קנה:

ולית לרבנן אדם משחרר חצי עבדו. כלומר אם מתני' דהשולח לא אתיא כלל אליבא דרבנן דודאי אדם משחרר חצי עבדו לית להו אלא אי לא משכחת לה חצי עבד אליבא דרבנן הוא דקבעי:

אית לון בעבד של שותפות. רבנן מוקמי להאי מתני' דהשולח בעבד של שני שותפין דמכיון שאין לו בו אלא חציו אפי' רבנן מודו דקנה כי שחרריה האי לפלגיה דלא שייר מידי בקנינו:

אבל בעבד שכולו שלו שנייא היא. לרבנן ולא קנה אם משחררו לחציו:

שהוא כזכה מימינו לשמאלו. כיון דעדיין הוא חצי עבדו אין חציו השני נמי משוחרר שהרי הוא כנותן שטר שחרור מימינו לשמאלו ולאו כלום הוא שאינו מזכהו ע"י אחר:

ולית לרבי שהוא כזכה מימינו לשמאלו. ומ"ט דר' דאמר משחרר חצי עבדו קנה:

אית ליה. כלומר ודאי אית לרבי האי סברא והכא מיירי במזכה לו השטר ע"י אחר לשחרר חציו והלכך אמר ר' דקנה:

ולית לרבנן במזכה לו ע"י אחר. ומ"ט דרבנן דפליגי בזה אדרבי הא ס"ל זכות הוא לעבד וכדאמרי במתני' בשטר ע"י אחרים:

סברי רבנן הראוי לזכות ע"י עצמו. אם משחררו לכוליה וראוי לקבל גיטו ע"י עצמו דגיטו וידו באין כאחד ראוי נמי לזכות ע"י אחר אבל זה חצי העבד שאינו ראוי לזכות ע"י עצמו דהוי כמימינו לשמאלו אינו ראוי לזכות ע"י אחרים ורבי ס"ל אפילו בכה"ג ע"י אחרים לעולם הוא ראוי לזכות:

הגביה את המציאה. אסתם עבד קאי דקי"ל מציאת העבד לרבו ואם הגביה את המציאה ואמר על מנת שאזכה בה אני ולא רבי מהו:

על כורחו זכה הוא ורבו. כלומר בעל כורחו של רבו הוא שהרי זכה הוא זכה רבו דיד העבד כיד רבו או זכה הוא ולא רבו כיון דבשעת הגבהה אמר ע"מ שלא יזכה בה רבי:

נישמעינה מן הדא. דתנן בפ' בתרא דנדרים המודר הנאה מחתנו כו' ותני עלה דצריך נמי לומר לה ולא ליך שלא יהא לך רשות בהן לדבר אחר אלא מה שאת נושאת ונותנת לפיך דאי לאו הכי הרי זכתה היא וזכה בעלה:

א"ר זעירא. ואר"ז התם מאן תנא דבעי נמי ולא ליך ר"מ היא דקאמר הכא בכסף ע"י אחרים ולא על ידי עצמו דיד עבד כיד רבו וכן נמי ס"ל יד אשה כיד בעלה:

במתנה כר"מ. השתא פשיט לה דאם במתנה סתים לן תנא התם כר"מ דיד האשה כיד בעלה ויד העבד כיד רבו:

במציאה כרבנין. בתמיה כלומר דמכ"ש במציאה דאמרינן יד העבד כיד רבו כדמסיק לקמן:

שנייא היא. התם שהוא כזכה מדעת אחר שזכתה מיד אביה שנתן לה המתנה ולפיכך זכתה היא זכה בעלה:

ולא כ"ש היא. מה אם התם שהיא כזכה מדעת אחר ולה הוא שנתן אביה ואפ"ה את אומר זכת האשה זכה בעלה כאן במציאה שהעבד מדעת עצמו הוא דזוכה ואין כאן דעת אחרת מקנה לו לכ"ש דזכה הוא וזכה רבו:

ולמה לא תנינן. במתני' שהעבד קונה עצמו בראשי האברין שאינן חוזרין:

מפני המחלוקת. דפלוגתא דתנאי היא דאיכא לתנא דסבר שאע"פ כן צריך גט שחרור והלכך לא קחשיב להו במתני' בהדי הנך שהעבד קונה את עצמו בחדא מינייהו:

פשיטא. הא שהעבד מקבל מתנה מיד אחר לאחר וכן הוא מקבל מאחר בשביל רבו וכשבאת לידו זכה בו רבו:

מרבו לעצמו לא. וכן פשיטא הא לן דמרבו לעצמו לא דלא יצאת מרשות רבו:

מאחר לעצמו. אם הוא מקבל בהא מחלוקת ר"מ וחכמים היא כדתני' בברייתא וחכמים אומרים זכה העבד לא זכה רבו. כיון שזה אמר ע"מ שלא יהא לרבך רשות בהן בזה יש לו קנין לעבד:

מה צריכא ליה. כי קא מיבעיא לן מרבו לאחר מהו מי אמרינן דיד העבד כיד רבו והוי כמי שלא יצא מרשות רבו ולא זכה בו האחר או דילמא כשם שהעבד זוכה מאחר לרבו כך הוא זוכה מרבו לאחר:

נישמיעינה מן הדא. דתנן בפרק השואל:

ושילחה לו ביד עבדו. וקתני התם אם אמר לו השואל שלח לי ביד עבדך ומתה בדרך חייב השואל באונסין ולית הדא אמרה שהעבד זוכה מרבו לאחר והוי כאלו בא ליד השואל דאי אמרת אין העבד זוכה מרבו בשביל אחר אמאי חייב הא יד העבד כיד רבו והוי כאלו עדיין ברשות המשאיל:

תיפתר בעבד עברי. ואין ראיה מהתם:

אמר רבי יוחנן. לעולם תיפתרינה למתני' דהתם בעבד כנעני ואפ"ה לא תיפשוט מידי דתיפתר באומר לו השואל פתח לה לדרך והיא באת מאליה דמיד כשיצאת מרשות הבעלים עומדת ברשות השואל וכדתנינן הנהיגה השואל או משכה או קרא לה ובאת מתחייב זה האחרון בה כשואל גמור:

ר' זעירא שמע לה מן הדא. מתני' דעירובין שאינו זוכה מרבו לאחר:

אבל אינו מזכה. העירוב לא ע"י בנו כו' וש"מ שאין העבד זוכה מרבו לאחר:

תיפתר. מתני' דהתם כר"מ וס"ל אפילו מרבו לאחר לא:

והתני. התם ברישא אשתו דיכול לזכות העירוב ע"י אשתו ואי דר"מ הא עביד נמי יד האשה כיד בעלה:

תיפתר כהדין תנייא. אליבא דרבי מאיר דאשכחן דפליגי אליביה דר"מ:

דתני אשתו אינה פודה לו מעשר שני. כלומר בלא חומש דכשהבעלים פודין מעשר שני שלהן מוסיפין חומש ויד האשה כיד בעלה:

והדין תנייא. דעירובין כרשב"א ס"ל דאמר התם משום ר"מ אשתו פודה לו מעשר שני דכאחר דמיא ואם כן אשכחן להדין תנייא דס"ל משום ר"מ יד העבד כיד רבו אבל אין יד האשה כיד בעלה:

נראין דברים שיזכה העבד בגט שחרור. בשביל עבד חבירו:

ואל יזכה בגט אשה. לקבל מיד בעלה שאינו בתורת גיטין:
אין תימר מתניתא היא. ואם תקשה לדברי מהאי ברייתא דקתני אם היתה עוברה זכת לו שאני עוברה שעשו אוחו כאחד מאיבריה ומפרש לה רבי בא מאי קושיא הוי ליה למימר מהאי ברייתא:
רבי בא בר חייה בשם רבי יוחנן. הכי קאמר לה ר' יוחנן דנראין דברים שיקבל העבד גט שחרור ואל יקבל גט כוותין כמו כוותיה כלומר אם אותו העבד הוא כמותו דשניהם מרב אחד הן אל יקבל דיד עבד כיד רבו ולא יצא מרשות רבו ואע"ג דהעבד מקבל גט שחרור לעצמו התם משום דגטו וידו באין כאחד הן ולא אמרו העבד מקבל גט שחרור בשביל חבירו אלא מרבו של חבירו והשתא שייכא שפיר האי קושיא:
אין תימר משנה קודמת היא הרי את שפחה וולדך בן חורין ואם היתה עוברה זכת לו. אלמא דמקבלת היא גט שחרור לצורך עוברה אפילו מיד רבה שלה הא ל"ק דשאני עוברה שעשו אותו כאחד מאבריה דעובר ירך אמו הוא והוי ליה כמו שהקנה לה אחד מאבריה:
פלונית שפחתי. מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי עושה אני לה כתב שלא תשתעבד מהיורשין לאחר מותי. אעלון עובדא. שאלו הלכה למעשה מרבי יוחנן וא"ל לא הכל ממנו לשעבד כלומר לא כל הימנו לחוב ולהפסיד בניו אלא אמרינן בניה מה הן עבדים דאין זה לשון שחרור ולא לשון הפקר ומה שייר בה מעשה ידיה שלא יטריחוה היורשין בעבודתה ולהקל מעליה ממעשה ידיה הוא דקאמר אבל בניה עבדים הן דאין כופין אותן לשחררה:
דרבי היא. אדלעיל קאי הא דאמרינן אם היתה עוברה זכת לו לא קשיא על הא דאמרן אין העבד מקבל גט לחבירו מיד רבו שלו דהאי ברייתא כרבי אתיא דאמר המשחרר חצי עבדו קנה והאי עובר נמי כחצי גופה הוא:
כתב כל נכסיו לשני עבדיו כאחת. וקס"ד השתא דמיירי שאמר חצי נכסי לפלוני עבדי וחצי נכסי לפלוני עבדי והרי זה כמשחרר חצי עבדו:
שניהן יצאו לחירות. כדין הכותב כל נכסיו לעבדו דיוצא לחירות:
ושניהן צריכין לשחרר זא"ז. שהרי כל אחד קנה החצי של חבירו:
לית הדא אמרה. וכי לא שמענו מכאן שהעבד זוכה מרבו בשביל אחר שהרי כשאמר להאחד חצי נכסי לפלוני עדיין חצי עבד הוא וקתני משחררין זא"ז והא קי"ל לעיל דאין העבד זוכה גט שיחרור לחבירו מיד רבו שלו:

מה את סבור משזכו בנכסים. כל אחד החצי ואח"כ משחררין זא"ז וכדקס"ד הא ליתא אלא הכא מיירי כאחת שכתב בשני שטרות כל נכסיו לזה וכל נכסיו לזה וזיכה להן ע"י השליח בבת אחת וזכו בנכסים ובשחרורן כאחת דכיון דזיכה להם בבת אחת נפקי כולהו מיניה וקנו הנכסים ועצמן ואפילו אליבא דרבנן. והכי מסיק לה בפרק השולח דף מ"ב:

הרי את בת חורין וולדך עבד וולדה כיוצא בה. בן חורין דכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה בזמן שהאשה לאדוניה הולד לאדוניה אין האשה לאדוניה אין הולד לאדוניה:

כך פירשה רבי הושעיה אב המשנה. לדברי חכמים הא דאמרי לא עשה כלום לענין שתהיה שפחה אלא שניהן בן חורין הן:

רבי יוחנן. מפרש מאי לא עשה כלום ששניהן עבדים דהואיל דשייר לולד גם היא לא קנתה עצמה ב"ח:

ומקשי הש"ס על דעתיה דרבי יוחנן ניחא. דמחלוקת היא לדברי רבי יוסי הגלילי שניהן ב"ח ולחכמים שניהן עבדים אלא ע"ד דרבי אלעזר משום ר' הושעיה מה איכא מחלוקת בין ר"י הגלילי לחכמים:

אלא כיני. הכי גרסינן בדברי רבי יוסי הגלילי דבריו קיימין קאמר היא בת חורין וולדה עבד וחכמים אומרים לא עשה כלום והשתא שפיר פליגי בפירוש דברי חכמים דרבי אלעזר מפרש שניהן ב"ח קאמרי ורבי יוחנן אמר שניהן עבדים:

וכרבי. הא דר' יוסי הגלילי כרבי אתיא דאמר המשחרר חצי עבדו קנה וה"נ כחצי עבדו הוי וכהאי אוקמתא דלעיל כרבי והלכך ס"ל דבריו קיימין:

הלכה ד

מתני' **בהמה גסה במסירה**. היא נקנית שהבעלים מוסרין אותה ללוקח באפסר או בשערה:

והדקה בהגבהה. ולא במשיכה:

וחכמים אומרים בהמה דקה נקנית במשיכה. ופסק הלכה בין בהמה גסה בין בהמה דקה נקנין במשיכה וכ"ש בהגבהה ומשיכה קונה בסמטא שהיא זוית של רשות הרבים ובחצר של שניהם ומסירה קונה ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהם והגבהה קונה בכל מקום וכל מה שדרכו בהגבהה אינו נקנה אלא בהגבהה מלבד בהמה דקה שאע"ג דאפשר בהגבהה מ"מ נקנית במשיכה משום דמסרכא שהיא מתחזקת בצפרניה תמיד לאחוז ע"ג הקרקע:

גמ' **אין מוסירה קונה בנכסי הגר גרסינן**. וכדאמר רב הונא ג"כ בבבלי פ' שנים אוחזין דף ח' ומפרש התם טעמא דלשון מוסירה כאדם המוסר דבר לחבירו ובשלמא מחבירו קני דקא מסר ליה חבריה אבל במציאה ובנכסי הגר מאן קא מסר ליה דליקני:

עשרה גמלים קשורים. ואמר לו לקנות כלם ואם קנה אותם במוסירה של אחת מהן:

לקנותה קנה. וכגון דאמר לו משוך וקני אבל לקנותה לא מהני דמשמע את תתכוין לקנותה ואני איני מקנה לך:

לקנות וולדותיה לא קנה. דמשיכה דבהמה לא מהני לולדותיה:

היא וולדותיה קנה. מיגו דמהני משיכה לדידה מהני לולדותיה:

אילו האומר לחבירו. אלקנות ולדותיה דקאמר לא קנה פריך וקס"ד שהבהמה מעוברת היא ומי גרע ולדותיה ממשא שעליה:

הדא דתימר בשלא היתה הבהמה עוברה. אלא שאמר לו לקנות ולדותיה שכבר ילדה ולא מהני משיכה דידה לולדותיה אבל אם היתה עוברה הוי כמשאוי שלה וקנה:

ההן דנגיד בזקה. מי שמשך נוד של יין מחבירו ומיירי שלא פסק דמיו:

והיא מבזעה בידיה. ונקרע הנוד ונשפך היין לא חייב בה דכיון דלא פסק דמיו אכתי לא סמכא דעתיה ואינה עומדת ברשות הלוקח:

לכן צריכה אפילו למעלה לגו חנותא. לא צריך רב להשמיענו אלא בכה"ג שאפילו משך הנוד להכניסה לחנות שלו אינו חייב באחריותה דאכתי לאו שלו הויא:

דלא איתכוין. להעלות' לחנותו אלא שלא יקחנה גבר אחר ומיהו לא נתכוין לקנותה עכשיו עד שיפסוק עמו הדמים וכשאינה ברשותו הוי:

מהו שתקנה. לו בשער הפחות דנהי דלא הווי כשלו דאכתי לא סמכא דעתיה מפני שלא פסק דמיו כשער הפחות מיהת ליקני ליה דמסתמא היה מתרצה בזה או דילמא אמרינן כיון שאינו עומד ברשותו פטור הוא לגמרי ואפילו כשער הפחות אינו חייב לשלם לו:

דתנינן תמן. בפרק השוכר את הפועל המוכר יינו לעכו"ם ופסק עמו המעות עד שלא מדד לתוך כליו של עכו"ם:

דמיו מותרין. דקי"ל משיכה בעכו"ם קונה כמו בישראל הלכך כשמדדו הישראל בכליו ובא הכלי ברשות העכו"ם קנאו העכו"ם במשיכה והוי ליה לישראל זוזי בהלואה גבי דעכו"ם ויין נסך לא הוי עד דנגע:

מדד עד שלא פסק. עמו הדמים בעד היין דמיו אסורין דהשתא לא קנייה העכו"ם במשיכה דכיון דלא פסק דמיו לא סמכא דעתיה דעכומ"ז למיקנייה שמא ירבה לו בדמיו והלכך כי נגע ביה הוי יין נסך ברשות ישראל שעדיין לא קנאו העכו"ם עד שיפסוק לו הדמי':

אם אומר את. השתא פשיט לה דאפילו כשער הפחות אינו נקנה לו כשלא פסק דמיו דאם אתה אומר כשער הפחות מיהת נקנית לו אפילו מדד עד שלא פסק אמאי קאמרת דמיו כלן אסורין ויעשה כמי שפסק עד שלא מדד ויהיו דמיו מותרין עכ"פ כשער הפחות דכפי אותו השער ברשות העכום"ז הוא אע"פ שלא פסק דמיו אלא לאו ש"מ דאינו נקנית לו כלל ואפילו כשער הפחות:

ההן דנסב בזגיתא. מי שמשך בתרנגולת מחבירו ולקחה בידו כדי לראותה ועדיין לא פסק עמו הדמים:

והיא מתחטפא. ובתוך כך פרחה מידו:

מי חייב בה. אם מתחייב בה הלוקח אע"פ שלא פסק דמים דקרוב לפשיעה הוי שהיה לו להזהר בה כשלקחה בידו:

הדא דתימר. דמספקא ליה מי מתחייב בה ולא קאמר שצריך זה לחזר אחריה ולתפשה:

בצור ובחברותיה. שהן מקומות גדולים ומרובין באוכלוסין ואי אפשר לחזור אחריה וכאבודה היא:

ברם הכא. ובמקומות אחרים:

עד כדון אורחיה מחזרה למתקלה. על כרחו דרכו של זה שנחטפה מידו כלומר שמוטל עליו לחזר אחריה עכ"פ עד שתכשל במרוצתה ויתפוש אותה:

כיון שמסר לו משכוכית קנה. כל העדר ואע"ג דלא אמר לו משוך וקני:

חוטרא. מקל של רועה והצאן מכירות ברמיזתו לילך אחריו:

שרקוקיתה. כמו קרקשתא זוג המקשקש לפני העדר והולכין אחריו:

נגדתא. עז המושכת כל העדר אחריה מפני שדרך העזים להלך בראש העדר ויש לבעל העדר עז חריף שמושך כל העדר אחריו:

כיון שמסר לו דליו קנה. והרי זה כמו שהחזיק ואע"פ שלא אמר לו לך חזק וקני כדין החזקה:

כיון שצבר לתוכו. כליו ומטלטלין שלו קנייו:

מסר לו את המפתח מהו. שיקנה הבית במסירת המפתח:

מחלוקת רבי שמעון וחכמים. היא דתנינן תמן בריש פ"ז דטהרות המוסר מפתח של ביתו לעם הארץ הבית טהור ולא חיישינן שמא נגע עם הארץ בטהרות:

שלא מסר לו אלא שמירת המפתח. ולא סמכה דעתיה של ע"ה להכנס מפני שנתפס עליו כגנב אלמא לרבנן מסירת המפתח לאו כלום הוא ותני עלה בתוספתא ר"ש מטמא דסמכה דעתיה הואיל ומסר לו המפתח ולר"ש מסירת המפתח מילתא היא וכן לענין קניית הבית:

המוכר מעשרות שדהו לחבירו. מה שיעלה המעשר' מן שדה זו מכור לך לא עשה כלום ואפילו המעשרות לא קנה דדבר שלא בא לעולם הוא והיינו נמי טעמא דולדי שפחתו ועוברי בהמתו:

אויר חרבתו לחבירו לא עשה כלום. דדבר שאין בו ממש הוא:

אלא. דבר זה יכול לעשותו מוכר שדהו לחבירו ומשייר לעצמו מעשרותיה וכן ולדות והעוברות ואוירה של חורבה דלעצמו הוי שיור בדבר שלא בא לעולם ושאין בו ממש:

והיך איפשר. והיכי תמצא שאפשר לו למכור האויר ומאי איצטריך ליה למימר לא עשה כלום:

תיפתר באומר לו תלוש מן החורבה הזו. כלומר שאומר לו ליקח דבר מה מהחורבה כדי שיהא לה מקום פנוי להתרחב אוירה שיכול להוציא לשם זיזין וגזוזטראות:

שתקנה אחד מעשר שבה. כלומר מקום מעט אחד ע"י שתתרחב אוירה ולאו דוקא א' מעשר אלא אגב סיפא דבמעשר איירי נקט לה נמי הכא בהאי לישנא:

וכא. והכא נמי במעשרות שהיה קרקע לפניו והוא אומר לו תלוש מן הקרקע הזה ע"מ שתקנה לך אחד מעשר שבו וכיון שעדיין לא הפרישו לא עשה ולא כלום:

אין משיכה קונה בחצר שאינה של שניהן. של הלוקח והמוכר אלא דוקא בחצר של שניהן או בסימטא:

תני ר"ח ופליג. ברייתא דרבי חייא פליגא על רב דאפי' ברה"ר ובחצר שאינה של שניהן ס"ל דמשיכה קונה:

כיון שקיבל עליו. המוכר שנתרצה במקח זכה הלוקח:

עד שעה שימשוך ויוצא חוץ מרשות הבעלים. ואפי' כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה:

ברשות זה שהן מופקדין אצלו. אם היו מופקדין ומונחין אצל אחר לא קנה הלוקח עד שיקבל עליו הנפקד שיזכה הוא בהן שמייחד לו רשות ללוקח לזכות ולקנות הפירות או עד שישכיר לו את מקומו שהפירות מונחים שם:

משכו וקחו לכם צאן. וגלי רחמנא בבהמה דקה דבמשיכה קרי לקיחה:

כי הא דרב יהודה שלח לשאול. בבה"מ בהמה גסה במה היא ניקנית:

ולא מתניתא היא. אנא ידענא נמי דמתני' היא דבהמה גסה נקנית במסירה אלא שאני שואל משום דאית תניי תני מיחלף גסה במשיכה ודקה במסירה א"נ כגי' דהאי תנא דקאמר אחת זו ואחת זו במשיכה:

בכור שנטרף בתוך שלשים. דקי"ל כל שלא שהה באדם ל' יום נפל הוא ואם נעשה טרפה מי הוי כמת או לא:

שילייא. דתנן בפ"ג דנדה המפלת שליא יושבת עליה ימי טומאה וימי טהרה שאין שליא בלא ולד אלא שנימוח בתוכו ואם יצתה מקצתה היום ומקצתה למחר מאימתי מונין לה: **א"ל אם לדם טהור מונה מיום הראשון**. משום דקי"ל דנותנין לה ימי טוהר של זכר וימי טומאה של נקבה דספק הוא שמא זכר שמא נקבה ולחומרא וקאמר נמי הכא דמונין לדם טהור מיום הראשון ויום ל"ד למנין ימי הראשון כבר דם טמא הוא ולדם טמא מונין מיום שני ועד שבועיים מיום השני דם טמא הוא דבתרווייהו לחומרא אזלינן:

הדא דתימר בשלא יצא עמה ולד. אלא שנמחה ולפיכך מספקא לן שמא רוב מיחוי הולד יצא באותו מקצת ולא ידעינן אימת ולחומרא:

אבל יצא עמה ולד. לא חיישינן שמא השליא הוא מולד אחר ואותו הולד נימוח אלא תלינן השליא בולד שיצא עמה ומאימת שיצא הולד מונין להכל בין לדם טמא בין לדם טהור:

שומר שמסר לשומר. ונגנב או נאבד או נאנס בש"ש מיחייב:

ר' יוחנן אמר הראשון חייב גרסי'. וכדמוכח מהסוגיא וכולה כתובה בפ' הכותב עד ר' יוחנן תלמידיה דרבי ינאי ושם פירשתי היטב ע"ש:

האחין שחלקו. בנכסי אביהן ואח"כ ייבם אחד מהן אשת אחיו וכגון שבשעת חלוקה כבר מת אחיו ומן הדין היבם זכה בנכסי אחיו המת והכא שחלקו כלן בשוה ואח"כ ייבם ומיבעיא ליה לרב יהודה אם אמרינן דויתר בחלקו ודמיא להא דאמרי' גבי בכור שנטל חלק כפשוט ויתר ואינו נוטל שוב חלק בכורה כדלקמן וה"נ הואיל וחלק כל הנכסים וחלק אחיו המת בתוכן עם שאר אחיו בשוה ויתר בירושת אחיו וזכו כלן בנכסי המת וחלוקתן קיימת או דילמא דאמרינן מכיון שעדיין לא ייבם בשעת החלוקה ולא נתבררה ירושתו בנכסי אחיו המת לא הפסיד וכשמייבם אח"כ זוכה בנכסי אחיו:

א"ל כנכסי כלם כנכסי המת. כלומר כחלוקתן בכל הנכסים כך חולקין בנכסי אחיו המת והגדול שבהן ויתר חלקו וחולקין כלם בשוה:

מצוית דעתיה על דרבי אלעזר. וכי אתה יכול לעמוד על סוף דעתו של ר"א וקס"ד דעולא בר ישמעאל מדסתם רבי אלעזר דבריו ולא השיב לו שאפילו בייבם ואח"כ חלקו ויתר ש"מ דדעתו לחלק ביניהן והלכך קא מתמה עליו וקאמר דלא שנייא דאין חילוק ביניהם והיא שחלקו ואח"כ ייבם והיא שייבם ואח"כ חלקו בין כך ובין כך זכו כלן בנכסי המת א"נ מצוית דעתיה על דר"א לכשתמצא לדעתו אין חילוק אליביה בין שחלקו ואח"כ ייבם כו':

ולמה אמר ליה. סתם:

מה דשאלי' אגיבה. מה ששאלו השיבו ולא דדעתו שלר"א לחלק ביניהן:
ולמה לא שאלו לה. לזה החלוקה בייבם ואח"כ חלקו וקאמר הש"ס דהא פשיטא להו כדאמר ר' אבינא גבי בכור שנטל חלק כפשוט ואפי' בשדה אחת חזקה וויתר בכל הנכסים כלן וה"נ הואיל וכבר ייבם והיה מגיע לו נכסי אחיו המת ואעפ"כ חלק עם אחיו כל הנכסים בשוה חזקה ויתר חלקו מירושת אחיו:
האחין שחלקו. מה הוא ששמין ביניהן:
חולקין מה שעליהן. שמין אותן וחולקין ביניהן ואין חולקין לא לבגדים שעל בניהן ושעל בנותיהן שקנו להן מתפיסת הבית אין שמין להן:
העושה שום לביתו. עשה בגדים לאשתו והן שוין שומא הרבה מביאין זה השום לעצמן לאמצע כלומר לחלוקתן וחולקין דדמי לבגדי שבת ורגל דשמין אותן:
העושה קטלא לביתו. תכשיט כמו בקטלא שעל צוארה. אין מביאין לאמצע וחולקין. שזכתה בה אשתו ודוקא בראויה להשתמש בחול אבל אם חשוב הוא וראוי להשתמש ברגל מביאין לאמצע וחולקין:
כלי שבת צריכא. בגדי שבת שעליהן מיבעיא היא אם הוא לאמצע או דזכו בהן:
איליין בולסייא. המראות של זכוכית מהו אם שמין אותן לאמצע או כל אחת מהן זכתה בשלה דכתכשיטי חול הן חשובין. במ"ר יקרות וקפאון אלו דברים שהן מכוסין מכם בעה"ז עתידין הן להיות צפין לכם כהדין בולוס:
חכים את. ניכר אתה שיש לך מן אלו התכשיטין הרבה ודרך שחוק השיבו על שנסתפק לו בזה כדא"ל אח"ז שבודאי מביאין אותו לב"ד ושמין לאמצע וחולקין:
מהו לגבות. בעל חוב מן העבדים כקרקעות:
האנס והגזלן והגנב. שגנבו וגזלו בהמה וכלים ונפחתו מהו אם שמין הנבלה והשברים לבעלים בדמים או שצריכין לשלם הבהמה וכלים מעולין והנבלה והשברים שלהן:
א"ל חזקה שאין הבעלים מטפלין במיתה. בגנב וגזלן:
חיים שנים ישלם. כתיב בגניבה חיים ולא מתים שא"צ ליקח ממנו הנבלה והשברים בדמים:
עד כדון גניבה גזילה. מנין:
אשר גזל בעיינה. כמו שהיתה בשעה שגזל:

הלכה ה

מתני' **נכסים שיש להן אחריות**. היינו קרקעות ועל שם שהמלוה סומך עליהן לפי שקיימים ועומדים וחוזר עליהן לטרוף מן הלקוחות כשלא ימצא כלום ללוה נקראו אחריות מלשון חזרה אחריהן:

בכסף. והני מילי במקום שאין רגילין לכתוב שטר אבל במקום שרגילין לכתוב שטר לא קנה עד שיכתוב השטר:

בשטר. שכותב על הנייר או על החרס שדי נתונה לך שדי קנויה לך ומוסרו לקונה ודוקא במתנה נקנה הקרקע בשטר אבל במכירה עד שיתן את הכסף דלא גמר מוכר ומקנה עד דמקבל דמים אלא אם כן מוכר שדהו מפני רעתה דבהא קני בשטר לחודיה:

ובחזקה. כגון שחפר בקרקע מעט או נעל וגדר ופרץ כל שהוא בפני המוכר ואם היה שלא בפניו צריך שיאמר לילך חזק וקני ובבבלי יליף שהקרקע נקנית בחזקה דכתיב וירשתם אותה וישבתם במה ירשתם בישיבה:

ושאין להם אחריות אין ניקנין אלא במשיכה. דכתיב או קנה מיד עמיתך דבר שאפשר לתתו מיד ליד אינו נקנה אלא בנתינה מיד ליד:

נקנין עם נכסים שיש להן אחריות. אם מכר מטלטלין עם הקרקע כיון שקנה לוקח הקרקע באחד משלשה קנינים הללו נקנו מטלטלין עמה והוא שיאמר לו קנה אותן אגב קרקע ונפקא לן מקרא דכתיב בד"ה ויתן להם אביהם מתנות רבית לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערים בצורות:

ושאין להן אחריות זוקקין את הנכסים כו'. דאף על גב דאין נשבעין על הקרקעות היכא דטענו מטלטלין וקרקעות ונתחייב לישבע על המטלטלין זוקקין המטלטלין את הקרקעות לישבע עליהן ע"י גלגול שבועה ולמדנו זה מסוטה כדקאמר בגמרא:

גמ' **בראשונה היו קינין**. זה מזה מקח או מתנה בשליפת המנעל כדכתיב וזאת לפנים בישראל:

על הגאולה. זו מכירה ועל התמורה זו חליפין:

תמן אמרין רב ולוי. פליגי בהא:

הקונה. בכליו של קונה נקנה דניחא ליה לקונה דליהוי המקנה קונה הכלי כי היכי דליגמר ליה וליקניה המקח:

וחד אמר המקנה. בכליו של מקנה דבההיא הנאה דמקבל הקונה הכלי מיניה גמר ומקני ליה:

דתני בועז נתן לגואל. דכתיב וישלף נעלו הוא שלף ונתן להגואל וכמ"ד הקונה:

ר"י אומר הגואל נתן לבועז. וכמ"ד המקנה:

חזרו להיות קונים בקצצה. כדמפרש ואזיל שעשו הדבר לסימן ולזכר בשעת המכירה ובשעת החזרה כמפירש לעיל בסוף פרק האשה שנתאלמנה:

חזרו להיות קונים בכסף ובשטר ובחזקה. וסמכוהו אמקרא שדות בכסף יתנו כו' כמבואר לעיל הלכה ג':

ר' ירמיה סבר מימר. דוקא בשטר ע"מ שלא ליתן כסף שהוא שטר מתנה אבל בשטר ע"מ ליתן כסף שהוא במכר לא קנה בשטר לחודיה עד שיתן הכסף דלא גמר המוכר ומקנה עד שיקבל מעות:

אפילו לא נתן כסף קנה. בשטר לחודיה:

מתניתא. ברייתא דלקמיה מסייעה לרבי יונה ורבי יוסי:

החזיק בכלן. והוא שנתן לו דמי כלן אבל אם לא נתן לו אלא דמי אחת מהן או שלא כתב לו שטר אלא על אחת לא קנה אלא אותה שדה בלבד:

וכי יש אוני בלא כסף. ואי אמרת דשטר לחודיה אינו קונה אפילו אותה שכתב עליה אונו לא ליקני דהא שטר בלא כסף לאו כלום הוא:

אין תימר בשנתן לו דמי כלם אנן קיימין. כלומר וכ"ת דהאי או שלא כתב לו אונו אלא על אחת מהן אנתן לו דמי כלם קאי וה"ק אבל אם לא נתן לו אלא דמי אחת מהן אי נמי נתן לו דמי כלם ולא כתב אוני אלא על אחת מהן:

לא אמר אלא דמי אחת מהן. כלומר הא לא קתני הכי דהא קאמר לא נתן לו אלא דמי אחת מהן או שלא כתב לו אוני משמע או או קאמר דאי אירישא בשנתן לו דמי כלן הכי הוה ליה למיתני לא כתב לו איני אלא על אחת מהן או שלא נתן לו אלא דמי אחת מהן אלא לאו ש"מ או הדא או הדא או כסף או שטר בלא כסף מהני וכרבי יונה ורבי יוסי:

בכסף רבי בא סבר מימר. דוקא בשהתנה על מנת שלא לכתוב שטר הוא דכסף לחוד קונה אבל בכסף על מנת לכתוב לו אוני שהיא במקום שנוהגין לכתוב שטר לא קנה בכסף לחוד דלא סמכה דעתיה דלוקח לקנות עד דנקיט שטרא:

רבי יונה ורבי יוסי פליגין. נמי אהא וס"ל דבכסף לחוד קונה בכ"מ כדמשמע מהאי ברייתא דלעיל דאו או קתני:

אתייא דרבי בא. דס"ל אם התנה על השטר אינו קונה בכסף ולא אמרינן לייפות כחו הוא דהתנה כן אלא לקנין נתכוין ועד שיכתוב לו שטר:

כשמואל. לקמן דלא ס"ל נמי האי סברא דלייפות כחו:

ודרב הונא כרבי יוחנן. בהא דלקמן:

דרבי בא כשמואל דשמואל שאל לרב הונא. הני תרי מילי:

שוחט ונתעסק בקדשים. שוחט ומתעסק בדבר אחר ולא נתכוין לשחיטת קדשים מהו:

אמר ליה לרצונכם. כתיב פרט למתעסק בקדשים שהוא פסול:
כתב מתנה בלשון קנין. ועוד שאלו שטר מתנה שכתב בה לשון קניה ומכר מהו וא"ל רב הונא ארכביה אתרי ריכשי כדמפרש לקמיה דלייפות כחו קאמר ואמר רבי בא עלה ולא קיבלה שמואל הא מרב הונא דלא ס"ל לייפות כחו נתכוין וכר' בא בהא דלעיל:
מהו. השתא מפרש לה מאי האי דקאמר ארכביה כו':
סברין. בני הישיבה מימר דלהרע כחו אמר הכי כמו המביא שני סוסים שוטים ופראים וקושרן לשניהן במרכבה זה מושך לכאן וזה לכאן ונמצא הוא על מקומו ולא הועיל כלום וה"נ כן דלשון מתנה מרע כחו באחריות דקי"ל מתנה אין בה אחריות ולשון מכר מרע כחו לענין דינא דבר מצרא דמכר אית ביה משום דינא דבר מצרא ומתנה לית בה:
אמר רבי יוסי ממלחייא. שם מקום דלא היא אלא ליפות כחו אמר רב הונא שייפה כחו בשני דברים וארכביה אתרי ריכשי כמו הקושר שני סוסים במרכבה להיות רץ במהרה כך הטיל בה שתי כחות:
שיש שיעבוד. אחריות למכירה ואין שיעבוד אחריות למתנה ולכך כתב לו בלשון מכר שיהא לו בו שיעבוד אחריות:
שהמוכר כלומר ובדבר אחר ייפה כחו במתנה שהמוכר לא מכר את הכל כהאי דתנן בפרק המוכר את הבית לא מכר לו לא את הבור ולא את הדות שהמוכר בעין רעה הוא מוכר אבל הנותן במתנה נתן את הכל שהנותן בעין יפה הוא נותן ומדחזינן דלא קיבלה מיניה שמואל משום דלא ס"ל לייפות כחו הוא נתכוין וה"נ בהא דר' בא שאם התנה ע"מ לכתוב לו אונו לא אמרינן ליפות כחו נתכוין אלא עד שיכתוב שטר:
ודרב חונה. דס"ל דאמרינן ליפות כחו נתכוין כר' יוחנן דשמעינן ליה מהאי עובדא דלקמן דס"ל הכי:
חד בר נש מידמיך. בשעת פטירתו אמר ינתנו כל נכסי לפלוני וחזר ואמר כתבו ותנו לו:
אעלון עובדא קומי רבי יותנן. מה הוא אומר בדבר זה משום דאיכא למיחש שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ואמר להן ר' יוחנן חזינן אם אמר לזכותו כגון שאמר אף כתבו ותנו לזכותו נתכוין וד"ה זכה דדברי שכ"מ ככתובין ומסורין דמי ובלאו הכי זכה זה והא דאמר אף כתבו לייפות כחו נתכוין:
ואם לזכותו בכתב. שלא נתכוין אלא להקנותו בשטר זה הכל מודים שאינו כלום דאין שטר לאחר מיתה:
מי מודיע את דברו גרסינן:
תיפתר שהיו שם עדים יודעים. איך ציוה זה ואם ליפות כחו נתכוין:

הגע עצמך שאין שם עדים יודעים. שהעדים שהיו בשעה שציוה לא היו מבינים כוונתו מהו:
לעולם השדה בחזקת בעליה. היורשים וזה המקבל מתנה מוציא מחבירו ועליו הראיה:
עד כדון. שמענו כשהיו במקום אחד כדמשתעי קרא שהיו המתנות בערי בצורות:
היו הקרקעות במקום אחד ומטלטלין במקום אחר. מהו אם בעינן צבורין המטלטלין בתוך הקרקע או לא:
אמר להן ר' אליעזר. בפ' מי שמת פליגי התם ר' אליעזר וחכמים במחלק נכסיו על פיו דקסברי חכמים במסוכן לא בעי קנין דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין הן ור"א אומר בין בריא בין מסוכן נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה ושאין להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה ואמר להן ר"א ראיה לדבריו:
במדוני אחד. על שם מקומו:
וביקש לחלקן. ולא היה לו קרקע להקנות אגבה:
וקיימו את דבריו. ור"א לטעמיה דס"ל שכיב מרע היה וצריך קנין ושמעינן מהא מדקאמר סלע אחד משמע קרקע גבוה וחדוד שאי אפשר להעמיד עליה כל אלו אלמא לא בעינן צבורין:
ולא שכיב מרע הוא. לדברי ר"א שמביא ראיה מכאן ע"כ שמעינן דשכ"מ היה וא"כ לא שמעינן מידי מהא לענין צבורין דשאני שכ"מ הואיל ומצינו שהקילו חכמים בו לפי שבכל מקום אין אדם מזכה אלא בכתב ובשכ"מ אפי' בדברים והוא הדין נמי לענין צבורין לפי שבכ"מ בעינן צבורין ובשכ"מ לא בעינן ואין ראיה מכאן למתנת בריא:
א"ל. ר' ענא לא כר' אליעזר היא וכי שנייא הוא לר"א בין בריא לשכ"מ שהרי הוא שכיב מרע דר' אליעזר הוא בריא דרבנן וכמו לרבנן בריא בעי קנין ה"נ לר"א בשכ"מ ומדלא הצריך צבורין בשכ"מ ה"נ בבריא לא בעינן צבורין:
א"ל. אין ודאי שכ"מ דר"א כבריא דרבנן ושפיר נפשטה הבעיא דלא בעינן צבורין:
תמן תנינן. בפ"ג דפיאה קרקע כל שהוא חייב בפאה ובבכורים ולקנות עמה נכסים שאין להן אחריות:
קרקע כל שהוא מה טב. למאי חזי הא אי אפשר להעמיד בה מטלטלין וש"מ נמי מהכא דלא בעינן צבורין:
תיפתר שהיה שם מקום שיבולת אחת ומרגלית טמונה בו. והקנה אותה אגב קרקע כל שהוא זו:
קנה. ובשנתן לו דמי שניהן כדלעיל:

ובניכסי הגר. אם החזיק בשדה אחת לא קנה האחרת אפי' מיצר בנתיים אפילו אין מפסיק בנתיים אלא המיצר בלבד לא קנה חבירתה:

נתכוין לקנות מן המיצר ושרע מיניה. ולמטה הימנה מהו אם יכול לקנות הקרקע בחזקה של המיצר או לא ולא איפשיטא:

על מנת לזכות בצפונן. ולא נתכוין לקנות באמצעיתן לא קנה כלום מפני שהאמצע שלא נתכוין לקנות מפסיק בין אותו צד שהחזיק לאותו צד שנתכוין לקנות ואפי' הוא בשדה אחת דדמיא למיצר המפסיק בין שתי השדות:

המחזיק בקרקע חייב בכל. אפי' במעשרות וגרסינן בתוספתא שם בתלוש מן הקרקע פטור בכל:

המחזיק בקמה חייב בלקט שכחה ופאה. דקרינן גביה קצירך ופטור מן המעשרות הואיל ואין לו חלק בקרקע ולא קרינן גביה תבואת זרעך וגו':

ואין אויר מפסיק בין שיבולת לשיבולת. בתמיה הא לרב חסדא אפילו החזיק בקמה לאו כלום הוא דכיון שאין לו חלק בקרקע והרי אויר שבין שבולת לשבולת מפסיק ובנכסי הגר לאו כלום הוא:

תמן תנינן. פרק המוכר את הספינה לוקח פשתן מחבירו לא קנה עד שיטלטלנו ממקום למקום ואם היה מחובר לקרקע ותלש כל שהוא קנה:

שמואל אמר לא קנה אלא אותו קלח בלבד. שתלש ופריך והתנן במתני' אם תלש כל שהוא קנה וש"מ דכל הפשתן קנה:

נחותא. שהיה רגיל לירד לבבל:

מודה שמואל בניכסי הגר. כלומר כי קאמר שמואל דלא קנה אלא אותו הקלח בלבד בנכסי הגר הוא דקאמר דס"ל כרב חסדא כיון דאויר מפסיק באמצע לא קנה השאר:

המטלטלין. שדרכן להגביהן מהו שיקנו בגרירה ע"ג קרקע:

אמר ר' בא בר ממל. מפרש בעיא דר' יוחנן דמה צריכה ומספקא ליה בעורות הקשים וכבידים שאי אפשר להגביהן בשום פנים אבל בעורות הרכים של עגלים הרכים וקטנים אפשר להגביהן ולא קנה עד שיגביה:

חייב. לשלם שכבר נתחייב בגניבתו קודם השבת ואין תשלומין ומיתה באין כאחד:

אבל אם היה גורר. בכיס ולא הגביהו מקודם ואינו קונה עד שיוציאנו מרשות הבעלים לרה"ר ונמצא שאיסור שבת וגניבה באין כאחד פטור מתשלומין דקים ליה בדרבה מיניה:

הא אם לא חלה עליו. כאחת כגון שהיה מגרר בחול חייב בתשלומין אע"פ שלא הגביה וקשיא לר' בא בר ממל:

תיפתר. באילין כיסים הגדולים שדרכן לגררן ואין דרכן להגביהן והלכך בגרירה קנייה:
מנין למדו כו'. מפורש בפרק היה מביא וע"ש:

הלכה ו

מתני' **כל הנעשה דמים באחר**. מפרש לה בבבלי דה"ק כל הנישום דמים באחר כל דבר שאם בא לתתו בדבר אחר צריך לשומו דהיינו כל המטלטלין בר ממטבע:
כיון שזכה זה. כלומר כיון שמשך האחד נתחייב האחר בחליפיו בכל מקום שהם אם מתו או אבדו ואע"פ שלא משך לפי שבמשיכת המוכר את החפץ בתורת חליפין נקנה המקח ללוקח בכל מקום שהוא:
החליף שור בפרה. כיון שמשך בעל הפרה את השור נקנית פרה ללוקח בכל מקום שהיא ואונסה עליה:
רשות הגבוה בכסף. גזבר שנתן מעות בבהמה לצורך הקדש קנה ואפי' היא בסוף העולם ובהדיוט לא קנה אלא בחזקה כלומר עד שימשוך:
אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. האומר שור זה עולה בית זה הקדש אפי' בסוף העולם קנה ובהדיוט לא קנה עד שימשוך בבהמה ויחזיק בבית:
גמ' **תמן תנינן**. ריש פ' הזהב כל המטלטלין קונין זה את זה בין בתורת חליפין שהחליף אלו באלו כיון שמשך האחד קנה חבירו את שלו בכל מקום שהן בין בתורת דמים בכמה תתן לי את שלך בכך וכך וכן זה אומר בכמה תתן את שלך בכך וכך ונתרצו ומשך א' מהם נתקיימו הדברים:
אפילו צבור בציבורין. בין רב חונה ובין ר' לעזר לא פליגי בפירושא דמתני' דהכא דתרוייהו מפרשי כל הנעשה דמים באחר דקתני כל הנישום דמים הוא כדפרישית במתני' והיינו כל המטלטלין חוץ מן המטבע שאינו נקנה בחליפין והכא פליגי בדין חליפין דמטלטלין רב חונה סבר אין צריך לשומן כמה הן שוין ולידע ערכו של כל אחד ואחד אלא אפי' צבור בציבורין ואינו ידוע כמה הן שוין נקנין בתורת חליפין:
א"ל רבי לעזר לא שנינו אלא כל הנעשה דמים באחר בלבד. והיינו כל הנישום ומשמע דבר שהוא צריך לשום דמדקרי למטלטלין נעשה ונישום בדמים ש"מ דבעינן שומא בשעת חליפין ולידע כמה הן שוין אבל צבור בציבורין לא:
דתנינן תמן. בפ"ק דשקלים ופ' מעשר בהמה האחין השותפין שחייבין בקלבון כשחלקו בנכסי אביהן וחזרו ונשתתפו ואז חייבין בקלבון כשאר שני אנשים ששקלו שקל שלם חייבין ליתן קלבון להכרע:
פטורין ממעשר בהמה. דיהיה לך כתיב ולא של שותפות:

ושחייבין במעשר בהמה. דהיינו כל זמן שלא חלקו שאז חייבין במעשר בהמה כדאמרי' בבכורות יכול אפילו קנו מתפוסת הבית ת"ל יהיה מכל מקום:

פטורין מקלבון. שממון אביהן עדיין בחזקתו והוי כאב ששוקל ע"י בניו שפטור מקלבון:

אמר רבי לעזר והן. ודוקא שחלקו גדיים כנגד תיישים ותיישים כנגד גדיים דבהא אמרינן אם חזרו ונשתתפו אחר כך דהוו כשותפין ופטורין ממעשר בהמה דהואיל וחלקו בשומא זה כנגד זה לפי שוייהן ליכא למימר זה חלקו משעה ראשונה לכך וכשמת אביהם זכה זה בחצי הגדיים והתיישים וזה בחציין אלא דהוי כמי שקונה זה מזה בשומא שכנגדו והלכך הולדות שישנן בשעת חלוקה פטורין ממעשר בהמה משום לקוח והנולדים אח"כ פטורין משום שותפות:

אבל אם חלקו גדיים כנגד גדיים. אמרינן ברירה הוברר הדבר שזה חלקו של כל אחד משעה ראשונה ועדיין שם ירושה עליהן וכי חזרו ונשתתפו הדרא לה תפוסת הבית כבראשונה ולא הוי שותפות והולדות שישנן בשעת חלוקה אינן פטורין משום לקוח ולא העתידין לבא אח"כ פטורין משום שותפות:

ר' יוחנן אמר ואפי' חלקו גדיים כנגד גדיים. דס"ל האחין שחלקו כלקוחות הן דאין ברירה ובשעת חלוקה כמי שקונין זה מזה הן ופטורין ממעשר בהמה כדתנינן תמן בבכורות הלקוח פטור כדיליף התם מקרא דכתיב בכור בניך תתן לי כן תעשה לשורך וגו' מה בכור בניך אינו בלקוח ומתנה אף שורך וצאנך אינן בלקוח ומתנה ואם חזרו ונשתתפו הוי שותפין ופטורין ממעשר בהמה:

האחין השותפין. פירושא דמתני' נקט כדפרישית לעיל וסיומא דמילתיה דר' יוחנן היא וכלומר דהוי כדינא דמתני' ושמעינן מיהת דלר' יוחנן אפילו לא חלקו בשומא כמקח הוי וכדאמר רב חונה דסתם חליפין בלא שומא נקנין ור' אלעזר כשיטתיה דס"ל לא הוי מקח עד שישומו זה כנגד זה:

משך בעל החמור את הפרה. ובזה נקנה החמור שהוא בבית בעליו לבעל הפרה כדתנן הכא כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו בכל מקום שהוא. ונמצא שמתה החמור. ונולד לנו הספק בעל הפרה אומר עד שלא משכת את פרתי מת חמורך ולך מת ובעל החמור אומר משמשכתי מת וכבר היה קנוי לך:

שכל המוציא מחבירו עליו הראיה חוץ מן החליפין. כלומר אע"ג דבעלמא המוציא מחבירו עליו הראיה והרי בעל החמור מוחזק הוא ובעל הפרה הוא המוציא שאני הכא בחליפין אע"פ שמוחזק עליו להביא ראיה וטעמא הואיל ונולד הספק בעיקר הקנייה לאו מוחזק מיקרי:

ומאן דלא סבר דא מילתא. ואינו פוסק כן לא ידע במילי דנזיקין כלום:
אמר רבי זעירא ואנא לית אנא סבר לה. מכח האי קושיא דלקמיה:
אמר ר' זעירא לר' בא גרסינן. מתני' דפרק המדיר פליגא על שמואל דתנינן היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה אם בא לתבוע כתובתה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה צריך שיביא ראיה שלאחר שנתארסה נולדו בה מומין האלו ונסתחפה שדהו של הבעל אלמא דהאב מביא ראיה להוציא ולא הבעל להחזיק הכתובה בידו וקשיא לשמואל דקאמר בעל החמור מביא ראיה להחזיק הפרה:
לא הבעל צריך להביא ראיה. וליטעמיך דהמוציא צריך להביא ראיה נמי תיקשי הא הבעל צריך להביא ראיה להוציא הקדושין דקס"ד דהקדושין כנגד דמי הכתובה הן ומאי שנא דקרית ליה לאב מוציא ולהבעל מחזיק:
תיפתר בקידושין קטנים. כלומר הא לא קשיא דיש לומר בקדושין פחותים מיירי שאינם שוין כפי הכתובה ולא מיקרי הבעל מוציא אבל לשמואל קשיא דלדידיה הבעל הוא דצריך להביא ראיה להחזיק דמי מותר הכתובה בידו:
דלמא. מעשה ברבי חונה ורבי פנחס ור' חזקיה שעלו לשאול בשלומו דרב יוסף וללמוד ממנו ואמרו לו מתניתא מסייע לשמואל דקתני התם בסיפא נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה אלמא דאמרינן על המוחזק להביא ראיה וכשמואל דאלת"ה קשיא ולא האב צריך להביא ראיה להוציא הכתובה מרשות הבעל:
אמר לון. מהא לא תסייעו מידי לשמואל דמי לא מודי שמיאל שאם משך בעל הפרה את החמור שהוא צריך להביא ראיה כלומר שאם מת החמור בביתו של בעל הפרה כגון שהכניסו שם בעליו לשומרו ואח"כ הסכימו להחליף זה על זה דהואיל שמת בבית בעל הפרה ונולד הספק בביתו עליו להביא ראיה:
וזה כיון שכנס כמי שמשך צריך להביא ראיה שהיו בה מומין אלו עד שתכנס לרשותו. כלומר והתם נמי היינו טעמיה דכל מי שנולד הספק בביתו צריך להביא ראיה:
מכר לו פרה בדמים. ונשאר לו חייב דמים:
דחזקיה. כד חזייה לזה א"ל תן לי המעות א"נ דחקיה גרסינן דחקו בשביל מעותיו וא"ל מה אתה רוצה לעשות בהן והשיבו שרוצה לקנות חמור ונתרצה זה ליתן לו חמור בשביל הדמים שנתחייב לו:
משך בעל הפרה את החמור לא נקנית הפרה. כלומר הואיל ועכשיו אפילו אם משך בעל הפרה את החמור אין כאן קניית הפרה שהרי כבר היא קנויה לו מאז ודמים הוא שנתחייב לו והלכך מיבעיא לן חמור מהו שיקנה אם לא משך את החמור מהו שיקנה

לו בשביל אותן הדמים שנתחייב לו מי אמרינן דהוי כחליפין בשעת המקח או דילמא הדמים כחוב בעלמא הן ואינן קונין:

סבר ר' בא. הש"ס קאמר לה דטעמיה דרבי בא דס"ל דאינון חליפין אבל באמת אינו כן ולית אינון חליפין דחליפין לא מיקרו אלא אם הוא בשעת המקח שאומר לו פרתך בכמה בכך וכך חמורך בכמה בכך וכך ונתרצו להחליף כיון שמשך א' מהן נקנה זה לחבירו אבל זה שכבר נתחייב לו בדמים אינן אלא כמלוה ואינן קונין בחליפין:

פעמים שתחלת מקח לזה ולזה. ואפ"ה אינן קונין כדמפרש ואזיל:

מכרה לו פרה בדמים ונתן לו מקצת הדמים:

סמיכה גביה חדא פריטייא. ונשארו עוד איזה פרוטות אצלו מן המקח וכשתבע ממנו מעות הנשארים אמר לו הרי חמור לפניך:

משך זה לא קנה זה. כלומר בהא לא קנה זה במשיכת זה ולא נקנה לו החמור בשביל אותן הדמים שנשארו חוב עליו דכיון שלא היה החוב כנגד כל המקח כחוב שלא מחמת המכר הוא ובזה כ"ע מודים באומר מכור לי מטלטלין בחוב שיש לי אצלך אף על פי שנתרצו בניהם לא קנה עד שיקנה באחד מן הדרכים שהמטלטלין נקנין בהן:

אלא זה קנה לעצמו. כלומר אלא כל אחד צריך קנין לעצמו כדאמרן דהא ודאי לאו חליפין מיקרי:

מתני'. פיסקא דמתני' היא רשות הגבוה כו':

שנאמר לה' הארץ ומלואה. ובכל מקום שהן ברשות הגבוה הוו. מביא מאתים. מפני שכבר אמר במאתים:

הא אם יוסיף. כלומר הא שמענו מן המקרא הזה דוקא אם יוסיף שנתן כבר המנה ויסף חמישיתו אז וקם לו ואם לאו שלא הספיק ליתן עד שנתייקר השער אינו קם לו וצריך ליתן כשער של עכשיו. א"נ הא שמענו אם יוסיף הוא כשער של עכשיו הוא דקם לו:

ובהדיוט לא קנה עד שעה שיחזיק. כל אחד לפי קנינו שור במשיכה ובית בחזקה:

הלכה ז

מתני' **כל מצות האב על הבן**. כדמפרש בגמרא מצות שהאב מצווה לעשות לבן ובנוסחת הבבלי ברישא כל מצות הבן על האב ומפרש לה דה"ק כל מצות הבן המוטלות על האב לעשות לבנו:

האנשים חייבין. האב חייב במצות הללו לבנו והאם פטורה:

כל מצות הבן על האב. שהבן מצווה לעשות לאב הבנים והבנות חייבין:

כל מצות עשה שהזמן גרמא. שהזמן גורם למצוה שתבא כגון שופר סוכה לולב ציצית:

שלא הזמן גרמא. כגון מזוזה מעקה אבדה ושילוח הקן והני תרי כללי לאו דוקא כדקי"ל אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ שהרי מצה בליל פסח ושמחה במועדים והקהל בחג הסוכות כולן מ"ע שהזמן גרמא הן ונשים חייבות ותלמוד תורה ופריה ורביה ופדיון הבן ממצות עשה שלא הזמן גרמא הן ונשים פטורות אבל כללא בתרא דכל מצות לא תעשה אחד אנשים ואחד נשים חייבין חוץ מבל תקיף כו' כללא דוקא הוא וילפינן ליה מדכתיב איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה:

חוץ מבל תקיף ובל תשחית. דכתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה דכתיב פאת זקנך ולא זקן אשתך אפילו העלתה זקן ליתה בהשחתה ליתנהו בהקפה ובל תטמא למתים דכתיב אמור אל הכהנים בני אהרן ולא בנות אהרן:

הסמיכות כו'. אינה סומכת ואינה מניפה ואינה מגשת מנחה בקרן מערבית דרומית כמשפטה אם היא כהנת ואינה קומצת ולא מקטרת ולא מולקת עוף ואינה מקבלת דם במזרק ואינה מזה דם חוץ מסוטה ונזירה שהן מניפות מנחתן בעצמן בסוטה נאמר ונתן על כפיה את מנחת הזכרון ובנזיר נאמר ונתן על כפי הנזיר ודין הנזיר והנזירה שוין בענין הקרבן:

גמ' **אימתי אתה זוכה לבניך**. שאתה עושה מצוה וזוכה בהן:

קטנים. מרמז ולבני בניך דריש:

דכתיב למען תחיה וגו'. וזה נמי בכלל חיותיה הוא:

מה. לענין מאי איתמר אם למצוה או לעיכוב שכופין עליה ואלהשיאו אשה קאי והדומה דקראי אסמכתא בעלמא הוו אבל הני מילי אחריני דמפורש בהדיא בתורה דינן כשאר מצות עשה שבתורה. א"ל פייס לאבא. בשבילי שישיאני אשה:

אין תימר לעיכוב. היה לו לר' אימי לכופו להאב ולהטריחו עד שישיאו:

אדם תפדה. מיתורא דאדם דריש שעליו בעצמו מוטל אם אין אביו פודה:

ונמלתם את בשר ערלתכם. קרי ביה ונמלתם אתם אם לא מלו האב חייב הוא למול א"ע וכן ולמדתם עצמיכם וכן והודעתם אתם עצמיכם להשיא אשה וכן למען תחיה אתה בעצמך:

תמן תנינן. סוף פ"ב דעדיות האב זוכה לבן כלומר זכות האב גורם לבן לה' דברים הללו כדדריש לה מקראי:

כך הוא. הבן חייב לאב באלו חמשה דברים כלומר דין הוא שיתחייב לו בשביל זה אף על גב דבלאו הכי חייב משום מצות כיבוד:

הדא הוא דכתיב יחולו וגו'. כלומר כי היכי דאמר הכא האב זוכה לבן בחמשה דברים כך מצינו נמי שאם האב אינו הגון מחייב לבניו בחמשה דברים כמו שנאמר ביואב שגזר דוד עליו ועל זרעו:

תשיש. תש וחלוש כח וגורם הזיבות תמיד:

עזיב. מכוער בהשחתת פנים מחמת הצרעת או שהוא נעזב לבדו כדכתיב בדד ישב ואלו שני דברים הן בהפוך מהזכות בנוי בכח:

ומחזיק בפלך בוריי. שוטה והפכפכן בדבריו ואינו עומד בדעתו כמו המחזיק בפלך:

נופל בחרב קצר ימים וחסר לחם מסכן. ואלו השלשה הן בהפוך מהזכות בעושר ובחכמה ובשנים:

קבלין. עליך ואנא מתקטל וקבלן שלמה כדדריש לה בבבלי פ' נגמר הדין כה דבר וכה עניני א"ל תרתי לא תעביד לי כו' וכולן נתקיימו בבית דוד:

מ"ד זב. איכא למ"ד דדריש מהאי קרא זב כדכתיב במרכבה ולשון מרכב הזב ואיכא למ"ד איסטניס ולנוס דריש כמי שנפשו קצה מכל דבר ונמאס:

מחזיק בפלך זה יואש. כדדריש ואת יואב עשו שפטים שעשו בו מעשה אשה המחזקת בפלך:

בירניות קשים. מלשון בריוני פריצים ועזי נפש ובעלי כח הרבה:

משיתיר איזורו. חגורו להפשיט מעליו בגדיו:

רבי יהושע בן לוי. היה רגיל לשמוע הפרשה מבן בנו בכל ע"ש פעם אחת שכח ונכנס לרחוץ במרחץ של טבריא:

אנהר. ונזכר בתוך המרחץ שלא שמע עדיין הפרשה מבן בנו ויצא לו מן המרחץ:

מה הוה. איך היה המעשה ר' דרומי אמר כך הוה שנכנס למרחץ נשען על כתיפו דר"ח ולא התחיל עדיין לפשוט בגדיו:

רבי לעזר בר' יוסי אמר שליח מנוי. כבר מופשט מבגדיו היה ואעפ"כ חזר ולבש ויצא וא"ל רבי חייא לא כן למדתנו רבינו אם התחילו אין מפסיקין וכבר התחלה היא משפשט בגדיו:

אם יכול את לשלשל השמועה. לחברם ולהזכירם כלם זה קבל מזה וזה מזה עד משה רבינו אמור וכלומר דמצוה לאומרו מפי השמועה בשם אמרה ודריש לה דכתיב והודעת לבניך ולבני בניך דור אחר דור וקבלה זה מזה עד יום אשר עמדת בחורב:

ואם לאו. שאין אתה יכול להזכירם כלם תפוס או ראשון ראשון האומרה או אחרון אחרון שקבלה כלומר דאע"פ כן יאמר בשם מי שיודע לאמרה בשמו כדמסיק דמצוה גדולה היא לומר הדבר בשם אומרו:

אך בצלם יתהלך איש. האדם יתהלך בעולם תמיד בצלם וזהו כשאומרים שמועה מפיו וכאלו צורתו וצלמו לנגדם הוא:

ואיש אמונים מי ימצא זה ר"ז. שלא אמר שמועה בשם אדם אא"כ נתאמת לו שבודאי מפיו יצאו הדברים:

לית אנן חשין. אין אנו צריכין לחוש לשמועות דרב ששת שהוא אומר בשם האומרן:

דהוא גברא מפתחא. שהוא סגי נהור ואפשר שהוא טועה ואינו בקי בהן בטביעת קלא:

חכים רבי לבר פדייא. וכי מכיר אתה לבר פדא שאתה אומר שמועות משמו משם האומרים לפניך משמו:

רבי יוחנן אמר משמו. ועל ר' יותנן אני סומך עצמי שודאי האמת הגיד:

מצות שהבן חייב לעשות לאביו. מורא וכיבוד:

ולא מדבר במקומו. בעמדו בסוד זקנים עם חביריו אל ידבר לפניו:

מן דמאן. הוא מאכילו ומשקהו משלו או משל אביו:

משל זקן. משל האב:

לא כן אמר ר' אבהו. אפילו אמר השלך את הארנקי הזו לים חייב לשמוע לו וקשיא אמ"ד משל האב:

בההוא דאית ליה חורנין. הכא במאי עסקינן כגון שיש לאב ארנקי אחרת מלא מעות כזו ורוצה ליתן לו מחיר שלו אלא שעכשיו רוצה שיעשה לו נחת רוח זה ולהשליך ארנקי זו לים:

אחד האיש ואחד האשה. חייבין במורא וכיבוד וא"כ למה נאמר איש אמו ואביו תיראו אלא שהאיש סיפוק בידו לעשות אבל האשה אין סיפוק בידה לפי שרשות בעלה עליה:

נתאלמנה או נתגרשה. מבעלה כמי שהיא כו' כלומר עכשיו חייבת כמו הבן במצות כיבוד שיש סיפוק בידה:

עד היכן כיבוד אב ואם. לר' אלעזר שאלו כדאיתא בפיאה:

ראש פטר בולי הוה. שר העיר וראש החיילות והחשוב שבהן היה:

מסטרתו לפני בולי שלו. היתה מכה אותו על הלחי בפני אנשיו וצבאיו ונפל קורדקסין ביתי היד שלה מידה. וכיון שמת. אביו עשה אותה האבן ליראה ולעכו"ם שלו מפני כבוד אביו:

ישפה של בנימן. אבן הישפה מאבני החשן שבנימן חקוק עליה ושאלו אחרי דוגמתה ואמרו שיש לדמה בן נתינה:

דילמא דהוא בעי פריטין טובין. שמא מבקש הוא מעות הרבה והעלוה לפסוק לו במאתים ויותר עד אלף ולא רצה:

כד פסקו לה לאחרייא. רצו ליתן לו כמו שפסקו לו בפיסוק האחרון באלף ואמר להן מה וכי אני מוכר לכם כיבוד אבי במעות איני רוצה ליהנות ממצוה זו כלום:

לא יענה. לשון עינוי הדין לא מאחר ולא משהא מתן שכרן של עכו"ם ופורע להן מיד:

ונפסק קורדייקון. הסנדל שלה ולא היה יכול לקשרה בשבת:

ותניית. וסיפרה להם המעשה:

אמרה. זה הדבר הוא עושה לי כשהוא יוצא מבית המדרש ובא לביתו ורוצה אני מחמת חשק אהבתו לרחוץ רגליו ולשתות המים ואינו מניחני ואמרו לו חכמים הואיל והוא רצונה יניחנה לעשות כן ובענין זה הוא מקיים כיבודה:

ויאות איליין טחונייא אמרין. יפה הם אומרים אלו הטוחנים קמח כל אדם זכותו בתוך קופתו הוא ולפי זכותו ומזלו יוציא הקמח מהרחיים אם מעט ואם הרבה ודרך משל הוא שהכל תלוי במזל וכן הכא אמו של רבי טרפון אמרה לחכמים כן שהוא נוהג בכבודה יותר מדאי והשיבו לה שעדיין לא הגיע לחצי הכיבוד ואמו של ר' ישמעאל אמרה לחכמים כן והשיבוהו למעט בכבודה כל כך וזהו כבודה:

כד שמע איליין תרי אולפנייא. אלו שתי הברייתות והמעשים של רבי טרפון ושל רבי ישמעאל:

פטור אני מכיבוד אב ואם. דרך הודיה אמרה כן כרבי זעירא שלא היה לו לא אב ולא אם לפי שכשעברתו אמו מת אביו וכשילדתו מתה אמו:

כודנו. קושרו לרחיים ומטחינו ויורש גן עדן לפי שלכבודו הוא עושה כדמפרש ואזיל וזה מאכילו פטומות ויורש גיהנם לפי שמבזהו בדבריו ומראה שעינו צרה ורעה בו:

אכול ואדיש. ושתוק כמו שהכלבים אוכלין ושותקין:

אתא מצוותא. בא ציווי המלך אל הטוחנים שהיה דרכם ליתן מכל בית איש אחד לטחון לעבודת המלך וא"ל לאביו בא וטחון אתה בבית תחתי ואני אלך תחתיך לעבודת המלך:

אין מטת. שאם יבאו לבזות או להכות כדרך השוטרים והרודים בעושי מלאכה טוב שיבוזו או יכו אותי ולא אותך:

אבל אי אפשר לומר מכה כלפי מעלה. כלומר אבל בהכאה לא מצינו היקש לפי שאי אפשר לומר כן כלפי מעלה:

וכן בדין. שיוקשו במורא וכיבוד למקום מפני ששלשתן שותפין בו הקב"ה ואביו ואמו:

חונה בר חייה אמר. כמו אמר מר דלעיל אמר חונה בר חייה משל זקן וקאמר הש"ס מילתיה דר' חייא בר בא פליגא על חונה בר חייא:

שהעדיפו הקב"ה יותר מכבודו. שבכבודו נאמר מהונך משמע אם יש לך אבל בכיבוד אב ואם נאמר כבד את אביך ואת אמך סתם ואפי' אין לו צריך לסבב על הפתחים ולכבדם:

טילטל הקב"ה. נטל הקב"ה פירוש מתן שכרן מהן ולא הודיע אותם כדי שלא יהא שוקל ומפלס במצות ולומר מצוה זו שכרה הרבה ושל זו אינו כל כך:

כדי שיהו עושים אותם באמונה. כל מצוה ומצוה שתזדמן לידו יעשנה שאינו יודע מאי זו יהיה לו שכר הרבה:

מכל מה שאמרתי לך בתורה. ונצטוית תשמור מלזלזל ומלהתעצל בה לו' זו מצוה קלה היא שאין אתה יודע מאיזה מהן יוצא לך תוצאות חיים לפי שיש מצוה שמתן שכרה בצידה ויש לעתיד ופעמים שהקב"ה ישלם שכר כפי צורך השעה:

ובשתיהן כתיב הארכת ימים. ללמד שאין קצבה בשכר מצוה ולפעמים אתה רואה מצוה קלה ושכרה מרובה:

מה אם דבר שהוא כפריעת חוב. ממצות כבד גופה אנו למדין כמה גדול שכר המצות דמה מצוה זו שהיא כפריעת חוב לאדם שכל מה שיעשה לאביו ולאמו אינו אלא כפרעון חוב שגמלוהו הטובה בלידתו וגידולו ולמודו וכתיב בה שכר גדול כזה שאר מצות שיש בהן חסרון כיס כגון תרומות ומעשרות וכיוצא בהן וסכנת נפשות כגון מילה וכיוצא בה לא כל שכן לשכר. גדול ביותר:

אמר רבי לוי וההיא דרבנין. וחד מרבנן עמו ולא הוזכר שמו:

גדול דבר שהוא כפריעת חוב. כלומר דפליגי על ר' אבון וס"ל דדבר שהוא כפריעת חוב יותר גדול הוא מדבר שאינו כפריעת חוב ועל דרך שאמרו גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה והטעם לפי שהמצווה על הדבר דואג ומצטער תמיד פן יעבור אבל שאינו מצווה אם ירצה יניח ולא יעשנה וה"נ כן בפריעת תוב לבו דואג ביותר ומצטער שמחויב בדבר לעשותו גם מפני החוב שעליו אבל בשארי מצות איננו מצטער כ"א מפני יראת המקום:

כשם שמתן שכרן שוה. מצות כיבוד אב ואם ושילוח הקן כשם ששוין הן במתן שכרן כך פורענותן שוה כדדריש מקרא:

ותבוז לקהת אם כמו לקחת בחילוף האותיות שביזה במצות שילוח האם:

יבוא עורב שהוא אכזרי. על בניו כדאיתא במדרש תנחומא על פסוק מי יכין לעורב צידו כשהעורב מוליד ילדיו לבנים הם ואומר הזכר להנקבה עוף אחר בא עליך ומואסים ומניחים אותם והקב"ה מזמן להם ומוציא מצואתם יתושים ופורחין עליהן ואוכלים אותן ומשם הן משחירין:

יבא נשר. שהוא רחמן כמה שדרשו חכמינו ז"ל בפסוק על גוזליו ירחף ועונש העורב דקאמר הוא נגד האכזריות שמתנהג בכיבוד אב ואם ועונש הנשר נגד שלא רצה לרחם ולשלוח האם:

מה טיבו הוא. של זה שמשלם לך היום הכבוד הזה:

חד זמן אתא קבל לי. על בנו שיזונו ונתתי לו עצה ואמרתי לו לך ואסוף עליו אנשים בבית הכנסת ותבזהו להוכיחו על פניו ומתוך כך יתרצה לזון אותך:

וא"ל. ר' ינאי ולמה לא כפית הבן שיזון אותו בע"כ:

אמר ליה וכופין. בתמיה הא כיבוד משל אב:

אמר ליה. ר' ינאי ואדיין את לזו וכי עדיין הדבר נסתפק בעיניך וצריך אתה לזה דפשיטא דכופין:

אמרון חזר ביה ר' יונתן וקבעה שמועה משמיה. דר' ינאי שכופין על מצות כיבוד וכן העיד רבי יעקב משם ר' יונתן דס"ל דכופין:

ותפילין. שאינו נוהג בשבתות וי"ט שהן גופן אות:

פסחן של נשים. בראשון רשות ואפ"ה דוחין עליו את השבת:

רשות כל שכן דוחק עליו את השבת. בתמיה אם פסחן רשות הוא וכי היאך דוחין את השבת. א"נ כיני שאין דוחין מיתפרשא אם רשות הוא פשיטא לן שאין דוחין:

מצתן מהו. אם הוקשה מצה לפסח או לא:

ר' זעירא אמר מחלוקת. ולמ"ד לקמן פסח חובה מצה נמי חובה ולמאן דאמר רשות מצה נמי רשות:

מתני' מסייעא לר' זעירא. דקתני חזרת מצה ופסח לילה הראשון חובה אלמא למ"ד פסח חובה מצה נמי חובה דהא דמצה בלילה הראשון חובה נפקא ליה מדכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו הכתוב קבעו עליו חובה ומאן דמיחייב בפסח מתחייב נמי במצה ולמ"ד פסחן רשות מצתן נמי רשות:

מתני' מסייע לר' הילא. דלד"ה מצה חובה דנפקא לן מהיקישא דהאי קרא כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו באכילת מצה:

והא תנינן מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. ואי תימא דבמצו' חייבין א"כ נילף לכל מצות עשה שהזמן גרמא ממצה:

אמר ר' מנא. שנייא הכא דחומר הוא מצות עשה שהיא באה מכח בל"ת דכתיב בהאי קרא לא תאכל עליו חמץ והלכך הכא הוא דגלי קרא כל שישנו בבל תאכל כו' ולא ילפינן שאר מצות עשה שהזמן גרמא מינה:

ואתייא כמ"ד פסחן של נשים רשות. לאו אדהכא קאי אלא אמתני' דסוף מסכת חלה והאי סוגיא כתובה התם ואגב דלעיל נקט לה נמי הכא דתנן התם גבי יוסף הכהן אף הוא העלה בניו ובני ביתו לעשות פסח הקטן בירושלים והחזירוהו שלא יקבע הדבר חובה וקאמר עלה ואתיא כמ"ד פסחן של נשים רשות כלומר פסח הראשון רשות והלכך בפסח שני החזיריהו דלהאי מ"ד נשים בפסח שני אינן עושין כלל כדלקמן:

לעצמה. דקסבר בראשון חובה והשני עושה היא טפילה לאחרים אם יש אחרים שעושין אבל לעצמה לא דקסבר נשים בשני רשות:

פסח שני לעצמה. דקסבר אפילו בשני חובה:

ראשון טפילה לאחרים. דקסבר נשים בראשון רשות אבל בפסח שני אינה עושה כל עיקר:

איש שה לבית אבות. שה לבית כתיב ודריש הכי שה לבית אבות ואם רצו אף לבית זו אשה כדאמרינן בעלמא ביתו זו אשתו שאם רצתה עושה בפני עצמה:

כ"ש לבית. וכי אתי קרא לפסח שני הוא דאתא לומר שלעולם עושה היא פסח לעצמה ואפילו בשני:

איש לא אשה. ובפסח ראשון איתרבו לטפלה מבמכסת נפשות ושמעינן מיהא מהאי ברייתא דלמ"ד נשים בראשון רשות בפסח שני אינן עושין כלל והיינו טעמא דהחזירוהו דאלו למ"ד בראשון חובה ס"ל דבשני עושה טפילה לאחרים ואמאי החזירוהו דהא טפילה הוי:

אפילו כמ"ד חובה בראשון ס"ל בשני רשות נמי שפיר אתייא דשנייא התם שהדבר מסויים כלומר טעמו בצדו הוא כדמפרש במתני' שלא יקבע הדבר חובה דהרואה שהן עושין פסח שני יסבור שחובה הן בשני ויקבע הדבר לחובה:

אף משום לא יקרחו קרחה. נשים פטורות:

ועוד מן הדא. דכתיב בקרחה בנים אתם לה' וגו' ולא תשימו קרחה בנים ולא בנות:

א"ר לעזר. נשים נמי חייבות בקרחה דכתיב התם כי עם קדוש אתה ואחד אנשים אחד נשים במשמע:

רב מפקד לאילין דבי רב. הא דלקמן אתי רב המנונא ומפקד לכל חברייא שיצוו לנשיהון כשעומדות ומספידות על המת שיזהרו מן הקרחה דס"ל כר"א:

ממשמע. שנאמר לא יקרחו מה ת"ל קרחה אפי' כל שהוא:
ונאמר להלן. קרחת בנגעים ששיעורה כגריס:
כהנת כו'. מבואר בפ"ג דסוטה:
וכהן כו'. אמתני' קאי דקתני חוץ ממנחת סוטה שהיא מנפת וכדתנן בריש פ"ג דסוטה וכהן מניח ידו כו' ושם איתא להא ולא גריס התם תני ר' חייא מצוי אלא תני ר"ח סוטה גידמת כו' וכן העיקר. כל מצוה שאינה תלויה בארץ. כל מצוה שהיא חובת הגוף מיקרי אינה תלויה בארץ ושהיא חובת הקרקע מיקרי תלויה בארץ:

הלכה ח

מתני' **חוץ מן הערלה**. שהלכה למשה מסיני שנוהגת בחוץ לארץ:
והכלאים. כלאי הכרם שהן מדרבנן בח"ל אבל כלאי זרעים מותר לזרעם בח"ל:
רבי אליעזר אומר אף החדש. אסור בח"ל מן התורה אע"פ שוא חובת הקרקע שנא' בכל מושבותיכם בכל מקום שאתם יושבים והלכה כרבי אליעזר דסתם לן תנא כוותיה בסוף מסכת ערלה החדש אסור מן התורה בכל מקום:
גמ' **ושמתם את דברי אלה**. על לבבכם לעולם משמע אפי' אתם גולים מן הארץ דכתיב בתריה דואבדתם מהרה מעל הארץ ואפ"ה ושמתם וגו':
מה אית לך. ללמוד מזו הפרשה כגון תפילין ותלמוד תורה דכתיבי בתר ושמתם ומנלן לכל המצות שהן חובת הגוף וקאמר הש"ס דילפינן במה מצינו מתלמוד תורה ותפילין:
מעתה משנגאלו יהיו פטורין. אמצות התלויות בארץ קאי שבטלו משגלו ומעתה אפי' לאחר שנגאלו בבית שני יהיו פטורין דכתיב בהאי קרא אשר נתן ה' אלהי אבותיך לך לרשתה ונימא דלא נצטוו אלא בירושה ראשונה:
ולמה ישוע. חסר ה"א:
פגם הכתוב כבוד צדיק בקבר. מפני כבוד עזרא בשעתו ובא הכתוב ללמדינו דמקיש ביאתן בימי עזרא לביאתן בימי יהושע שנתחייבו במצות ולפיכך פגם הכתוב וכתב ישוע חסר משום דבימי עזרא נתחייבו בביאתן מיד ולא כן בימי יהושע כדלקמן:
ממה נתחייבו. בביאתן בימי עזרא אם חזרו לחיובן כבראשונה או לא:
מדבר תורה נתחייבו. חזרו ונתחייבו מן התורה בביאה שניה כמו בראשונה כדדריש מקרא דכתיב אשר ירשו אבותיך וירשתה שתי ירושות במשמע מקיש ירושתך בשני' לירושת אבותיך בראשונה. והטיבך והרבך מאבותיך. משמע עוד יותר מאבותיך בדבר אחד כדמסיק שהם לא נתחייבו עד לאחר י"ד שנה אבל אתם ראשון ראשון שתירשו קונה ומתחייב במצות:

רבי אלעזר. פליג דס"ל קדושה הראשונה שבטלה משגלו שוב לא קדשה בשניה ולא נתחייבו מד"ת בימי עזרא במצות שהן חובת הקרקע אלא מאליהן קבלו עליהן להתחייב בתרומות ומעשרות כדכתיב ובכל זאת אנחנו כורתים אמנה וכותבים וגו' ואת ראשית עריסותינו ותרומתינו נביא לכהנים ומעשר אדמתינו ללוים וגו':

מה מקיים רבי אלעזר ואת בכורות בנינו וגו' ואת בכורי בקרינו וצאנינו. להביא לבית אלהינו דכתיבי התם דהא בהני ודאי ליכא למימר מאליהן קבלו שאינם תלויות בארץ ואפילו משגלו היו חייבין בהן:

מכיון שקבלו עליהן כו'. ולפיכך כתב כל אלו שהעלה עליהן המקום כאלו גם בהן מאליהן קבלו עליהן עכשיו:

מה מקיים ר' יוסי ב"ח. דס"ל מד"ת נתחייבו הא אנחנו כורתים אמנה כתיב:

העלה עליהן המקום. אפילו שחזרו ונתחייבו מד"ת כאלו הוא מאליהן:

מה מקיים רבי אלעזר מאבותיך. דמשמע שמד"ת נתחייבו:

פתר לה. להאי קרא לעתיד לבא על הגאולה האחרונה במהרה בימינו:

את הקיני וגו'. שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו לתת לו ארץ עשר עממים ולא מצינו שניתן להם אלא ז' ואלו הקיני הקניזי והקדמוני עתידין לירש לעתיד לבא ומפרש מה הן ר' יודה כו' והיינו מאבותיך אבותיך. ועוד דריש מאבותיך משאתם נגאלים אין אתם משועבדין עוד עד עולם:

בחדש שבו. חדש של ארץ ישראל שיצא לחוץ לארץ בזה אתם נוהגים איסור בכל מקום לאפוקי חדש של ח"ל גופה:

ולמה לא תנינן. לרבי אלעזר אף החלה שנוהגת בכל מקום:

לא תנינן. במתני' אלא דברים שנוהגין אף בשל עכו"ם הערלה וכלאים וכן חדש דנוהג אף בשל עכו"ם לאפוקי חלה שאינה נוהגת בעיסה של עכו"ם דכתיב ראשית עריסותיכם ולא של עכו"ם:

הלכה ט

מתני' **כל העושה מצוה אחת**. יתירה על זכיותיו כדמפרש בגמרא שיהו זכיותיו מרובים מעונותיו:

מטיבין לו ומאריכין את ימיו. בעולם שכולו ארוך:

ונוחל את הארץ. ארץ החיים:

וכל שאינו עושה מצוה אחת. שהיו עונותיו מרובין מזכיותיו ואינו עושה מצוה אחת שיהיה מחצה זכאי ומחצה חייב אלא נשארו עונותיו מרובין:

ולא בדרך ארץ. שאין משאו ומתנו בנחת עם הבריות:
אין זה מן היישוב. אינו מועיל לישובו של עולם ומושבו מושב לצים ופסול לעדות דכיון שאינו מן הישוב אינו מקפיד על עצמו ואין לו בשת פנים:
עליו הכתוב אומר והחוט המשולש לא במהרה ינתק. לא במהרה הוא חוטא:
גמ' **הא**. תנן בסוף מסכת מכות כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה ואת אמרת אכין דדוקא העושה מצוה מטיבין לו:
אלא כן אנן קיימין. המתני' במחוצה שיש לו מחצה זכיות ומחצה עונות ואם עושה מצוה אחת יתירה על זכיותיו מכרעת אותו לכף זכות ומטיבין לו ושאינו עושה מצוה אחת יתירה ונשאר מחוצה אין מטיבין לו:
עשה מצוה אחת. ברייתא היא שנויה בתוספתא ופריך נמי עלה הא תמן תנינן כל היושב ולא עבר עבירה הוי כעושה מצוה ואמאי קאמרת עשה מצוה דוקא:
אר"ז. התם מיירי במי שבאת לידו ספק דבר עבירה ופירש ולא עשאה מעלין לו שכר כעושה מצוה:
ר"י בר בון מפרש הא דקאמר מצוה אחת מטיבין לו במי שייחד לו מצוה אחת תמיד ולא עבר עליה כל ימיו:
מה איית לך. דאחת משמע מצוה מיוחדת מן המצות:
כגון כיבוד אב ואם. והדומין לה מאלו שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא:
אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. אם הולכים בתורת ה' ודאי תמימי דרך הם אלא דה"ק אם הם תמימי דרך והיינו ביושב ולא עבר עבירה שפירש מדבר עבירה שבאת לידו כהולכים בתורת ה' נותנים לו שכר כעושי מצוה:
ר' אבין. דריש ליה מהאי קרא ונמי מהכפל בכתוב אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו אם בדרכיו הלכו ודאי לא פעלו עולה אלא שלא פעלו העולה שבאת לידם אם חשב דבר עבירה לעשותה ונמנע ממנה ולא הוציא מכח אל הפועל וזהו דבר גדול ביותר וממעלת יוסף הצדיק ואז כבדרכיו הלכו:
ר' יוסי בר בון. דריש לה מאשרי האיש וגו' דמכיון שלא הלך בעצת רשעים ונמנע אפי' מספק עבירה שמא יבא לידי עבירה כדדריש בפ"ק דע"ז שאם הלך סופו לעמוד ולישב וללוץ כו' וזה מעלה יתירה שגדר עצמו שלא יבא לידי זה כמי שהלך בעצת צדיקים:
זבובי מות יבאיש וגו'. זבובי לשון רבים ויבאיש ויביע לשון יחיד ודריש הכי דלעיל מיניה כתיב וחוטא אחד יאבד טובה הרבה וה"ק כמו שזבוב מזבובי מות יבאיש וימאס

שמן רוקח וכן זה שהיו בידו מחצה זכיות ומחצה עונות ע"י חטא אחד שחטא איבד כל הזכיות שבידו שהכריע עצמו לכף חובה:

אלא לבלי חוק. וא"א לו' דבשביל מצוה א' שלא עשאה הוא אלא דה"ק למי שאין בידו מצוה אחת שיסייע לו ויכריעו לכף זכות:

הדא דאת אמר לעוה"ב. ליום הדין אבל בעוה"ז אפי' זכות כל דהו מסייעו להצילו מפגעים ומאורעות רעות:

כאפרכס הזו. שעל הריחיים שמקבל החטין כן שמע ותקבל דבריו:

פדעהו ביסורין אפי' אותו המלאך קאמר פדעהו ביסורין מלשון פצע וחבורה אעפ"כ מצאתי כופר לעצמו ולהצילו אף מייסורין שעליו:

הדא דאת אמר בעולם הזה. על מתני' קאי:

נושא עון. מגביה כף מאזנים של העון והזכיות מכריעין:

ר' אבהו אמר נושא כתיב. כלומר דלדברי ר' יוסי ב"ח קשה הוי ליה למיכתב נושא עונות לשון רבים אלא נושא מגביה וחוטף א' מן החובות כדי שיהו הזכיות מכריעין:

ולך ה' החסד וגו'. וכי זהו החסד אם משלם לאיש כמעשהו אלא דה"ק כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ואין לית ליה שרואה אתה שאין לו את יהיב ליה מן דידך ואז ולך ה' החסד בחנם:

דר' אלעזר אמר ורב חסד גרסינן. וכן הוא בפיאה והיינו דקאמר היא דעתיה דר' אלעזר כלומר דלשיטתיה אזיל כמו דדריש בקרא ולך' ה' החסד ה"נ דריש ורב חסד מלמד שהוא מטה כלפי חסד אפילו אין לו מעשים מטה עמו כלפי חסד:

רבי שמואל בר יצחק בעא. על אלו המקראות צדקה תצר תם דרך וגו' וכן כל הנך דלקמיה דמשמע שהקב"ה מזמין ומספיק ביד הצדיק להצדיק וביד הרשעים להחזיק ברשע:

וסייגין סייגא ותרעין תריעה. בתמיה ומשל הדיוט הוא גודרין את הגדר ונועלין את השערים וה"נ וכי יתכן לומר שהקב"ה יחזיק ביד מרעים וכ"ש שיסייע אותם להרשיע:

וכיני וסייגין כו'. הדר קאמר ר' שמואל לנפשיה וכן הוא באמת שגודרין גדר ונועלין השערים כדמסיק לקמיה דלא על מתחלה הוא נאמר אלא על מכאן ואילך שאם שומר אדם עצמו מן העבירה עד ג' פעמים מכאן ואילך הקב"ה משמרו וכן להפך וע"ד שאמרו בא לטהר מסייעין אותו בא לטמא פותחין לו:

מ"ט הן כל אלה וגו'. אחר פעמיים ושלש עם גבר הן כל אלה יפעל אל:

ובלחוד דלא יתוב ליה. אמתני' קאי והמחזיק בשלשתן עליו הכתוב אומר והחוט המשולש וגו' ובלבד שלא ישוב מצדקתו אלא ישמור עצמו להחזיק בהן תמיד כדדריש

מקרא דכתיב לא במהרה ינתק ולא כתיב לא לעולם ינתק כחוט המשולש הזה שאינו ניתק במהרה אבל אם מטריחין עליו הרבה נפסק וניתק הוא וכן אם ח"ו יחזור מצדקתו אז נפסק החוט ותנתק שמירתו:

הא מפני ישראל נעשה שוכחן. כביכול וזהו כדאמרינן מעביר ראשון ראשון וכך היא המדה שמתחלה מניח עון אחד ואינו מביאו במספר ועושה עצמו כאלו שכחו וע"י כן כף הזכיות מכרעת כשהן מחצה על מחצה:

נשא כתיב גרסינן. וכן הוא בילקוט ודריש נשא מלשון נשיתי טובה וע"י זה ועובר על פשע:

וכן דוד הוא אומר נשאת עון עמך. לשון יחיד והדר קאמר כסית כל חטאתם לשון רבים אלא דה"ק נשאת עשית עצמך כשוכח מעון אחד וע"י זה כסית כל חטאתם סלה שכף הזכיות מכרעת ומכסה ומעביר כל החטאים שלא יזכרו עוד:

סליק פירקא בס"ד

פרק ב

הלכה א

מתני' **האיש מקדש בו ובשלוחו**. לכתחילה בו ואם לאו בשלוחו שמצוה בו יותר מבשלוחו דכי עסיק גופיה במצוה מקבל שכר טפי ושלוחו של אדם כמותו יליף בגמרא:

האיש מקדש את בתו כשהיא נערה. וכ"ש כשהיא קטנה והא דנקט נערה אורח ארעא אשמעינן שאסור לאדם לקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה:

ואם לאו אינה מקודשת. דכיון שאמר התקדשי התקדשי כל חד הוו קידושין באפי נפשייהו:

עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה. בבבלי מפרש דהאי באחת מהן לא מיתוקמא אלא באחרונה שבהן דכי אמר לה התקדשי לי בזו ובזו ובזו והיתה אוכלת ראשונה ראשונה כל אותן שאכלה הוו מלוה גבה וכי מטיא אחרונה שבה נגמרים הקדושין אי אית בה שוה פרוטה הוי ליה מקדש במלוה ופרוטה וקי"ל המקדש במלוה ופרוטה דעתה אפרוטה ומקודשת אבל אי לית באחרונה שוה פרוטה אע"ג דאיכא בקמאי שוה פרוטה כי מטי גמר קידושין הוי ליה מקדש במלוה והמקדש במלוה אינה מקודשת:

גמ' **ויידא אמר דא**. ומאיזה מקרא אנו למדין מזה דכתיב ויקחו וכי כלם לוקחין כו' ומפרש רבי יוסי טעמא דמקרא קמא לא נפקא לן שפיר דשנייא התם שאדם יכול לשחוט

פסחו של חבירו אפילו שלא מדעתו ולא מצינו למילף דשלוחו של אדם כמותו שהרי אין צריך דעת בעלים בשחיטה:

אין תימר. כלומר אבל מקרא דויקחו שפיר נפקא לן שליחות דאין תימר שאדם מפריש כו' הא לא מצית אמרת דהא אמר ר' זעירא אין אדם יכול להפריש פסחו של חבירו שלא מדעתו שכל הקרבנות צריך דעת בעלים בהפרשתן חוץ ממחוסרי כפרה ומדאחד לוקח על ידי כלן שמעת מינה דשלוחו של אדם כמותו:

אין השליח עולה משום עד. אם שלח על ידי שליח לקדש אשה אין השליח מצטרף להיות עד בדבר דאין השליח נעשה עד:

היך עבידא. כלומר דמפרש דלא תימא לבית הלל דאמרו שליח נעשה עד דוקא באחד הוא דאמרי' דמצטרף עם עד אחר ולהיות שני עדים בדבר אבל בשני שלוחין לכולא עלמא אין יכולין להעשות שניהם עדים הלכך קאמר דאפילו בכהאי גוונא פליגי אם שילח שנים לבית שמאי שליח ושני עדים כלומר שצריך שיהיו שני העדים לבד מהשליח ולעולם אין השליח מצטרף לעד:

על דעתון דבית הלל שלשתן. כלומר אפילו הן שלשה שלוחים הן הן שלוחיו הן הן עדיו:

אבל אם קידשה בכסף נעש'. השליח כנוגע בעדותו ולא מהימן לומר שקיבלה:

אמר ר' יוסי מכיון שהאמינתו התורה. להשליח ויכיל להעשות עד אפילו קידשה בכסף לא מחשבינן ליה כנוגע בעדותו שאפילו היא מכחשת אותו שלא קבלה ממנו הוא מהימן:

גבי קרפיפא דחברי'. הפקיד גרב יין אחד אצל חבירו ונתנו בתוך קרפיפו שלפני חצירו וכפר בו הנפקד:

וחייבו שבועה על ידי הכתף. שהכתף והוא הנושא משא הי' שלוחו שהביא היין והעיד שהפקידו אצלו וחייבו שבועה וקמ"ל דאפילו בשליח אחד ואין כאן אחר והוא הכתף שלו אפ"ה נעשה עד לחייבו לזה שבועה להכחיש העד:

ואם המר ימירנו יפר יפירנו הוינן סברין מימר ששלוחו של אדם כמותו אלא שמיעט הכתוב גרסינן. כלומר מהכא נפקא לן דבעלמא שלוחו של אדם כמותו מדאיצטריך למיכתב ימירנו יפירנו ודרשינן הוא ולא שלוחו כדאמרינן בפרק בתרא דנדרים וטעמא דמיעט הכתוב הא לאו הכי הוינן סברין מימר ששלוחי של אדם כמותו וכן מקרא דוסמך ידו ורצע אדוניו דממעטינן שליח ש"מ דאי לאו דמיעטו הכתוב ה"א אפי' שליח כדקי"ל בעלמא שלוחו של אדם כמותו:

אית תניי תני ורצע לרבות את השליח. והאי מתני אמר' דאין שלוחו של אדם כמותו דאי לאו הכי ל"ל לרבויי הכא תיפוק לי' מהיכא דנפקא לן שליחות אלא ש"מ דל"ל להאי דרשא דלעיל:

עד כדון כר"ע. מילתא באפי נפשה היא עד כאן לר"ע דיליף לרבות שליחות ברציעה מקרא דורצע דמשמע כל מי שירצע:

כר' ישמעאל. אבל ר' ישמעאל יליף לה מדכתיב אדוניו דיתירא הוא כל שהוא בא מחמת אדוניו כמותו:

תמן תנינן. פרק התקבל וסוגיא זו מפורשת היטב שם עד מן ימא לטיגנא:

קטנה שקידשה את עצמה בשתי שערות. כלו' שקידשה את עצמה ועכשיו היא באה לפנינו והביאה ב' שערות ורוצה למאן על קידושין שנתקדשה מעצמה:

אבי' ממאן. בקידושי' אבל לא היא הואיל והיא מעצמה נתקדשה:

לא אתייא. הא דרב המנונא כמאן אתיא לא כר' יותנן ולא כר"ל דהא לר' יוחנן דאמר לעיל הכל מודין בקידושין שאביה מקדשה ולא היא א"כ אין כאן מיאון שאינה צריכה מיאון כלל דהא קידושי' לאו קידושין הן:

אין כר"ל. ואם לר"ל דקאמר כמחלוקת בגיטין כך מחלוקת בקידושין וסברי רבנן דיכולה היא לקדש עצמה וא"כ נישואי תורה כלומר קידושי תורה הוו ואמאי אביה יכול לעכב:

לא אתייא אלא כר' יוחנן. אפילו תימא דכר' יוחנן אתיא ולא תיקשי לדידיה אין כאן מיאון דאף על גב דר' יוחנן אמר הכל מודים שביה מקדשה ולא היא מודה הוא דאביה ימאן על ידיה שעכ"פ מיאון צריכה ולא קאמר היא אינה יכולה לקדש עצמה אלא לענין זה שאביה מעכב על ידה וכל זמן שלא עיכב קידושיה קידושין:

קידשה לדעת. קטנה שנתקדשה לדעת אביה והכניסה שלא לדעת שלא היה אביה כאן זה היה מעשה ובא אביה והוציא' מחופתה שמיחה האב וביטל נשואיה דלאו כלום הן:

סימן הוה לו. שגור בפיו היה זה לסימן דר' יהושע בן לוי דקאמר הכי פליג על ר"ל דקאמר לעיל לרבנן דיכולה היא לקדש את עצמ' ולדידיה אין האב יכול לעכב בנשואיה:

לית היא פליגא. ודחי הש"ס להא דר' יעקב דלא פליגא אלא היך מה דאמר ר"ל לעיל דהכל מודים בנישואין לא כל הימנה להפסיד מעשה ידיה שהן של אב ולהשיא עצמה בלתי רשותו וכן נמי לר' יהושע בן לוי דאע"ג דנתקדשה לדעת אביה אינה יכולה להנשא שלא לדעתו ולהפסידו מעשה ידיה ולא קאמר ר"ל דקידושיה הוו קידושין אלא לענין אם קדשה אחר שאינה צריכה הימנו גט אפי' אביה ממאן בקידושי' של ראשון אבל מודה הוא שאינה יכולה להנשא בלתי רשות אביה:

אתא ר' אבא בר כהנא. וקאמר מילתא אחריתא בשם ריב"ל דאם קידשה שלא לדעת אע"פ שכנסה זה היה מעשה ובא אביה ועקר קדושיה לגמרי והך מילתא כר' יוחנן אתיא:
מהו שתאכל בתרומה. אם כהן הוא דקי"ל בכתובות אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה וזו הואיל וחופתה שלא לדעת אביה היא אם מאכילתה בתרומה או לא:
רב אמר אוכלת. כל זמן שלא בא האב ומיחה':
ושמואל אמר אינה אוכלת. דשמא יבא האב וימחה ונמצאת למפרע זרה הויא:
טעמא דרב מכיון שקידשה לדעת. אביה חזקה שכנסה לדעת כלומר אמרינן דמסתמא מתרצ' האב בנשואיה ולא חיישינן שמא יבא וימחה:
ר' יוסי בר' בון. קאמר היינו טעמיה דרב שכן משנה ראשונה ארוסה אוכלת בתרומה דקנין כספו הוא אלא שחכמים אמרו אין האשה אוכלת בתרומ' עד שתכנס לחופה כדמפרש טעמא בפרק אע"פ גזיר' שמא ימצא בה סימפון וכיון דכאן אינו אלא משום ספק שמא לא יתרצה האב בנשואיה אוקמוה אדאוריית' דלא תיהוי אלא ארוסה ואוכלת בתרומ' דהרי אין כאן חשש סימפון:
מה נפק מן ביניהון. להני תרי טעמי אליבא דרב:
מעשה ידיה. איכא בינייהו דעל דעתיה דרבי מנא אליבא דרב דמסתמא אמרינן שיתרצה האב בנשיאיה וא"כ נשואין גמורין הן כל זמן שלא מיחה האב ומעשה ידיה לבעלה:
על דעתיה דרבי יוסי בר' בון. אליבא דרב דקאמר טעמיה משום דכארוס' היא א"כ מעשה ידיה לאביה דחיישינן שמא לא יתרצה האב אלא דלענין תרומה אוקמוה אדאורייתא:
מתה. קודם שבא האב ומיתה מי יורש':
בעלה יורשה. דהא לא חיישינן שמא לא נתרצה האב ואשתו גמורה היא ובעלה יורשה ולרבי יוסי ברבי בון דקאמר טעמא דכארוסה הויא ואבי' יורשה:
אתא ר' יוסי בר' בון. וקאמר בהדיא דלרב מתה בעלה יורשה דאפילו לטעמיה דקאמר דכארוסה מחשבינן לה לענין מעשה ידיה הוא דקאמר שמא יבא האב וימחה אבל לענין ירושה לא שייך לומר כן והרי בחזקת נשואה הוא כל זמן שלא מיחה האב:
איתא חמי. בא וראה דמה אילו קידשה לדעת הואיל וכנסה שלא לדעת קאמר שמואל לעיל דאינה אוכלת והכא דקידושין נמי שלא לדעת הוו וקאמר דאוכלת בתמיה:
שמואל עבד לה כיתומה. שאני הכא דנעשית לה מעשה יתומה בחיי האב דבשלמא התם דנתקדשה לדעתו וניסת שלא מדעתו איכא למימר דמירתח רתח בשתיקה זו ואין דעתו להתרצות אבל אם הקידושין ג"כ היו שלא לדעתו ושתק אמרי' מדשתק כולי האי אפשר דנתרצה הוא ושתיקה כהודאה היא:

מתני'. דקתני התקדשי לי בתמרה זו. וקאמר הש"ס וכל מתני' מיירי בשאמר' אי אפשו בזו אלא בזו והלכך צריך שתהיה באחת מהן שוה פרוטה אבל אם לא אמרה אי אפשי בזו אלא בזו מצטרפין הן לשוה פרוטה ולא ס"ל להאי ש"ס דהתקדשי התקדשי משוי להו לפרטא וכדמסיק דמתני' ר' יהודה היא:

מאן תנא ווי"ן ר' יודה. פלוגתא דר' מאיר ור' יודה בפ"ה דשבועות והובא לעיל ריש פרק ד' דנזיר ובכמה מקומות דפליגי גבי חמשה שהיו תובעין אותו פקדון לר' יהודה אינו חייב שבועה לכל אחד וא' עד שיאמר שבועה ולא לך ולא לך דבהא אמרינן שבועה על כל אחד ואחד קאי אבל אם אמר לא לך לא לך בלא ווי"ן אינו חייב אלא אחת וכמו דאמרי' התם אם אמר בווי"ן קאי שבועה על כלן ה"נ אם אמר התקדשי בזו ובזו קאי התקדשי על כלן ואם יש בכלן שוה פרוטה מצטרפין הן:

ברם כר"מ. דאמר התם ולא לך ולך אינן חייב אלא אחת דלא קאי שבועה על כל א' דכל חד וחד באפי נפשי' קאי וה"נ אפילו אמר בזו ובזו כל חדא וחדא בפני עצמה הויא והוי כמו שאמר או בזו או בזו ואם יש באחת מהן שוה פרוטה הוא דמקודשת:

התקדשי לי בסלע זו לאחר ל' אוכלת בתוך שלשים יום. והיא אכל' מעות הקידושין בתוך שלשים ה"ז מקודשת לכי מטא זימנא אף על פי שנתאכלו המעות:

אוף ר' שמעון בן אלעזר מודה בה. ר' שמעון בן אלעזר דס"ל לקמן דבמלוה נמי בעינן עד שישתייר שם שוה פרוטה מודה הוא הכא דאע"פ שלא נשתייר שוה פרוטה מקודשת:

מה בינה למלוה. מלוה לא ניתנה מעיקרא לשם קדושין ובשעה שמקדשה לא יהיב לה מידי אבל הני קדושין לכך ניתנו משעה ראשונה ואפילו לא נשתייר שוה פרוטה מקודשת היא דברשותא דידה קא מתאכלי:

והא תנינן היתה אוכלת ראשונה. וקס"ד דמיא להאומר התקדשי לאחר ל' יום שהרי כולן מצטרפין הן לקדושין ועד שתקבל כולן הוא דחלו הקדושין ומעתה אפי' לא נשתייר שם שוה פרוטה תהא מקודשת ואמאי צריך שיהא באחת מהן שוה פרוטה הא כי אכלה מדנפשה קא אכלה וכמו דהתם אם נתאכלו המעות בתוך ל' יום שאע"פ שלא נשתייר מהן כלום מקודשת:

אמר רבי אלעזר. ל"ג הכא עד לקמן:

פתר לה על ראשה. הא דקתני היתה אוכלת ארישא קאי התקדשי לי בזו כו' דהתם בעינן עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה אבל בסיפא דכולן מצטרפין לקדושי' אפילו אכלה ראשונה לא בעינן שישתייר שוה פרוטה:

ואין על ראשה. קאי בדא תנינן היתה אוכלת בתמיה דמאי איריא אוכלת אפילו מנחת נמי עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה:

אמר ר' אלעזר דרבי שמעון בן אלעזר היא. לעולם אסיפא קאי ולא כדקא ס"ד מעיקרא דמדמית לה להתקדשי לאחר ל' יום ולא בעינן נשתייר שוה פרוטה דשאני התם דיהיב לה כל הקידושין כאחת ובדיבור אחד והואיל וגמר דבורו קודם שנתאכלו המעות אלא שקבע זמן שלא יחולו הקידושין לגמרי עד לאחר ל' יום וכי מתאכלי ברשותה מתאכלי אבל הכא שמחלק דבורו ואמר בזו ובזו ובזו גלה דעתו שאינו רוצה שיתחילו הקדושין כלל עד גמר כולן ועד שתקבל את כלן וכשהיא אוכלת ראשונה חזרה עליה מלו' ואינה מקודשת עד שיהא באחת מהן והיינו באחרונה שוה פרוטה וכרשב"א דס"ל מלוה כפיקדון ועד שנשתייר שם שוה פרוטה:

דתני כו'. מפורש לעיל בפ"ק:

אתיא דרשב"א ברבי מאיר. ה"פ ר' אלעזר מפרש להא דרשב"א לאו בסתם מלוה מיירי דבהא לא פליג דמלוה עדיפא מפקדון כדמפר' טעמא לקמן דמלוה להוצאה ניתנה וכלו' דמסתמא לא היה דעתו שיהא המעות בעין שהרי להוצאה ניתנה ובודאי לא קדשה אלא בההיא הנאה דמחיל לה גבה והלכך אפי' לא נשתייר שוה פרוטה מקודשת חבל בפקדון דעתו הי' לקדשה בדבר שהוא בעין דלאו להוצאה ניתנה והלכך עד שנשתייר שם שוה פרוטה והא דר' שמעון בן אלעזר עביד מלוה כפקדון במלוה באה מחמת מכר מיירי וכר' מאיר אתיא:

כמה דר' מאיר אמר. בפרק הגוזל עצים הנותן צמר לצבע לצבוע לו אדום וצבעו שחור ר' מאיר אומר נותן לו דמי צמרו דמכיון ששינה מדעת בעלים נקרא גזלן וקנייה בשינוי ותני עלה התם בהאי תלמודא הנותן מעות לחבירו ליקח לו חטים ולקח לו שעורים אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע דהואיל ושינה מדעת בעלים קניי' בשינוי והלכך הריוח לאמצע והכי מיקי לה נמי בבבלי שם דף ק"ב וכרבי מאיר:

דהוא פתר לה במלוה שהלוה אמר לו קח לי חטים. כלומר ר' אלעזר מפרש להא דר' שמעון בן אלעזר נמי בכה"ג שהאשה והיא הלוה שבתחלה נתנה לו מעות ליקח חטים והוא לקח שעורים והרויחו והריוח לאמצע ועכשיו נעשה לו מלוה עלי' מחצי הריוח שמגיע לו ובזה הוא שקדשה ואמר לה הרי את מקודשת לי במלוה שיש לי בידך דבכה"ג בעינן שישתייר שוה פרוטה שהרי מלוה זו לאו להוצאה ניתנה והאי מלוה כפקדון דמיא והיינו טעמיה דר' שמעון בן אלעזר:

וקשיא. סתמא דהש"ס מקשה על זה וכי מקדשין בגזילה שהרי גזלן הוא ששינה מדעתה ואותו ריוח המגיע לו בגזילה באת לידו ואין מקדשין בגזל:

. ר' יוסי בעא. על זה קושיא אחריתא וה"פ שהרי ע"כ לפי אוקימתא זו אכתי צריכין לטעמא דהמקדש במלוה ופרוטה דעתה אפרוטה דהא הך מלוה לא דמיא לסתם מלוה דנימא דעתו היה לקדשה בההיא הנאה דמחיל לה גבה שהרי לאו להוצאה ניתנה ולפקדון נמי לא דמיא דהתם מקדשה בדבר שמסר בידה ובש"פ שנשתייר הימנו אבל הכא הרי לא מסר בידה כלום ובמה הוא מקדשה אם לא בחוב שיש לו עלי' והרי אינו בעין וע"כ בפרוטה זו שנשתייר הוא מקדשה וא"כ הוי ליה כמלוה ופרוטה ומקודשת דאמרינן דעתה אפרוטה והיינו דבעי עלה:

ניחא אדם נותן שוה פרוטה על דינר. כלומר דרך הוא לשלם במעט מעט לחוב גדול אבל לא לחוב קטן אם יש לו אצל זה עוד חוב גדול וה"נ כן היכי אמרינן מלוה ופרוטה דעתה אפרוטה והלא בהני קידושין שנתרצית לו כמשלמת לו חוב שיש לו עלי' ובודאי דעתה לשלם חוב הגדול שעליה ולא חוב הקטן דשמא אדם נותן ש"פ בשביל חוב ש"פ שעליו והוא חייב לו עוד חוב גדול מזה בתמיה:

אית תניי תני מקדשין בגזילה. ול"ק קושיא קמייתא דכמ"ד מקדשין בגזילה מיתוקמא:

א"ר מנא. ולא פליגי וה"ג מ"ד מקדשין בגזילה שאינו יכול להוציאה מידו בדין וכממונו דגזלן הוי ומקדשין בו ומ"ד אין מקדשין בגזילה שהוא יכול להצילה מידו וכממונו דנגזל הוי אף על פי שעדיין ביד הגזלן הוא:

רבי יוסי ברבי בון. מפרש דמר מיירי בלאחר יאוש ומר בלפני יאוש וממונא דנגזל הוי:

מתני'. ברייתא דלעיל דקאמר בפקדון אם נשתייר ש"פ מקודשת דוקא בשאמר לה בפקדון שיש לי בידך דמשמע כפי שהוא עכשיו ומסתמא אמרינן דמינח ניחא לה בכל שהוא אם הרבה ואם מעט:

אבל אמר לה בכל מה שהפקדתי בידך. דעתה היה אכוליה ואינה מקודשת עד שיהא כל הפקדון קיים:

מה בינו למלו'. השתא מפרש טעמא דת"ק דמחלק בין פקדון למלוה:

מלוה ניתנה להוציאה. ומסתמא לא היה דעתו אלא בהנאת מחילת המלוה כדפרישית:

והתנינן היתה אוכלת ראשונה. לר' אבהו פריך דקאמר אם פירש בכל מה שהפקדתי בידך צריך שיהא כולו קיים ואם כן מתני' דאמר בזו ובזו ובזו וכללן לכולן כאחת מעתה נימא נמי דאפילו נשתייר שוה פרוטה לאו כלום הוי דצריך שיהא כולו קיים בשעה שיחולו הקידושין ואע"ג דלעיל מדמינן להא דמתני' למלוה ולא לפקדון מכל מקום פריך

כמו דאמרי' בפקדון הואיל ופירש בכל מה שהפקדתי דעתה אכוליה וה"ה הכא נמי הואיל ואמר בזו ובזו ובזו דעתיה אכולן שיהו כולן קיימין בשעה שהקידושין חלין:

פתר לה. להך דהיתה אוכלת על ראשה דמתני' ופריך ואין על ראשה בדא תנינן כו' כדלעיל:

אמר רבי אבון. לעולם אסיפא קאי ולא תיקשי אמאי לא בעינן שיהו כולן קיימין דהא לא כן סברנן מימר לעיל דמאן תנא סיפא דמתני' ר' יודה היא דלדידיה יש לחלק בין אמר בווי"ם או לא ולר' יודה לא קשיא מידי כדאמר ר' יוחנן אליביה בפ' שבועת הפקדון:

דברי ר' יודה נכללין בקרבן אחד. התם תנן תן לי פקדון חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי חטין ושעורין וכוסמין חייב על כל אחד ואחד וההיא כר' יודה דהוא ת"ק דר' מאיר התם וכמה דאמר בולא לך ולא לך כדפרישית לעיל וקאמר רבי יוחנן עלה לדברי ר' יודה נכללין בקרבן אחד ונפרטין בשלשה קרבנות וכדמפרש התם בהאי תלמודא וה"ג התם היך עבידא פרוטה שליש חטין ופרוטה שליש שעורין ופרוטה שליש כוסמין נכללין בקרבן אחד פרוטה חטין ופרוטה שעורין ופרוטה כוסמין נפרטין בשלשה קרבנות והתם הגי' מוחלפת היא וכמה שכתבתי הוא העיקר וה"פ אע"ג דר' יודה מחייב קרבן על כל אחד ואחד מכל מקום מצינו דלפעמים נכללין בקרבן אחד אם אמר שליש פרוטה מכל מין ומן יש לי בידך דאפחות מפרוטה לא מיחייב ופרוטה מכלן מצטרפת לחייב עליהן קרבן אחד ואם אמר פרוטה מכל מין ומן נפרטין הן דפרטא הוי וחייב בג' קרבנות:

כמה דהוא אמר תמן. וכמו דלרבי יודה התם אע"ג דאמר בווי"ם חטין ושעורין וכיסמין משכחת לה דפעמים כללא הוי ופעמים פרטא וה"נ כן דאף על גב דאמר בזו ובזו ובזו לפעמים נכללין הן בקידוש אחד היכי דלא הוי בכל אחת מהן בפני עצמה שוה פרוטה אהני ווי"ם דאמר לכללן לאחד ואם יש בכולן שוה פרוטה מקודשת:

ונפרטין בג' קידושין. כלומר אם יש בכל אחת מהן שוה פרוטה ודאי פרטא מיקרא דכל אחת ואחת קידושין בפני עצמה היא ומתקדשת בכל אחת מהן והלכך אם יש באחת מהן שוה פרוטה הוי כאלו קידשה בזו אע"פ שאין הראשונין קיימין:

מכל מקום לא נכנס לתוך ידה כלום. מ"ש רישא ומ"ש סיפא דהא בסיפא נמי היא לא נתקבלה כלו' והכא את אמר מקודשת וברישא אינה מקודשת:

אמר ר' אבהו בשם רבי יוחנן. היינו טעמא דסיפא דרוצה היא שתהא מקודשת בכך ותראה שעל ידה הוא עושה טובה לעני ובההיא הנאה מיתקדשה:

אומר הוא אדם לפועל. עכומ"ז או עם הארץ:

אין חוששין על שכרו. שהוא נותן לו:
לא משום שביעית. שמא יקח מפירות שביעית מן החשוד למכרם והרי הוא כאלו מאכילו:
ולא משום מעשרות. אם ע"ה הוא ויקח שאינו מעושר ונמצא שזה כמאכילו שאינו מעושר:
ולא משום יין נסך. אם עכומ"ז הוא ונמצא משקהו י"נ והרי מזונותיו עליו ונהנה הוא מיין נסך לכל אלו אין חוששין דהא איהו לא ספי ליה מידי אלא פריטי הוא דיהב ליה:
ואני נותן לך. בשבילך דמיו לחנווני אסור וחוששין לכלן ומפרש ר' זעירא הטעם דנעשה החנוני שלוחו של בעה"ב לזכות לו לפועל והוי כאלו הוא מאכילו בידו:
אמר ר' הילא. היינו טעמא דאסור דנעשה כפועל זכה לבעל הבית משל החנוני בתחילה וחוזר וזוכה לעצמו מבעה"ב והוי כמי שהבעל הבית מאכילו:
אוף הכא. הא דר' יוחנן שפיר אתיא או כר"ז או כר' אילא דלר"ז אמרינן הבעל נעשה שלוחו של אשה לזכות לעני ובההיא הנאה דקעביד שליחותה מיתקדשה ולמאי דאמר ר' הילא התם ה"נ העני זכה לאשה משל בעלה שמקבל ממנו בשבילה וחוזר הוא וזוכה לעצמו:
מה נפק מן ביניהון. דר' זעירא ור' הילא התם היה החנוני חרש איכא בינייהו דעל דעתיה דר' זעירא דמשום שליחות הוא ואין כאן חשש שאין שליחות לחרש אבל על דעתיה דר' הילא יש כאן חשש שהרי החרש יכול לזכות לאחרים:
היה הפועל חרש. ואם הפועל חרש נמי איכא בינייהו ולר' הילא אין כאן חשש שאין החנוני יכול לזכותו שאין זכות לחרש מאחרים ועל דעתיה דר' זעירא יש כאן חשש שהחנוני שליחותו של בעל הבית הוא עושה ולא מיקרי זכות מאחרים ואף בשביל החרש יכול לעשות שליחותו ונמצא דהוי כאלו בעה"ב מאכילו:
במה קידשה. הלא שלה הוא:
רוצה היא שתהיה מקודשת לו. בההיא הנא' שיהא חיוב לה סלע אחר ומתמה ר' יוסי עלה אילו איתמר כלי יאות קאמרת שנוכל לומר דניחא לה שיתן לה כלי אחר בחילוף כלי שלה שדרכו של כלי להתחלף איכא דניחא ליה בהאי ואיכא דניחא לי' בהאי אלא סלע דרכה להתחלף בתמיה מאי שנא סלע זה מאחר ומה הנא' דקא מטי לידה:
כינסי לי סלע זו. בפקדון ובשעת מתן מעות אמר לה הרי את מקודשת לי ה"ז מקודשת אפי' לא אמרה בפירוש אין דאמרינן מדשתקה ודאי נתרצית לו:
אם משנתנה לה. אמר לה:

רצת. דאמרה אין מקודשת:
לא רצת. שלא אמרה בפירוש אין אלא שתקה אינה מקודשת דשתיקה דלאחר מעות לאו כלום היא דלא איכפת לה מימר קאמרה מעיקרא לאו אדעתא דהכי קבילתיה ולכך שתקה:
הילך סלע זו שאני חייב לך. הואיל ושלה הוא אפי' בשעת מתנה רצת דאמרה אין מקודשת לא רצת שלא אמרה אין בפי' אלא אישתיקה אינה מקודשת דיכולה למימר אין שקלי ודידי שקלי:
יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה. שצריך שתתרצה בשעת מתן מעות ותאמר אין בפי' הואיל ושלה הוא:
ונמצא חסר דינר אינה מקודשת. דדעתה אכולה מנה:
היה מונה ראשון ראשון. שהיה מנה שלם בידו והי' מונה לה דינר דינר יכולה היא לחזור בה כ"ז שלא השלים אבל משהשלים מקודשת:
רבי אלעזר אומר מקודשת בראשון. כיון דנתן לה דינר ראשון מקודשת מעכשיו והשאר הוא על תנאי שצריך שישלים תנאו דכיון דיהיב לה דינר כאומר על מנת שישלים תנאו והאומר על מנת כאומר מעכשיו דמי:
ר' יוחנן אמר לכשישלים. תנאו הוא דמקודשת ואם בא אחר וקדשה מקודם שישלים מקודשת לשני:
אמרין. בני הישיבה חזר בו ר' יוחנן כדמוכח מדלקמן:
חד בר נש. נתן משכון לחבירו על המקח שלקח ממנו וכפר ביה חבריה בערבונו:
תלתיהון אמרין. לא כך היה המעשה אלא שנתן לו מקצת הדמים על זרע פשתן שלקח ממנו:
אתא עובדא קומי ר' יוחנן. שחזר בו המוכר ובאו לפני ר' יוחנן ואמר או יתן לו זרע פשתן בכל מקחו שכבר נתחייב לו במקצת הדמים שקיבל או יקבל עליו מי שפרע כדין החוזר בו אחר נתינת הדמים:
ר' חייא בר יוסף. פליג וקאמר שלא קנה בכל מקחו אלא כנגד ערבונו בלבד ואו שיתן לו בכל ערבונו והיינו כנגד דמים שקבל או יקבל מי שפרע:
במקח שאין דרכו להקנות חציים כגון פרה וטלית. שאין דרכם למכור וליקח לחציים בהא מודה כיון שקיבל המקצת קנה כולה:
ואשה דרכה להיקנות חציין. השתא מסיק לה דמהא שמעינן שחזר בו ר' יוחנן דכי דרכה של אשה להיקנות לחציי' אלא ודאי כיון שנתן לה מקצת הדמים קנה אותה ואינה יכולה לחזור דבהא אפי' ר' חייה בר יוסף מודה לר' יוחנן:

תריהון אמרין. דכך הוא הדין במקח לא קנה אלא כנגד ערבונו שדרכו להיקנות לחציו ואפילו פרה וטלית כגון פרה עומדת לשחיטה שיכול למכרה לחצייה וכן טלית א"נ שראוי' לשניהם ולהיו' שותפין בה אבל אשה אין דרכה להקנות לחצאין שאינה ראויה לשני' וד"ה קנה כולה:

הלכה ב

מתני' **התקדשי לי בכוס זה של יין כו' אינה מקודשת**. דאיכא דניחא לה בהא ואיכא דניחא לה בהא:

רבי שמעון אומר אם הטעה לשבח הרי זה מקודשת. לא פליג ר"ש אלא בשבח דממון דמסתמא ניחא לה בשבח אבל לא בשבח דיוחסין כדמפ' בגמרא ואין הלכה כר"ש:

שפחה מגודלת. שמגדלת הבנים פי' אחר גודלת קולעת שער הנשים:

אע"פ שאמרה בלבי היתה להתקדש. דדברים שבלב אינם דברים:

גמ' **בכוס זה**. אמר לה התקדשה לי בכוס זה ובמה שבתוכו אם הכוס עם מה שבתוכו שוה פרוטה מתקדשת:

זכה בו ובמה שבתוכו. ואם אמר לה התקדשי לי בו ובמה שבתוכו צריך שיהי' במה שבתוכו שוה פרוטה ולא זכת אלא במה שבתוכו בלבד והכי איתא בתוספת' פ"ב דלא תימא הא דאמר לה במה שבתוכו מפני חשיבות המשקה שבתוכו קאמר ודעתו הי' שתזכה גם בכוס קמ"ל:

מודה ר"ש. בשבח יוחסין כדמפרש טעמא לקמיה:

מתניתא אמרה כן כו'. ולא פליג ר"ש דאע"ג דלוי ונמצא כהן לשבח הוא משום דיכולה היא מימר לא הוינא בעייא די רוחיה רבא עלי שישתרר עלי מחמת יחוסו:

בן עיר ונמצא בן כרך. הרי לשבח הוא וקאמר משום דיכולה היא מימר בעייא הוינא מצטנעא רוצה אני להיות בביתי בצנעה בנחת ומנוחה כדרך בני העיר שאין הרבה בני אדם מצויין שם כמו בכרכין:

רחוק ונמצא קרוב. מ"ט הרי לשבח הוא:

מטרפסא אזלא. רוצה אני להיות מטרפסה והולכת ומטרפס' ובאה ולהתענג בהלוך וטיול:

ה"ג על מנת שאין לו בת או שפחה גודלת ויש לו ניחא. שהרי אנו רואין שיש לו אלא ע"מ שיש לו ואין לו הגע עצמך שהיה לו בסוף העולם ומנין אנו יודעין שאין לו אפשר בסוף העולם יש לו בת או שפחה:

כיני מתניתא. כן המתני' מיירי שאמר לה יש לי בת פה בביתי לגודלתיך לגדל בנייך ושפחה לשמשותיך ונמצא שאין לו:

הלכה ג

מתני' **והלך וקדשה במקום אחר אינה מקודשת**. דדוקא קא"ל במקום פלוני שיש לו שם אוהבים ואם בא אדם לומר דברים עלי בפניהם ימחו בידו:

הרי היא במקום פלוני. מראה מקום הוא לו ואין זה תנאי:

גמ' **מתני' דלא כר' אליעזר**. דפ"ו דגיטין הלכה ג' דאמרינן שם לר"א לעולם מראה מקום הוא לו עד שיאמר אל תגרשנה אלא במקום פלוני וכן בקידושין עד שיאמר אל תקדשנה אלא במקום פלוני:

ה"ז מקודשת. אסיפא קאי וקאמר דבהא אף ר"א ואף רבנן דפליגי התם בגיטין מודו הכא בקידושין דלכ"ע בסיפא מראה מקום הוא לו:

הלכה ד

מתני' **כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים** (**אינה מקודשת**.) אבל מכל מקום בעיא גט מספק כיון דלא פי' דילמא דעתיה נמי אנדרנית:

גמ' **תנינן מומין כו'**. סוגיא זו כתובה בפרק המדיר ושם פירשתי היטב ע"ש:

הלכה ה

מתני' **סבלונות**. דורונו' שדרך החתן לשלוח לאהובתו:

אינה מקודשת. ולא אמרינן יודע היה שאין קדושיו קידושין וגמר ושלח סבלונות לשם קדושין אלא אמרינן מחמת קדושין הראשונים שלח:

וכן קטן שקדש. ושלח סבלונות משהגדיל:

גמ' **תני וכולן שבעלו קנו**. דאדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות משוה פרוטה וגמר ובעל לשם קדושין דחזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות:

ה"ג בתוספתא רבי שמעון בן יהודה אימר משום רבי שמעון אע"פ שבעל לא קנה שלא היתה בעילתו אלא לשם קדושין הראשוני':

אם קנו. מה קנו לענין מאי קנו אם לכל וכאשתו גמורה היא:

קנו לחומרין. שצריכה הימנו גט ואם בא אחר וקידשה צריכה נמי הימנו גט דלחומרא חיישינן שמא על דעת קידושין הראשונים בעל. א"נ אם קנו לדברי ר"ש קאי ואם קנו לענין זה הוא דקנו לחומרין וכן מוכח מדלקמן:

כל תניי שהוא מעשה מתחלתו. שיש בו מעשה מתחלתו ובקדושין בתנאי כזה מקודשת לחומרין דאע"ג שאין התנאי כלום לחומרא חיישינן:

מאן תנא כל תנאי שהוא מעשה מתחלתו תנייו בטל. כדתנן בסוף פ' הפועלים דלא כר"ש הוא דלדידיה לא בטל לגמרי בקידושין אלא דלחומרא מיהת חיישינן וכמו דחושב לחומרא בדינא דמתניתין וכן אמר רבי יודן בשם רבי יוחנן:

היך עבידא. מאי יש מעשה בתחלתו אמר לה הריני מקדשיך בבעילה על מנת שירדו גשמים שהקדים המעשה לתנאי:

בקידושי מלוה. אם קדשה במלוה לענין קידושין אזלינן לחומרא ובקרקעות אם אמר קנה בכסף מלוה שיש לך עלי לא קנה ובמטלטלין אין מוסרין להלוקח למי שפרע אם חזר בו שא"צ לקבל עליו דלאו נתינת מעות בשעת מקח הוי:

ביקש. הלוקח להעמיד לו מקחו והמוכר חוזר בו מאי:

נישמעינה מן הדא. מתני' בריש איזהו נשך שאם היה חייב לו חטים ואומר תן לי החטים שאני רוצה למכרם וליקח בהן יין ואמר לו הרי חטיך נתונים עלי כשער של עכשיו והרי לך אצלי יין ויין אין לו דקאמר התם דאסור משום רבית מכיון שאין לו יין עכשיו ודייק דלענין קנייה נמי כן הוא אם יש לו נקנה לו וחייב ליתן לו ותני ר' חייא נמי כן אלמא אין המוכר יכול לחזור בו:

שלח אמר לתמן. שלח לבבל ואמר להן הוו ידעין דהורי ר' יוחנן בקידושי מלוה לחומרא והורע בעיני רבי זעירא מה ששלח רבי שמואל:

למה. מפני מה הורע לו אם בגין דהוון נהגין מחמרין עליהון ואמרי דלא הוו קידושין כלל והוא עכשיו מיקל עליהן:

אמר ר' יוסי בר' בון. לא היא אלא בקולא הוון נהיגין שהיו אומרים המקדש במלוה מקודשת לגמרי ועכשיו החמיר עליהן בזה ששלח למיחש לחומרא ואם בא אחר וקדשה תפסו בה קידושין וצריכה גט משניהם מספק וזהו שלא הוטב בעיני ר' זעירא:

ערוה שאינה ערוה כל ספק שבא לפניך אם היא ערוה או אינה ערוה תפוס את שאינה ערוה וכלומר לחומרא דחיישינן שמא אינה אשת איש ותפסו בה קידושי אחר להצריכה גט:

הלכה ו

מתני' **אינה מקודשת**. דאמר קרא ואשה אל אחותה לא תקח לצרור בשעה שנעשו צרות זו לזו אין לך לקוחין אפילו באחת מהן וה"ה לכל עריות שיש בהן כרת שאין קידושין תופסין בהן:

משלהן היתה. בבבלי דייק הכי שמעינן מהאי מתני' המקדש בגזל ואפילו בגזל דידה אינה מקודשת ולא אמרינן מדקבילתיה אחילתי' מדקתני שלהן היתה ושל שביעית הית'

טעמא דשל שביעית היתי והפקר הוא וכלאחר יאוש דמי הלכך שאר הנשים מקודשות אבל בשאר שני שבוע לא ואם כן ש"מ אפילו בגזל דידה אינה מקודשת ושמעינן נמי שהמקדש בפירות שביעית מקודשת ולא אמרינן דלא הוי ממינו לזכות בהן אלא כיון שזכה בהן ממונו הוא לכל דבר א"נ דלא תימא לאכלה אמר רחמנא ולא לדבר אחר ושמעינן נמי שאשה נעשית שליח לחבירתה אפילו במקום שנעשית לה צרה ואף על גב דבכל עדות שהאשה כשרה לה אין הצרה כשרה לה שליחותא מיהת כיון דעבדה עבדה שהרי בקידושין הללו הן נעשות צרות זו לזו על ידי זו שקבלתה וקתני האחיות אינן מקודשות הא נכריות מקודשות. ומתני' מיתרצא התם אליבא דהלכתא הכי המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה שתיהן כאחת אינן מקודשות הא אחת מאשה ובתה אחת מאשה ואחותה וכגון שאמר לשתיהן אחת מכם מקודשת לי ולא פירש לאיזו מהן מקדש וקבלה אחת מהן הקידושין על ידי חברתה או שתיהן קבלו הקידושין כאחת אע"פ שקידושין שאין מסורין לביאה הן דכל אחת מהן איכא לספוקי באחות אשתו מקודשות ושתיהן צריכות גט אבל אם אמר בפירו' הראוי' לביאה מכם מקודשת לי אינן מקודשות דאין שום אחת מהן ראוי' לביאה ומעשה נמי בחמש נשים ובהן שתי אחיות ולקט אחד כלכלה של תאנים ואמר הראוי' מכם לביאה תתקדש לי ואמרו חכמים אין האחיות מקודשות אבל נכריות שהן ראויות לביאה מתקדשו' ואם אמר כלכם מתקדשות לי לא היתה שום אחת מהן מקודשת דכיון דאמר כלכם כללן כאחת וכי היכי דאין אחיות מקודשות כך אין הנכריות מקודשות:

גמ' **את שמע מינה**. ממתני' חמש:

שחמש נשים מתקדשות כאחת. דקתני אין האחיות מקודשות הא לאו הכי כולן מקודשות ולא תימא צריך לקדש לכל אחת בפני עצמה:

שהאשה מקבלת כו'. אפילו במקום שנעשית לה צרה:

ומקדשין בגזילה. בגזל שלה והאי תלמודא דייק הכי טעמא דשלהן היתה הא של אחרים אינה מקודשת ובגזל דידה מקודשת ואפילו לפני יאוש דמכיון דקבילתיה אחילתי' והא דקתני ושל שביעית היתי' לומר שמקדשין בפירות עבירות ואפי' לכתחילה:

ואין קידושין תופסין בעריות. שאפילו אחת מהאחיו' אינה מקודשת:

באחיות לא קידש. אם קידש שתי אחיות כאחת אין אחת מהן מקודשת:

ובחטאות. כה"ג כיפר כדמפ' ואזיל:

שחט שתי חטאות לשם חטאת אחד. כגון שהפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות דמועלין בשתיהן כדקי"ל בפ"ק

דמעילה דשתיהן חטאת הן ואם שחט שתיהן כאחת כיפר שהמזבח בורר לו הראוי לו אבל שתיהן אסורות באכילה דכל אחת נעשית מותר חטאת לחברתה וכן בשני אשמות אסורין באכילה משום מותר אשם:

שחט את הראשון. מאלו שתי חטאות שלא לשמו דפסול בחטאת ואת השני לשמו כיפר בשני דלא נעשה השני מותר חטאת הואיל והראשון שלא לשמו הוא:

שאינו הראשון כו'. כלומר מכיון שכיפר בשני יצא הראשון מתורת חטאת למפרע וכשר שלא לשמו כשאר זבחים:

אבל שחט הראשון לשמו. ואח"כ שחט השני שלא לשמו למאי מדמינן לה וקאמר דדמיא להא דאמרינן בפ"ק דשבועות גבי שני כבשי עצרת ושני שעירי ר"ה אם כיפר הראשון על מה השני בא ומכפר על טומאת מקדש וקדשיו שאירעו בין זה לזה וה"נ כן:

ובפסחים. בכה"ג דלעיל לא כיפר מאחר שהן אסורין באכילה ואין הפסח בא מתחלתו אלא לאכילה ודלא כר' נתן דאמר אין אכילת הפסח מעכב דס"ל לפי אכלו למצוה הוא:

הלכה ז

מתני' **המקדש בחלקו**. שחלק עם אחיו הכהנים:

אינה מקודשת. דכהנים משלחן גבוה קא זכו ואמר קרא וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש מה אש אין אתה משתמש בו אלא לאכילה כך מתנות הללו לא תשתמש בהן אלא לאכילה:

במעשר שני. כתיב כל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא בהוייתו יהא:

רבי יהודה אומר מזיד קידש. במעשר שני הואיל ויוצא לחולין על ידי פדיון ועל ידי קדושין הללו הוציאו לחולין ור' מאיר סבר אין דרך חלול בכך:

ובהקדש. של בדק הבית מזיד קידש שכיון שידע שהוא הקדש והוציאו לחולין בכוונה נתחללה קדושתו ומקודשת ובשוגג דלא ידע שהוא הקדש ולא ניחא ליה דליתחול הקדש על ידיה לא נתחללה קדושתו ואינה מקודשת והלכה כרבי מאיר במעשר וכר' יהודה בהקדש:

גמ' **ר' לעזר אמר דברי הכל**. רישא דמתני' המקדש בחלקו ד"ה היא דאף ר' יהודה מודה בה:

רבי יוחנן אמר במחלוקת. היא שנוי' וכר' מאיר אבל לר' יהודה מקודשת וכדלקמן:

תמן תנינן. בריש מעשר שני תנינן מעשר בהמה אין מוכרין אותו תמים חי ולא בעל מום חי ושחוט ואין מקדשין בו את האשה דהוי כמכר:

הבכור מוכרין אותו תמים חי. כדקאמר טעמא בריש פ"ה דבכורות במעשר נאמר לא יגאל וילפינן גאולה גאולה מחרמים דכתיב ביה לא ימכר אבל בבכור נאמר לא תפדה אבל נמכר הוא:

ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו את האשה. דממונו של כהן הוא:

חי לא שחוט. אתמים חי קאי הא דאמרי' בכור מוכרין אותו תמים חי ומקדשין בו האשה דוקא חי קאמר אבל לאחר שחיטה מכיון דמשלחן גבוה קא זכו אסור למכרו ולקדש בו האשה:

ואמר רבי יהודה בן פזי. לפרש פלוגתייהו דר' מאיר ור' יהודה וכר' יוחנן דרישא דמתני' במחלוקת היא ור' מאיר יליף כל הקדשים ממעשר בהמה דאין מקדשין בהן ור' יהודה יליף להו מן בכור דמקדשין בהן:

מחלפה שיטתיה דר' יהודה בן פזי. קשיא דידיה אדידיה דתמן הוא אומר כלומר הא דמפרש לטעם פלוגתייהו דר' יהודה יליף לה מבכור וא"כ שמעת מינה דבכור מקדשין בו בין חי בין שחוט דהא במתני' קתני המקדש בחלקו והיינו לאחר שחיטה לאחר שחלקו וקילפת לה מבכור אלמא בכור אפילו לאחר שחיטה מקדשין בו:

והכא הוא אומר. דמפרש למתני' דמעשר שני דדוקא תמים חי קאמר ולא שחוט:

תמן בשם גרמיה. משמי' דנפשי' קאמר והא דלעיל משמי' דרביה:

אפי' תימר. ודחי לה הש"ס דאפילו תימא הא והא משמיה דנפשיה ולא קשיא דמתני' דהכא נמי במקדש בחיים איירי והא דקאמר בחלקו בחלק שראוי ליפול לו לאחר שחיטה ושפיר יליף לה מבכור:

ובשרם יהיה לך כחזה התנופה. בבכור שחוט כתיב מה חזה ושוק אין מקדשין בו דמשלחן גבוה זכו אף בכור לאחר שחיטה אין מקדשין בו:

מה טעמא דר' יהודה בן פזי. לשינויא קמא דקסבר אפי' לאחר שחיטה מקדשין בו דכתיב והיה לך ריבה הכתוב אפילו לאחר שחיטה:

ריבה לו הויה אחרת. דלא מקשינן לחזה ושוק של תודה שאינה נאכלת אלא ליום ולילה א' אלא כשלמים שיהא נאכל לשני ימים ולילה אחד ודריש מן והיה הוסיף לו הכתוב הויה אחת:

תמן תנינן. בפרק קמא דמאי חלת עם הארץ שתיקן לו גבל חבר בטהרה ונתנה לכהן חבר פטור מלעשר דמאי:

והמדומע. שנפלה לו סאה תרומה בפחות ממאה חולין ונעשה הכל מדומע וצריך ליתנה לכהן:

והלקוח בכסף מעשר. שלקח דמאי בכסף מעשר שני פטור מלעשר דמאי כדמפריש התם טעמא שלא גזרו עליהן חכמים:

ושירי מנחות. שהקומץ למזבח ושיריו נאכל לכהנים ולא חיישינן שמא הביא עם הארץ דבר שאינו מתוקן:

וכולם. דקחשיב במתני' אם קרא עליהן שם לתרומת מעשר ולמעשר שני שלו מה שעשה עשוי וחל עליהן ותרומת מעשר לכהן ומעשר שני לאכול בירושלים:

חוץ משירי מנחות. הואיל וקדשים הן לא חל עליהן תרומת מעשר ומעשר שני:

השאר. דקחשיב להו במתני' חלה והמדומע והלקוח בכסף מעשר מלבד שירי מנחות במחלוקת דרבי מאיר ורבי יהודה הן:

היידא. איזה מחלוקת אתה אומר דהשאר פליגי בה ובשירי מנחות הכל מודים דבמה אנן קיימין אין כרבי מאיר. אי לרבי מאיר דמתני' הא רבי מאיר סבירא לי' מעשר שני ממון גבוה הוא והוא מעשר שני והוא שירי מנחות לא עשה כלום דמאי שנא הלקוח בכסף מעשר שני משירי מנחות:

אין כרבי יהודה. ואי כרבי יהודה דאמר מקדשין בחלקו דס"ל ממונו של כהן הוא ואם כן מאי שנא שירי מנחות מהשאר דחשיב התם הא שלו הוא וחל עליהן שם תרומת מעשר דמה שירצה לעשות בהן עושה:

אזלית לקיסרין. ושמעתי שהיה ר' חזקיה יושב ושונה משנתינו ומה דאמרו עלה ר' אלעזר ור' יוחנן לעיל:

ואמרית ליה. ממי שמעת דבר הזה דר' אלעזר אמר דברי הכל היא רישא דמתני' ואמר לי מר' ירמיה שמע כן:

ואמרית יאות. השתא שפיר הוא דר' ירמי' אמר השאר במחלוקת דהואיל ור' ירמיה שמע מה שאמר ר' אלעזר דדברי הכל היא ואף ר' יהודה מודה ברישא דאין מקדשין בחלקו דמשלחן גבוה קא זכו:

הוא דאמר במחלוקת. ולפיכך קאמר ר' ירמיה דהשאר במחלוקת והיינו הלקוח בכסף מעשר דר' מאיר סבר ממון גבוה הוא ולר' יהודה ממון הדיוט הוא וחל עליו שם תרומת מעשר אבל בשירי מנחות אפילו ר' יהודה מודה דלא חל עליהם דקדשים הן:

ר' יוסי דלא שמיעא ליה. הא דר' אלעזר דאמר רישא דברי הכל לפיכך צריכא הוא וקמיבעיא ליה היידא מחלוקת כו' כדבעי לעיל:

כד דמך. לאחר פטירתו של ר' מאיר גזר ר' יודה ואמר אל יכנסו תלמידיו שקנתרנין היו:

אמר. למשנתינו המקדש בקדשי קדשים והקשו לו וכי אשה נכנסת היא לעזרה הא מלתא דלא שכיחא היא שבזיון הוא לה להתקדש שם וקדשי קדשים נפסלים חוץ לעזרה:
במה קידשה. באיזה הנאה קדשה בקדשי קדשים:
בטובת הנייה שבו. במה שיכולה ליתן לאחרים לאכלן:
או נאמר. כלומר על כרחך דנאמר דלא פליגי ר' אלעזר ור' יוחנן מידי דמה דאמר ר' אלעזר בגופו לאו בגופו ממש קאמר אלא בחזקת טובת הנייה שבו שהרי אין אשה אוכלת בקדשי קדשים:
מקדשין בפרוטה של מעשר שני. פרוטה שחילל עליה מעשר שני ואף על גב דהמעות נתפסין בקדושת מעשר שניי דקסבר טעמא דאין מקדשין במעשר שני משום דכתיב ביה קדש הוא לה' ולא כתיבא אלא במעשר גופיה:
במעשר שני. קתני במתני' דלא קידש וטעמא דשוגג מפרש:
לא עלת על דעתו לעבור על ד"ת. ואלו היה יודע שהוא מעשר שני לא היה מקדש בו:
אחת. על שגגת הקדש ושגגת מעשר קאי אחת מהן טעמא משום שלא עלת על דעתו של האיש ואחת מהן משום שלא עלתה על דעתה של האשה כדמפרש ר' יונה:
הקדש לא עלת על דעתו. דלא ניחא לי' דליתחול הקדש על ידו אבל איהי לא איכפת לה שמקבלת ממנו ונפקא מינה אם שאלו אותו ואמר דניחא ליה שוב אין אנו צריכין לשאול אותה דמסתמא מינח ניחא לה:
ומעשר שני לא עלת על דעתה. דלא ניחא לה משום טירחא דאורחא שצריכה להעלות לירושלים:
אמר ר' אבון. לא היא דבהקדש תרוייהו לא ניחא להו דליתחול הקדש על ידייהו אבל מעשר שני איהו ניחא ליה דלקני איתתא ממילא בלא טורח ואיהי לא ניחא לה משום טירחא דאורחא:
הקדש מזיד יוצא לחולין. טעמא דר"מ במתני' מפרש דקאמר בהקדש במזיד קידש דקסבר הקדש במזיד מתחלל ודריש לי' מקרא דכתיב או מעלה מעל ואין מעילה אלא בשינוי כלו' שהזיד דכיון שידע שהוא הקדש והוציאו לחולין בכונה נתחללה קדישתו:
בלא פדיון. אפילו לא נתן דמים להקדש תחתיו אבל בשוגג קסבר ר' מאיר כיון דלא ידע שהוא הקדש ולא ניחא ליה דניתחול הקדש על ידו לא נתחלל קדושתו והלכך בשוגג לא קידש:
והא תני. בת"כ בשגגה דכתיב במעילה נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה מקדשי ה' ודריש בשגגה פרט למזיד שאין מעילה במזיד וקס"ד דנמי אין מתחלל במזיד:

הדא דאת אמר. דמיעטו הכתוב למזיד לחומש ולקרבן הוא דמיעטי' שאינו חייב קרבן מעילה ולא חומש הא לצאת מן ההקדש לחולין מוציא במזיד:

מיעוט שלמים. כדדריש לה בתורת כהנים לעיל דכתיב קדשי ה' המיוחדים לשם יצאו קדשים קלים שאינן מיוחדים לשם וקאמר דממעטינן לשלמים שיוצאין לחולין במזיד בלא פדיון:

והא תני. בברייתא דלעיל מקדשי כתיב ולא כל קדשי וקס"ד דאימעוט קדשים קלים שאינן יוצאין לחולין ומשני דלא אימעוט אלא לחומש ולקרבן אבל לצאת לחולין מוציא הוא במזיד:

תמן תנינן. בפרק ז' דשקלים:

ועד מגדל עדר וכמדתה לכל רוח. ותני התם זכרים עולות ונקבות זבחי שלמים שאנו תולין שמירושלים יצאו ורוב הבהמות היוצאות ממנה זבחים הן והלכך זכרים איכא לספוקי בעולות ונקבות זבחי שלמים שאין עולה בא מן הנקבה:

לבא בדמיהם שנו. הא דקתני זכרים עולות לא שיקרבו עצמן עולות דהא איכא לספוקי נמי בשלמים דשלמים באין מן הזכרים ומן הנקבות והיאך מקריב האברים לעולה אלא ה"ק אם בא אדם זה שמצאן לעשות תקנה ולקבל על עצמו חוב כל דמים שיש בספקן ולהוציאן לחולין וקאמר בזכרים חיישינן שמא עולות הם וצריך להביא ב' דמים ויאמר אם זו עולה תהא מחוללת על מעות האלו והמעות אחרים יהיו לשלמי נדבה ואם שלמים היא תהא מתוללת על מעות האלו והאחרים לעולת נדבה ובדמים הללו יביא קרבנות ויקריבן:

ואומרים לו לאדם צא ומעול בקדשים. בתמיה שהרי בהמת המזבח אסור לחללה כשהיא תמימה וזה שבא להימלך נאמר לו לחללה במזיד ולמעול בקדשים:

אלא באחת. כלומר אלא היינו טעמא דבכל אחת הילכו בהן אחר הרוב ורוב זכרים עולות הן ורוב נקבות זבחי שלמי':

ואין השלמי'. וכי אין השלמים באין מן הזכרים כמו מן הנקיבו' אלא כיצד הוא עושה מוציאן לחולין כו' כלומר שאין זה מעילה כיון דאין הבהמה עצמה יוצאה לחולין לגמרי אלא שחוזרת לקדושתה ובכה"ג שרי:

וקשיא יש שלמים קריבה עולה גרסינן. ול"ג חטאת דהא חטאת נקבה היא אלא שלמים קאמר דאכתי קושיא דשלמים לא מיפרקה ובשקלים ליתא להא ויש לומר לפי גי' הספר דאכתי בחטאת נשיא איכא לספוקי דזכר הוא:

תנאי ב"ד הוא על המותרות שיקרבו עולות. וכן הכא באובדות כדמסיק:

ואין זה מזיד. בתמי' שהוא מוציאה לחולין לכתחילה:
אין זה מזיד. דהכי אתנו ב"ד שאם יאבדו להוציאן לחולין ויחזור ויעשה אותן עולות:
ה"ג כמו שהוא בשקלים כמה דאת אמר תמן תנאי ב"ד על המותרות שיקרבו עולות כן את אמר אוף הכא תנאי ב"ד הוא על האובדות שיקרבו עולות. כדאמרינן שם סוף פרק ו' כל שהוא בא משום חטא ומשום אשמה מותרין יקרבו עולות והכא נמי תנאי ב"ד על האובדות שיקרבו עולות:

הלכה ח

מתני' **המקדש בערל' כו'**. דכל הני אסורי הנאה נינהו ערלה דכתיב לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע:
ובכלאי הכרם. דכתיב פן תקדש פן תוקד אש:
ובשור הנסקל. דכתיב בי' ולא יאכל את בשרו:
ובעגלה ערופה. דכתיב בה כפרה ונכפר להם הדם כקדשים שאסורין. בהנאה שהרי מועלין בהן:
בציפורי מצורע. דתניא נאמר מכשיר ומכפר בפנים זהו אשמו וחטאתו של מצורע שהאשם מכשיר אותו לאכול בקדשים וחטאת מכפרו ושניהם נעשים בפנים ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ מכשיר צפורי מצורע שמכשירין אותו לבא אל תוך המחנה ומכפר זו עגלה ערופה שנאמר בה ונכפר ושניהם נעשי' חוץ לעזרה מה מכשיר ומכפר האמור בפנים עשה בו מכשיר כמכפר דתרוייהו קדשים נינהו ואסורים בהנאה אף מכשיר ומכפר האמורים בחוץ עשה בו מכשיר שהם צפורי מצורע כעגלה ערופה המכפר להיות אסורים בהנאה ומאימתי צפורי מצורע אסורים משעת השחיטה והצפור השחוטה בלבד היא שאסורה בהנאה ועגלה ערופה ירידתה אל נחל איתן אוסרתה:
ובשער נזיר. דאמר קרא קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו גדולו פרע שער ראשו יהיה קדש:
פטר חמור. דילפינן עריפה מעגלה ערופה דאפי' לאחר עריפה אסור בהנאה ומחיים נמי אסור בהנאה דהלכה כר' יהודה בבכירו' פ"ק:
ובבשר בחלב. נאמר ג' פעמים לא תבשל א' לאיסור אכילה וא' לאיסור הנאה וא' לאיסור בשול:
וחולין שנשחטו בעזרה. דכתיב כי ירחק ממך המקום וזבחת ברחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום יכול לא ישחוט ואם שחט יהא מותר תלמוד לומר ואכלת מה שאתה זובח ברחוק מקום אתה אוכל ולא במה שאתה זובח בקרוב מקום ומדכתיב

לכלב תשליכון אותו דרשינן איסור הנאה אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה:

מכרן וקידש בדמיהן מקודשת. שאין לך דבר שתופס את דמיו להיות כמוהו אלא הקדש ועכומ"ז ושביעית עכומ"ז דכתיב והיית חרם כמוהו כל מה שאתה מהווה ממנו הרי הוא כמוהו ושביעית שנאמר קדש היא תוספת דמיה כהקדש והוו עכומ"ז ושביעית ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין:

גמ' **מקדשין בו את האשה**. ולקמן פריך עליה ממתני':

שאינו מוציא מידי איסורין בחייו. שאין לו פדיון מקדשין בו פטר חמור שיש לו פדיון בחייו לכ"ש שמקדשין בו:

מה נפק מן ביניהון. עוד לדינא:

עבר ופדייו. אחר שלא מדעת בעלים לר' אלעזר דאמר מקדשין בו האשה וממונא דבעלים הוא אינו פדוי כלומר שאין הפדיון שלו דלא מצי הכהן לזבוני לי' כיון דממון בעלים הוא והפדיון לבעלים:

רבי יוחנן. דס"ל אין מקדשין בו דלאו ממון בעלים הוא פדוי הוא והפדיון שלו:

מתניתא. ברייתא והובאה בפ"ק דבכורו' דף י"א מסייע לר' לעזר וסיפא פליגא עליה:

משלם תשלומי כפל. לבעלים אלמא ממון בעלים הוא:

וסופא. דברייתא פליגא עלוי דמסיים התם טעמא דמשלם שאף על פי שאין לו בו עכשיו לבעלים כלום יש לו בו לאחר זמן לאחר שיפדהו הלכך הוי ליה כאלו השתא דידיה אלמא כל זמן שלא פדאו לאו ברשות בעלים הוא:

מתני'. משנתינו פליגא על ר' אלעזר דקתני אין מקדשין בו:

הכל מודין. ר' יהודה ור"ש דפליגי בפ"ק דבכורות אם פטר חמור אסור בהנאה מחיים ורבי שמעון סבירא ליה דמותר הכל מודים לאחר עריפ' שאסור בהנאה ואינו יכול לפדותו שיהנה ממנו ומתני' לאחר עריפ' מיירי:

הדא פליגא על ר' לעזר בתרתיי. כלומר בחדא מתרתי פליגא עליה וממה נפשך חד מהני תנאי דלא כוותי':

אין בחיי. אי דהברייתא מיירי במחיים וקאמרי רבנן דאין מקדשין בו א"כ דפליגא עלוי מן רבנן דהא אמר ר' אלעזר לעיל מחיים מקדשין בו דמוקי מתני' דהכא בלאחר עריפ':

אין לאחר עריפה. מיירי ואפ"ה פליג ר' שמעון:

פליגא עלוי מרבי שמעון. כלומר פליגא עליה ממה דאמר לעיל הכל מודים אפילו ר' שמעון דלאחר עריפ' אסור בהנאה והא קתני הכא ר' שמעון מתיר:

ה"ג תיפתר שמת ור' שמעון מתיר ערפו אסור בהנייה כו' ובספרי הדפוס נתחלפו התיבות. תיפתר להאי ברייתא דמיירי שמת הפטר חמור ובהא ר' שמעון מתיר אבל ערפו אסור בהנייה לד"ה דגמרי' גזרה שוה עריפה עריפה מעגלה ערופה:

ופריך הש"ס על דעתיה דר' לעזר ניחא דאיצטריך גזרה שוה לאסרו אחר עריפה משום דבחייו הוא מתיר ולפיכך צריך ג"ש שיהא אסור אחר העריפה אלא דעתיה דרבי יוחנן דקאמר אפי' בחייו הוא אסור בהנאה וקשיא בחייו הוא אסור לאחר עריפה לכ"ש:

על דרבנין צריכה. כלומר אפילו אליבא דרבנן דפליגי על ר' שמעון וס"ל דמחיים אסור בהנאה אפ"ה צריכה הג"ש:

שלא תאמר כו'. דכתיב אם לא תפדה וערפתו ועריפה במקום פדייה עומדת ומה פדיונו יוצא לחולין הוא ומותר בהנאה אף לאחר עריפה יוצא הוא לחולין שעריפתו מתירתו מהאיסור שנאסר מחיים והלכך איצטריך הג"ש דאפי' לאחר עריפה אסור בהנא':

מצינו. וכי מצינו דבר שהרמתו כלומר פדיונו יוצא לחולין והוא אסור בהנאה מחיים:

התיבון. השיבו על זה דמאי קושיא הרי טבל הטבול למעשר עני הרי הוא והרמתו יוצא לחולין שאין בו קדושה ואמר ר' בא בשם רבי דטבל מעשר עני במיתה וה"נ אף על פי שפדיונו יוצא לחולין מ"מ כל זמן שלא נפדה אסור בהנאה מחיים:

כך משיבין חכמים לר' שמעון. דמתיר בהנאה מחיים וכי מצינו דבר שטעון פדיין ומותר בהנאה קודם פדיונו והשיבן ר' שמעון הרי בכור אדם טעון פדיון הוא ומותר בהנאה דלא נאסרה מעשה ידיו בהנאה קודם הפדיון דלא אשכחן בשום דוכתא דאסור הוא:

בשאין דמיהן. כלומר שאין דמיהן נתפסין ונכנסין לאיסור תחתיהן:

זאת אומרת שמקדשין בגזילה גרסינן. דמכיון שאינן דמי הערלה שהיא נשארת באיסורה ואין המעות נכנסין תחתיה הוו להו המעות גזל בידו וקתני מקודשת ש"מ מקדשין בגזילה וכהאי מ"ד דס"ל לעיל הלכה א' דמקדשין בגזילה:

הלכה ט

מתני' **המקדש בתרומו**'. תרומה גדולה וותרומת מעשר:

ובמעשרות. מעשר ראשון ומעשר עני:

ובמתנות. הזרוע והלחיים והקיב':

ובמי חטאת. במי אפר חטאת שראוים למכרם לטמאים ליקח מהם שכר הבאה ומילוי המים אבל שכר הזאה וקידוש והוא נתינת האפר במים אסור. ואפשר דנוסחא דהכא בדמי חטאת נמי אין לשבש ובדמים שקיבל בעד שכר הבאת ומילוי המים:

אע"פ ישראל. כדמפרש בגמרא דה"ק אפי' ישראל שנפלו לו תרומות ומתנות משל אבי אמו כהן שזכה בהם ויכול הוא למכרם לכהנים ואם קדש בהם אשה מקודשת והא מלתא דפשיטא היא ומוקי לה בבבלי אפי' נפלו לו טבלים שעדיין לא הורמו הואיל ומורישו כהן הי' ועומד להרימם והתרומות שלו והילכך זה הישראל שירש אותו נמי יפריש מהם התרומה והיא שלו למכרה לכהנים וקמ"ל דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי:

גמ' **רבי יוסי בן חנינא**. סוגיא זו כתובה בפרק בתרא דנדרים וגרסינן הכא ורבי יוחנן אמר אין אדם נותן מעשרותיו בטובת הנייה כמו התם ושם פירשתי וע"ש:

סליק פירקא בס"ד

פרק ג

הלכה א

מתני' **האומר לחבירו**. ולא תנן האומר לשלוחו לאשמועינן דאף על גב דלא עשאו שליח מתחלה לכך אלא שאמר לו קדש לי אשה פלונית אם קדשה לעצמו רמאי הוי כדאמרינן בגמרא והלך דקתני שנהג מנהג רמאות:

ובא אחר וקידשה בתוך ל' יום מקודשת לשני. דבשעה שקידשה לא היתה עדיין מקודשת לראשון ותפסו בה קידושי שני:

בת ישראל לכהן תאכל בתרומ'. דלא תימא דכי אמרי' מקודשת לשני הני מילי לחומרא בלבד קא משמע לן דמקודשת לשני לגמרי ואין חוששין לקידושי ראשון כלל:

מעכשיו ולאחר ל' יום. מספקא לן אי תנאה הוה הא דקאמר ולאחר ל' יום או חזרה הוה והלכך מקודשת ואינה מקודשת וצריכה גט מתרוייהו:

בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה. שמא הוו קדושין וזר פוסל בקדושין את בת כהן מן התרומה:

מתני' **הרי את מקודשת לי**. בפרוטה זו על מנת שאתן לך מאתים זוז:

גמ' **ונקנה המקח**. כלומר שהיא מקודשת לו אלא שנהג מנהג רמיות והיינו דקתני והלך שהלך ברמאות:

אף למידת הדין כן. לענין מקח וממכר נמי כן אם לקחו לעצמו הרי זה זריז ונשכר אלא דרמאי הוי:

מיקל להון. היה מקלל להן למי שראה חבירו עומד על המקח והוא מעלה עליו בדמים:

אף לעושה עלוי חבילה. שמטריח עצמו על החבילה לזכות בה מן ההפקר וקדם זה ונטלה:

רבנין קרוי עלוי. המקרא הזה למס מרעהו חסד שהוא נוטל מרעהו החסד והזכות שאנה לידו וכתיב ויראת שדי יעזוב שנקרא רשע:

לא הוחזק השליח בעדים. מי ששלח שליח לקדש לו אשה ולא עשאו אותו לשליח בעדים:

הוא אומר לעצמי קדשתי. כגון שאמר לה בתחלה לשם המשלח ולאחר שעה קידשה סתם הוא אומר לעצמי נתכונתי והיא אומרת לראשון המשלח נתכונתי:

השני כאומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני. דתנן לקמן בפרקין הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו:

והיא כאומרת לראשון. כלומר ודינה עם הראשון כאומרת לאחד קדשתני והוא אומר לא קדשתיך ואסורה בקרובי הראשון והוא מותר בקרובותיה:

אמרה איני יודעת חזקה לשני. וטעמא דכשלא הוחזק השליח בעדים אמרינן מסתמא אין האשה רוצה להתקדש לראשון דהוא אינו כאן ושליחותו אינו מוחזק והלכך כשאמר' איני יודעת חזקה לשני נתקדשה:

הוחזק השליח בעדים. בהא היא סומכת על שליחותו ואפילו הוא מכחישה חזקה לראשון נתקדשה:

אמרה איני יודעת. חוששין נמי לראשון ושניהן נותנין גט:

לפיכך אם מת השני. אמתני' קאי וכן האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום ובא אחר וקדשה בתוך ל' יום מקודשת לשני ומדלא קתני ואינ' מקודשת לראשון ש"מ דלא פקעו קידושי הראשון לגמרי ולפיכך אם מת השני או גירשה בתוך שלשים יום חלו עליה קידושי ראשון לאחר ל' יום:

מת לאחר ל' ולא גירש. מקודם לא חלו עליה קידושי הראשון אפי' לאחר מכאן שבשעה שהיו ראוין קידושי הראשון לחול עדיין הי' השני קיים:

הדא דתני ר' חייא. דהכל הולך אחר שעה שהקידושין ראוין להיות חלין וכל תנאי שנתקיים באותו שעה מקודשת וכל תנאי שבטל בשעת קידושין בשעה שראוין לחול אע"פ שראוין להתקיים לאחר מיכאן אינה מקודשת הלכך אם מת לאחר ל' שוב אין קדושי הראשון חלין:

ומכרה בתוך ל' יום ה"ז מכורה. דעדיין אינו חל עליו שם עולה וכן אם הקדישה בתוך ל' להקדש אחר הקדש:

חזר ולקחה. מן הלוקח בתוך ל' יום חל עליה הקדש עולה דבשעה שהוא ראוי לחול ברשותו הוא:

לאחר ל' יום. לקחה ממנו לאחר ל' לא חל עליה הקדש עולה:
לא דמיא עולה לאשה. בהא שהרי באשה אם מת השני או גירשה בתוך ל' חלו קידושי הראשון ממילא כשיבא לאחר שלשים ואף על פי שלא חזר וקדשה בתוך ל' ובעולה דוקא שחזרה ולקחה בתוך ל' שחזר לרשותו קודם שיבא השעה שראוי להיות חל עליו שם הקדש עולה וטעמא דלא דמי עולה לאשה בהא מפרש לקמן דלא מצינו אשה יוצאה בלא גט ומצינו הקדש יוצא בלא פדיון:
מה דמיא אשה לעולה. ושואל הש"ס ובהי גוונא מצינו דדמיא אשה לעולה ממש בהא שלא יהו חלין קדושי הראשון לאחר ל' אפילו מת השני בתוך ל':
תיפתר שמת השני והוה ליה אח. שעכשיו זקוקה היא לו ליבום ובהא לא חלו קדושי הראשון לעולם שהרי לא יצתה מרשות השני וזקוקה ועומדת היא מחמת קידושין שלו וכמ"ד אין קדושין תופסין ביבמה:
מה דמיא עולה לאשה. ובהי גוונא מצינו דבעולה נמי חל עליה הקדש לאחר ל' אע"פ שמכרה לאחר בתוך ל' ולא חזר ולקחה ממנו:
תיפתר שהקדישה לבעלת מום קבוע. שמתחלה לא חל עליה קדושת הגוף אלא לדמים הוא שהקדישה ואותן דמים חייב הוא לעולם אפילו מכרה לאחר דהשתא לא איכפת לן אם הוא ברשותו או ברשות אחר שהרי אין ההקדש חל על גופה:
תמן. בפ"ק אתה אומר אמירתי לגבוה כמסירתי להדיוט שאם אמר הקדש על שום דבר אינו יכול לחזור בו והכא את אמר הכין דלאחר ל' לא חל עליה הקדש עולה אם מכרה אע"פ שחזר ולקחה לאחר ל':
תמן באומר מכבר. באומר מעכשיו יהא חל ההקדש אי נמי דאמר סתם ולא קבע זמן שבאמירתו חל עליה הקדש מיד:
ברם הכא באומר. שההקדש לא יחול עד לאחר ל' וכיון שמכרה בתוך ל' יצאת מרשותו ושוב לא חל הקדש אע"פ שחזר ולקחה:
הרי זו עולה ל' יום. שלא הקדיש אותה אלא לל' יום כל ל' יום ה"ז עולה ואינו יכול לשנות' לקדושה אחרת ולאחר ל' יוצאת לחולין מאיליה ואע"ג דקדושת הגוף הוא ס"ל דפקעה בכדי:
מעילתה מה היא. בתוך אלו ל' יום אם מעל בה מהו:
מעילתה ברורה. חייב עליה קרבן מעילה ודאי כל ל' יום:
מעילתה מעילתה ספק. דס"ל הואיל ולא הקדישה אלא לשלשים ולאחר ל' יוצאת לחולין ספק הוא אם מועלין בה כשאר קדשים או לא:

הרי את מקודשת לי ל' יום ה"ז מקודשת. לעולם:
מצינו הקדש יוצא בלא פדיון. כדלקמי' אבל לא מצינו אשה יוצאה בלא גט וכיון שנתקדשה לו לל' שוב אינה יוצאת ממנו בלא גט:
הן אשכחן. והיכן מצינו הקדש יוצא בלא פדיון:
כר"ש. דר' שמעון אומר בפ"ז דערכין גבי שדה אחוזה דדין שדה אחוזה שהקדישה ולא גאלה מיד הגיזבר יוצאה לכהנים ביובל ותנן התם הגיע היובל ולא נגאלה הכהנים נכנסין לתוכה ונותנין את דמיה דברי ר' יהודה ומפרש התם טעמא דיליף ממקדיש בית שאין יוצא מן ההקדש בלא דמים ור' שמעון אומר נכנסים אבל לא נותנין דגמר הקדש הקדש מכבשי עצרת דכתיב בהו קדש יהיו לה' לכהן מה התם בחנם אף כאן בחנם וא"כ מצינו לר"ש הקדש יוצא בלא פדיון:
אמר ר' יוסי בר' בון. ואפילו תימא תיפתר דברי הכל שהרי מצינו אפילו לרבי יהודה בשדה מקנה שדה שלקחה ולא באה לו בירושה שאין לה דין שדה אחוזה ואם הקדישה אינה יוצאה לכהנים ביובל שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו שהרי יוצאת לבעלים הראשונים ביובל ומ"מ עד היובל הוי הקדש וא"כ מצינו שיוצא ביובל מיד ההקדש בחנם בלא פדיון:
ה"ז גיטך ל' יום. שלא גרשה אלא לשלשים יום אינה מגורשת דלא הוי כריתות ואם בא אחר וקדשה בתוך שלשים לא תפסו הקדושין:
הדא דאת אמר. דבקידושין בכה"ג מקודשת בשקידשה בכסף אבל אם קדשה בשטר ואמר לה הרי את מקודשת לי לשלשים יום הואיל ולא למדו קדושי שטר אלא מגירושין מויצאה והית' לגירושין דמו:
ר' בא בשם ר' יוחנן גרסינן. דפליג על ר' אבהו בשם ר' יוחנן דלעיל וס"ל אם אמר ה"ז עולה לאחר שלשים אינו יכול למכרה ולא להקדישה להקדש אחר אע"פ שהוא בתוך שלשים:
ליידא מילה. ולאיזה דבר אמר לאחר שלשים אם אין לו רשות למכרה בתוך שלשים:
לשייר לו גיזה ועבודה. בתוך שלשים יום האלו שלא יאסרו עליו גיזה ועבודה בה אבל לא למכרה ושתצא מהקדש עולה לגמרי:
תלוש מן הקרקע הזה. הי' מוכר קרקע לחבירו ואמר לו תלוש מן קרקע הזה שתקנה לה בכך לאחר שלשים קנה זה ואינו יכול המוכר לא למכרה ולא להקדישה אפי' בתוך שלשים יום:
ליידא מילה. ולאיזה דבר א"ל שלא יקנה אותה עד לאחר שלשים:

לשייר לו אכילת פירות. להמוכר בתוך השלשים:
הילך סלע זה כו' אינה מכורה. ופריך הש"ס ומה בינה לאשה שאם קידשה בכסף לאחר שלשים יכולה היא שתחזור בה בתוך שלשים ולהתקדש לשני ומאי שנא בשדה דבשלמא בחלוקה הראשונה באומר לו תלוש מן הקרקע לק"מ דהתם כבר החזיק בגוף הקרקע והלכך אין המוכר יכול לחזור בו ולמכרה לאחר אבל הכא שנתן לו כסף יאמר שלא יקנה עד לאחר שלשים וכיון שקיבל זה כסף מיד אחר בתוך שלשים נתבטל מכר הראשון כמו בקדושי אשה:
אלא. תני מכרה הרי זה מכורה דדמיא לאשה:
לאחר שלשים. וכל השלשים ישמשנו להראשון:
הראשון ביום וביומיים. בתוך השלשים ישנו עמו בדין יום או יומיים כדין המכה לעבדו הכנעני אם יום או יומיים יעמוד פטור אבל השני לא דאכתי לאו עבדו הוא כדמפרש ואזיל:
מאן דאמר הראשון ביום וביומיים. דכתיב ומת תחת ידו וכל שלשים יום תחת ידו קרינן ביה דקסבר קנין פירות שיש להראשון בזה העבד דהיינו תשמישו כל שלשים יום כקנין הגוף דמי:
מ"ד השני ביום וביומיים. אבל לא הראשון דכתיב כי כספו הוא למי שגופו קנוי לו וקסבר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי והוי אצל הראשון כעבד כנעני של אחרים דדינו כישראל ואינו ביום ויומיים:
בת כהן לישראל תאכל בתרומה. אמתני' קאי אם בא אחר וקידשה בתוך שלשים ואם בת כהן לישראל היא תאכל בתרומה:
א"ר הילא. ולא פליגי דמ"ד תאכל בתרומה כשהשני כהן וה"ק אם בת כהן לישראל היתה להראשון וכשקדשה השני כהן תאכל בתרומה דקידושי הראשון ישראל לאו כלום הן לאסרה בתרומה:
ומ"ד לא תאכל בתרומה בשאין השני כהן. וה"ק אם עכשיו בת כהן לישראל היא לא תאכל שהרי מקודשת להשני:
אפי' קידושי מאה תופשין בה. אם בא אחר וקידשה מעכשיו ולאחר עשרים ואחר לאחר עשרה ואפילו מאה יש בהן צד קידושין לכלן דכל חד וחד רווחא שבק לחבריה:
א"ר לעזר לכן צריכה. למיתני דמקודשת ואינה מקודשת אלא אפי' קידשה השני קידושין גמורין ולא אמר מעכשיו ולאחר עשרים אפ"ה קידושי הראשון לא פקעי לגמרי ואע"פ שלא הגיע זמנו עד לאחר שקדשה השני קדושין גמורין כדלקמן:

בעא קומי ר' אלעזר. עלה אמאי אינה מקודשת לשני נימא מה נפשך מה שקנה הראשון בה קנה כלומר כיון דקנין הראשון לא הי' אלא לאחר ל' יום וקונה ומשיי' הוא ועכשיו שבא השני וקדשה קדושין גמורין נימא דהשאר מה ששייר הראשון השני בא וגומר וליפקעו קידושי הראשון לגמרי:

א"ל וכי יש נפשך בעריות. וכי אומרי' מה נפשך להקל היכא שיש כאן צד ערוה וכה"ג איתא בכמה דוכתי ביבמות:

מהו כדון. ומה טעמא לפי שכל אשה שאינה קנויה גמורה לאדם אחד אפילו קדושי מאה תופסין בה ואפי' בא השלישי וקדשה אחר שקדשה השני קדושין גמורין יש לו בה צד קידושין דכיון שהראשון אמר מעכשיו הוה לי' קנויה ומשויירת וקידושי הכל תופסין בה כל זמן שאינה נגמרת להראשון וכן אין קידושי השני יכולין להפקיע של הראשון הואיל שבמקצת קנויה היא להראשון:

נתן לה בשחרית. הראשון שקדשה מעכשיו ולאחר שלשים נתן לה בשחרית על מנת לגרשה בין הערבים ובא אחר וקידשה מהו מי אמרינן דעכשיו קונה השני קנין גמור שהרי גירשה זה או דלמא דגירושיו לאו כלום הן דהרי עדיין לא חלו הקידושין שלו עד לאחר שלשים יום ואכתי קנוי' ומשוייר' היא ואין השני קונה בה קנין גמור:

חד דויד. חכם אחד ששמו דוד סבר מימר כל שהוא קונה כלומר דעכשיו קונה השני בכל זמו ואפי' בתוך ל' כיון שהראשון גירשה קודם שקדשה זה:

אר"ז. דלא היא אלא לאחר ל' הוא דקונה השני קנין גמור דהא אכתי לא גמרי קדושי הראשון בכל הל' יום לשיחולו הגירושין שלו וכשיבא אחר שלשים אז חלו הקידושין והגירושין של הראשון כאחת וקונה השני קנין גמור ונפקא מינה אם בא עוד אחר וקדשה בתוך שלשים תפסו בה ג"כ קידושין שלו:

אבל אם הוסיף בה השני קנין גמור. כלומר אבל בהא מודה ר' זעירא. אם לאחר שהוסיף בה השני וקנה לה קנין גמור לאחר שלשים ומת או גירשה אסורה היא לראשון דקורא אני בה לא יוכל בעלה הראשון וגו' דאע"פ שגרשה הראשון קודם שחלו קידושין שלו מכל מקום כשיבא הזמן שחלו הקידושין והגירושין כאחת והיינו לאחר שלשים גרושתו של הראשון מיקריא ואסורה עליו לאחר מיתתו וגרושין של השני משום מחזיר גרושתו משניסת:

היו שניהן כהנים. ולאחר שגרש גם השני מיירי שניהן אסירין בה והכל להשמיענו שאפי' גרושי הראשון שהיו קודם זמן הוו עכשיו גירושין וכן שניהן אחין כל אחד אסורה לו משום גרושת אחיו:

היו שלשה אחין וקידשוה שנים מהן. בגוונא דקאמר במתני' אחד אמר לה מעכשיו ולאחר ל' יום ובא אחיו וקדשה בתוך שלשים דעכשיו קדושי שניהם עליה ומתו מהו שמותר השלישי לייבם אותה אם כיבמה הבאה משני בתים היא או לא:

הדא היא דתני ר"ח. ופשיט לה דדמיא להא דתני ר' חייא ושנויה היא ביבמות פ' ד' אחין גבי מתני' דקתני ג' אחין ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת חולצת ולא מתייבמת שנאמר ומת אחד מהן יבמה יבא עליה שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת ב' יבמין כגון זו שעדיין לא יצאתה מזיקת יבום של הראשון שאין יבמה יוצאה מזיקת' אלא בביאה וניתוסף עליה זיקת מאמרו של השני וה"נ כן דקידושי שניהם אהנו בה דהואיל והאח השני קידשה קודם שגמרו קדושי הראשון תפסו בה שניהם והויא אשת שני מתים ואסור' להתייבם:

היו שני אחין וקידשוה שניהן. בגוונא דאמרן דהויא מקודשת במקצת לשניהן ומת אחד מהן בלא בנים מהו שיהא השני מותר בה:

מה נפשך. מותרת לו מה שקנה בה בקדושיו במקצת קנה בה והשאר שהיו עליה מחמת קדושי אחיו נפלה לו עכשיו לייבום מאת אחיו:

ר' יודן בר פזי אמר אסור בה. כדמפרש ר' יוסי טעמא כל יבמה שאין כולה לפנים שאינה כולה לפני היבם שהרי אינה זקוקה לו אלא במקצת:

צד הקנוי שבה. צד שהוא קנוי לו ואינה זקוקה ליבום הרי אותו צד נידון משום ערוה שאינה יכולה להתייבם וא"כ הוי לה צד השני כצרת ערוה והרי ערוה פוטרת צרתה ואסורה להתייבם:

יאות אמר ר' יודה בר פזי. ומטעמא אחרינא הוא דכלום נפלה לו לייבום לא מחמת אחיו ולאחיו היתה אסורה מחמת קידושין של זה ולא היא מותרת בתמי' ואע"ג דמצינו טובא דאסורות לבעליהן ומותרות ליבמיהן כדחשיב להו בפ' יש מותרות התם אסירא וקיימא כגון אלמנה לכ"ג כו' אבל הכא האיסור על אחיו מחמתו הוא:

בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה. קתני במתני' לכן צריכ' שאפילו השני כהן לא תאכל בתרומה מחמת קידושי הראשון שעליה:

הלכה ב

והוא יתן. ומשיתן נקדשת למפרע דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי:

נתן לה בתוך שלשים יום מקודשת. וקמ"ל דקפידא הויא ולא תימא לזרוזי בעלמא קאמר לה:

ה"ז מקודשת ויש לו. אם יש עדים שיש לו ואם לא נודע שיש לו הרי זו מקודשת מספק שמא יש לו ומתכוין לקלקלה:

ואם הראה על שלחנו. שהי' שלחני ונתנו לו מעות להחליף ולהשתכר אינה מקודשת שהרי קרן המעות אינם שלו:

גמ' **תמן תנינן**. בפ' מי שאחזו וסוגיא זו שם וכן הא דלקמן סדר סמפון כו' עד הגיע הזמן ע"ש באר היטב:

הגיע הזמן. שקבע לה בתוך הסמפון אם לא אתן לך לזמן פלוני אין הקידושין כלום ויש הכחשה ביניהם על מי להביא ראי':

מכיון שהוא מבקש להוציא סמפון. מידה שלא תתבענו עוד הוא מקרי מוציא מחבירו ועליו להביא ראי' שנתן לה אבל האשה אין שם מוציא עליה שהרי רוצה היא שיתקיים כמה שכתוב בסמפון ולא תהא מקודשת לו ואינ' מבקשת ממנו כלום:

הגע עצמך דלא הוה. שם סמפון שלא כתב לה תנאי זה בשטר אלא תנאי בע"פ הי' וא"כ לאו מוציא הוא:

אמר ר' יוסי. אע"פ כן עליו להביא ראי' דמכיון שהוא מבקש לאוסרה על אחרים עליו הוא מוטל לברר הדבר וצריך להביא ראי':

שכנסו עצמן בתוך סימפון. הגע עצמך אם נישאה בתוך הזמן שאמר לה ליתן אם נאמן עכשיו לומר שנתן לה קודם שכנסה:

אתא עובדא קומי ר' אבהו. מעשה כזה באחד שכנס בתוך הזמן והוא אומר נתתי והיא אומרת לא נטלתי:

וא"ל זיל הב. לה שאינו נאמן לומר שקיים התנאי ואע"פ שכנסה:

א"ל רבי אשה לא קניתי ואת אמר לי איזיל הב. כלומר לדבריך שאין אתה מאמין לי א"כ לא קניתי אשה זו שהרי לא נתקיים התנאי ומפני מה אתה מחייבני עכשיו להשלים התנאי:

מימי לא שחק בי אדם אלא זה. כלומר שהודה לדבריי שיפה דיבר:

חזר. ר' אבהו ואמר כך הוא הדין שכופין אותו לקיים תנאו ואינו יכול לחזור בו לא הוא ולא היא:

ולא הדא היא קדמייתא. והלא בראשונה א"ל רבי אבהו כן וחזר מדבריו והודה לדברי הבעל ולמה חזר לומר כדבריו הראשונים ומשני חזר ר' אבהו ונתן דעתו לדון אותו כמעשה ב"ד דמכיון שכנסה אין הקדושין תלוין בתנאי אלא מחלו התנאי ונשארו המעות

חוב שעל מנת כן נתרצו לכנוס ומשום הכי אם הוא חוזר בו כופין אותו לקיים תנאו ואם היא התנתה עמו שתתן לו וחוזרת בו כופין אותה להשלים תנאה:

סדר סימפון. שטר קידושין על תנאי כך הוא שצריך שיהיו שני עדים לזה ולזה:

הדא דאת אמר. הא דלעיל שעליו להביא ראי' בשאין שניהן מודין אלא מכחישין זה את זה היא אומר נתתי כו' אבל אם היו שניהן מודין שלא נתקיים התנאי שניהן יכולין לעקור הקידושין ואם קבלה קידושין מאחר מקודשת להשני ולא חיישינן שמא עכשיו חוזר בו לבטל קידושיו ולא יהיו קידושי שני כלום דכיון ששניהן מודין לא חיישינן למידי:

כהדא. דאמרי' ביבמות בסוף פרק בית שמאי גבי מתני' היבמה שאמרה בתוך ל' יום לא נבעלתי והגט יוצא מתחת ידה נאמנת וכופין אותו שיחלוץ לה לאחר ל' יום אינה נאמנת דחוקה שאין אדם מעמיד עצמו מלבעול יותר מל' יום ותני עלה התם הוא אומר לאחר ל' יום בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי שוב אינו נאמן להכחיש דבורו הראשון שאמר משעה ראשונה:

אבל אם אמר משעה ראשונה לא בעלתי. נאמן אף על פי שהוא לאחר ל' יום הואיל ושניהן מודים שניהן יכולין לעקור חזקה וה"נ כששניהם מודים יכולין לעקור הקידושין ולא אמרינן חזקה אדם מקיים תנאו:

הי' עד אחד משל חתן כו'. שלא היו עליו שני עדים לכל אחד כדין הסמפון אלא שהחתן עצמו חתום ג"כ עליו:

ר' אבהו אמר סימפון. גמור הוא ואם נתקיים התנאי הוו קידושין ואי לא לא כדין הסמפון דכיון שהחתן חתום עליו ויש כאן ב' עדים המקיימים חתימתו אין צריך לב' עדים לכל אחד:

ר' בא אומר קידושין. גמורין יש כאן ואין כאן סמפון שאפי' לא נתקיים התנאי מקודשת שאני אומר לא עמד כו' כלומר משעה הראשונה היה דעתו לקידושין גמורין שהסמפון לא נעשה כדין אלא שעכשיו חתם בעצמו עליו ורוצה לבררו ולעשותו סמפון לפי שהוא חוזר בו וסבור הוא שמתוך כך יתבטלו הקידושין כשלא יקיים התנאי ויהא מותר באחותה:

עד שיהא מדעתו ומדעתה. הסמפון צריך שיהא מדעת שניהן ויודעין בתנאי שעל מנת כן קדשה:

הי' מדעתו סמפון. הוא אומר שדעתו הי' לקדשה על תנאי כך וכך והיא אומרת שלא נתכוונה לשום תנאי אלא לקידושין גמורין:

ר' חנינה אמר סימפון. דלדידיה מהימנינן ואם לא נתקיים התנאי לא הוו קידושין ומותר בקרובתיה:

קידושין. גמורין הן ואסור בקרובתיה:

והוה ר' חנינה מתרס כליו קבל ר' חגיי. היה מתריס בכל כחו נגדו ולדבר אתו קשות' על שאוסרו בקרובותיה שהרי זה צווח ועומד שלא קידש' אלא על תנאי ועכשיו נתבטלו הקידושין:

קבל חגיי. קבלוהו לחגיי בפנים מסבירות ובדברים המתישבים על הלב שבודאי יודה לדבריך שבעל סברא הוא ומקבל האמת:

וא"ר זעירא. כך היה המעשה באדר הראשון נפטר רבי הילא. ובאדר השני בא מעשה כזה לפני ר' חנינא והיה רוצה לחזור מדבריו ולהורות הלכה למעשה כרבי חגיי ולאסרו בקרובותיה:

לא יאות. וכי לא שפיר קאמר לך רבי הילא קבל חגיי ותמשכהו לדבריך ועכשיו אתה בעצמך חוזר בך ולהורות כדבריו:

אמר ר' חגיי. כל זה מדברי רבי שמואל וכן ר' חגיי בעצמו חזר בו ואמר מתני' מסייע ליה לר' תנינא דתנן לקמן בפרקין היא אומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתיך מותר בקרובותיה וה"נ בסמפון כן שהרי הוא אומר לא קדשה בקידושין גמורין:

התיב רבי בורקי קומי רבי מנא ואם אף בסמפון כן. בתמי' דקס"ד דלא דמי סמפון למתני' שהרי בסמפון אומר שקדשה אלא שעל תנאי כך היו הקדושין ושאני התם שאומר לא קדשתיך כלל:

א"ל לית סמפון ספק. כלומר ומאי קשיא לך דהא אין כאן ספק קדושין כשהוא אומר סמפון היה:

אלא הוא סמפון או קדושין. דמאי שנא סמפון מקדושין אם נתקיים התנאי הוי קדושין ואי לא לא וכשזה אומר על מנת כן קדשה ולא נתקיים התנאי הוי כאומר לא קדשתיך והיא אומרת קדשתני דמותר הוא בקרובותיה:

קידש בתוך סימפון. כלומר הא פשיטא לן קידשה על תנאי ונתקיים דקידושין גמורין הוו:

גירש. בתוך הסמפון מאי וכגון שקדשה לזמן פלוני על תנאי כך וכך כדרך הסמפון וכתב בתוך הסמפון בלשון גרושין שאם לא תקיים התנאי לזמן פלוני תהא מגורשת ממנו מי הוו גרושין לפסלה זמן הכהונה:

נגעו בה גירושין. דהוי כמי שקדשה עכשיו ולאחר ל' תתגרש ופסולה מן הכהונה:

לא נגעו בה גרושין. שהרי כשלא יתקיים התנאי אין הקדושין חלין כלל ואינה צריכה לגט ולאו גרושה מיקריא:

עבדון תלמידוי דכוותיה. שחזרו מדבריהן לדברי רבן כדמפרשי טעמא בעצמן דלאחר ל' יוצאה בלא גט כדפרישית ואת אמר נגעו בה גרושין בתמי' אלא לא נגעו בה גרושין וכשרה לכהונה:

מת מתוך סימפון. קדשה לזמן פלוני על תנאי כך וכך ומת בתוך הזמן בלא בנים:

מותרת לינשא. הני אמוראי פליגי למאי דאמר רבן שמעון בן גמליאל לעיל אם מת ורוצין אביו ואחיו לקיים התנאי דזקוקה היא ליבום ופליגי הכא בסתמא אי נמי שהם אומרים עכשיו שלא יקיימו התנאי אם חוששין שמא יתרצו בתוך כך ולכשיבא הזמן יקיימו התנאי ותהא זקוקה ליבם:

מותרת לינשא. רבי אבהו סבר אין אנו חוששין שמא יתרצו ורבי בא סבר אסורה להנשא לשוק מיד אלא תמתין עד הזמן שמא יתרצו עוד לקיים התנאי:

היך רבכון נהוג עביד. במעשה כזה:

אמר ליה כדו זמן מרובה הוא אמר תלך ותנשא מיד. אם זמן מרובה הוא להמתין צוה להנשא מיד ואין חוששין:

כדו זמן מועט הוא. אמר ומה בכך שתמתין לזמן מועט:

שליח דברים בתוך סימפון. קדשה ע"י שליח אבל לא הי' השליח בעדים אלא שליח דברים הי' והשליח אומר שקדשה בסמפון על תנאי כך וכך והיא אומרת קדושין גמורין היו בלא תנאי:

ר' מנא אומר סימפון. דהשליח נאמן אע"פ ששליח דברים הוא:

וחששין רבנין להא דר' מנא. ואם קדשה אחר כשלא נתקיים התנאי תפסו בה קדושין:

הלכה ג

מתני' **בית כור עפר**. מקום הראוי לזרוע בו כור שהוא ל' סאין:

ויש לו. אם יש עדים שיש לו מקודשת ודאי ואם אינו ידוע שיש לו מקודשת מספק ולא אמרינן זוזי דעבידי אינשי דמצנעי חיישינן דלמא אית ליה ואתכוין לקלקלה אבל ארעא דקלא אית ליה לא חיישינן קמ"ל:

ואם הראה בבקעה. שאינה שלו ואף על גב דנחית בה לחכירות ולקבלנות אינה מקודשת:

כל תנאי שאינו. כפול כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי ואף על פי שלא נתקיים התנאי. נתקיימו הדברים:

אם יעברו ואם לא יעברו. ואי לא כפל הדברים היתה מתנתו קיימת והיו נוחלים את ארץ הגלעד אע"פ שלא היו עוברים ואע"ג דאמר אם יעברו אתכם דלית לן מכלל הן אתה שומע לאו ושמעינן מינה נמי דבעינן תנאי קודם למעשה מדלא אמר תנו להם אם יעברו משמע דאי הוה אמר הכי לא אתי תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמי' ושמעינן נמי דבעינן הן קודם ללאו דלא אמר תחלה אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם:

צריך היה הדבר לאמרו. אתנאי כפול הוא דפליג דאין צריך לכפול דמכלל הן נשמע לאו וזה שכפלו משה לצורך היה הדבר ולענין פסק הלכה אם אמר על מנת אין צריך תנאי כפול ולא הן קודם ללאו ולא תנאי קודם למעשה אלא התנאי קיים ואם לא אמר ע"מ צריך כל הני דאמרן ואם לאו התנאי בטל והמעשה קיים:

גמ' **רבי חנניה בריה דר"ה בעא**. על דברי רחב"ג במתני' אלו מי שאמר וצוה לבניו בני פלוני יעשה דבר פלוני מה שמצוה לו ובשכר זה יטול חפץ פלוני ושאר בניי ירשו נכסיי:

אין עבד הוא נסיב. כלומר דמשמע הוא אם עושה דבר זה יטול החפץ בחלקו יותר משאר אחיו ואם לא יעשה לא יטול אבל מכל מקום לא הפסיד חלקו עם אחיו בשאר נכסים ואמאי קאמר רבי חנניה בן גמליאל שאלמלא כן יש במשמע שאפי' בארץ כנען לא ינחלו:

או שנייא היא. תרוצא הוא דשאני הכא דכתיב לתת לתשעת המטות וגו' שכבר נתן ארץ כנען לאלו השבטים ומשום הכי אי לאו דקאמר ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען היה במשמע שאפי' בארץ כנען לא ינחלו:

והוי דו אמר בני פלוני כו' לא מיכא ולא מיכא. כלומר דהוי כמו שמצוה בפירוש שאם לא יעשה דבר פלוני לא יטול לא מן החפץ ולא משאר הנכסים ולפיכך צריך היה הדבר לאמרו:

תמן תנינן. פרק בכל מערבין מתנה אדם על ערובו ואומר אם באו עכו"ם מן המזרח עירובי למערב מן המערב ערובי למזרח לא באו לא מכאן ולא מכאן הריני כבן עירי:

כיני מתניתא מתנה אדם על עירוביו. הא דקאמר עירובו לאו דוקא אלא ה"ק מתנה על עירוביו שצריך שיניח שני עירובין א' לסוף אלפים במזרח וא' לסוף אלפים במערב ומתנה על שניהם אם יבואו עכו"ם מן המזרח וצריך אני לברוח מפניהם יקנה לי עירובי שבמערב ואם מן המערב יקנה לי עירובי שבמזרח:

מאן תנא אם באו אם לא באו. שצריך לכפול בתנאו שאם לא יבאו כלל יהיה כבני עירו ולא יפסיד כלום לכל רוח ר"מ היא:

ר"מ דקידושין. כדתני בתוספתא דקאמר שצריך לכפול תנאו וה"נ במתניתין דהתם טעמא משום דתנאי בכפל בעינן:
הכל מודים. שאם אמר לאחר שירדו גשמים. אפילו ר"מ מודה בהא שא"צ לכפול התנאי דהא בהדיא קאמר לאחר שירדו גשמים תהיה מקודשת לי:
רבי יוסי אמר ר"מ דעירובין היא. קסבר דטעמא דר"מ לאו משום תנאי כפול הוא אלא ר"מ לטעמיה אזיל דמחמיר בספק עירוב:
דתנינן תמן. במשנה שלפניה גבי נתגלגל חוץ לתחו' או שנפל עליו גל או נשרף וספק אם היה העירוב קיים בין השמשות שהוא שעת קניית עירוב או לא:
ר"מ ורבי יהודה אומרים ה"ז חמר גמל. כאדם המנהג חמור וגמל שהחמור הולך לפניו והגמל מושכו לאחריו וה"נ מספקא לן אם קנה ממקום עירובו אלפים אמה לכל רוח והפסיד אלפי' שמעבר ביתו והלא' או שלא קנה לו עירובו ויש לו מביתו אלפים אמה לכל רוח ומעבר עירובו והלא' לא כלום ומחמת ספק זה אין לו אלא אלפים שבין ביתו לעירוב דממה נפשך בהן אישתרי ומתניתין דמתנה על עירובו נמי מהאי טעמא כדמסיק רבי יוסי לא אמר ר"מ אלא לחומרין:
ויאות. הוא דאזלינן לחומרא אם לא גילה דעתו ואמר בפירוש שאם לא יבאו העכו"ם יהיה כבני עירו:
בעירובו אינו קונה שלא זכה בו את עירובו. שלא אמר אלא אם באו עכו"ם והרי לא באו:
כבני עירו. נמי לית ליה שהרי כבר נתן דעתו מבין השמשות לעקור את רגלו מבני עירו ולקנות במקום עירובו והלכך אי לאו דאמר בפירוש אם לא יבאו עכו"ם הריני כבני עירי ה"ז חמר גמל דספק עירוב הוא:
והכא. בקידושין נמי הא דקאמר ר"מ צריך לכפול בתנאו לא אמר אלא לחומרא וכגון שבא אחר וקדשה לראשון אינה מקודשת לגמרי דאמרינן תנאה הוי והרי לא ירדו גשמים ולשני אינה מקודשת מפני שלא כפל הראשון תנאו ואמרינן דלא הוי תנאי ומקודשת לו ואפילו לא ירדו גשמים וצריכה גט משניהם אבל אם לא קדשה אחר מודה ר"מ דתנאה הוי וכל זמן שלא ירדו גשמים יכולין לחזור בהן:
רבי חגיי בעא קומי ר' יוסי. על דברי רחב"ג:
והן אם לא כי לא אחד הוא. האי אם לא דאמר משה אחד הוא עם כי לא שאמרו בני גד ובני ראובן שהרי הם אמרו לו ואנתנו נחלץ חושים לפני בני ישראל וגו' כי לא ננחל אתם מעבר הירדן וגו' ועל זה צוה משה אם יעברו וגו' ואם לא יעברו ומשמעות דבריהם הכי הוי ואנחנו נחלץ ואז כי לא ננחל אתם וגו' וא"כ אם לא יעברו לפניהם אז ינחלו

אתם בארץ כנען ולא ארץ הגלעד ולמה היה לו למשה לחזור בדבריו אם לא יעברו אלא לאו להשמיענו דצריך לכפול התנאי וקשיא לרחב"ג:

שנייא היא. דטעמא אחרינא איכא שהיה צריך הדבר לאמרו לפי שארץ הגלעד היתה כבר לפניהן והוא מבקש להוציאן מידם לפיכך היה צריך לחזוק דבריו:

ירדו לסימפון בשיטת ר"מ דקידושין. אגב דקאמר לעיל ר"מ דעירובין נקט הכא ר"מ דקידושין כלומר הא דתיקנו לכתוב בשטר סימפון ולכפול בתנאי בשיטת ר"מ היא:

למה לי כר"מ אפילו כרבנן. דברייתא דלעיל נמי אתיא דלא פליגי אלא באימר ע"מ אבל בלא ע"מ מודים לר"מ שצריך לכפול התנאי:

ומשני לא כן א"ר אבהו בשם רבי יוחנן. לעיל דסדר סימפון כך הוא שכותב על מנת ליתן ליך וכופל תנאו:

ויאמר ע"מ שלא לכפול תנאו. סיומא דמילתא היא כלומר הא ע"מ קאמר ואמאי צריך לכפול תנאו אלא ודאי דאמרינן אילו לא כפל תנייו מי עקר קדושיו שלו ואע"פ שאמר ע"מ היו הקדושין קיימין אפי' לא נתקיים התנאי אלמא צריך לכפול התנאי אפי' בעל מנת ובשיטת ר"מ היא:

בכל אתר אית לר"מ. מכלל לאו אתה שומע הן כדאמר פ"ק דנדרים והכא קאמר צריך לכפול התנאי:

חומר הוא בעריות. אבל בעלמא מודה שא"צ לכפול בתנאו:

הלכה ד

מתני' **שלא הטעתו**. אלא הוא הטעה את עצמו וכיון דלא פירש לאו כל כמיניה דהוו להו כדברים שבלב:

גמ' **מקודשת אפי' בעדים**. כלומר מקודשת גמורה הויא כשאר קידושין בעדים:

מקודשת לחומרין. אינה אלא מקודשת מספק ולחומרא:

סמכיה גבי לוי. המחהו אצל לוי שישלם לו מה שיש בידו ממנו:

אי פרסן לוי. ובתוך כך העני לוי מלשון נפרס ונתדלדל:

לית ראובן חייב לשמעון. כלום דכיון שהעמידו אצל לוי במעמד שלשתן פטור הוא ראובן משמעון:

בשלא עשו בהערמה. שלא היה יודע ראובן שכבר העני לוי באותו שעה אבל עשו בהערמה שהמתהו אצלו בחזקת שהוא עשיר ונמצא שהיה עני באותו שעה חייב ראובן לשלם לשמעון:

כהדא חזריי'. הם החוזרים בעיירו' ולוקחין סחורה מהתגרים והמחום לתנאי קרייה הם המוכרים להם שעוה בתנאי ובהקפה אצל הסוחר לשלם להן עבורן. א"נ תנאי קרייה יושבי הכרכים הנותנים להם סחורה בתנאי הקפה:

קרן זבונה ואזיל ליה. נקרן ונתדלדל אותו הסוחר מחמת חובותיו ונעשה בורח:

אין פריטין אינון. אם החוב הוא דבר מועט הן פשעו שלא גבו מידו עד שהעני ופטורין החזרייה מהן:

אין דינרין אינון. ואם היה חוב גדול של דינרים כן דרך הסוחר להיות מדדה ומשמיט עצמו מלשלם ולדחות מדחי אל דחי ומיירי שבאותו שעה שהמחום אצלו לא היה בידו כלום ולא פשעו התגרים וחייבין החוזרין לשלם להם:

הב לי קיתונא. כמו כיתונא:

את אודית לי בדינרא. אתה הוא שהודית לו בדינר אבל הוא לא הודה לך בפשתן שהרי לא אמר תן לי הדינר וקח את הפשתן וא"כ תן לו את הדינר והוא ישבע לך על הפשתן:

מודי ר' מנא גרסינן דאמר בשהדין לא כן. כלומר מודה הוא במה שאמר שהדין לא כן שהרי זה מוחזק הוא בדינר והדין הוא שבעל הדינר ישבע שיש לו ביד כנגדו מהפשתן כפי תביעתו ועל השאר ישבע בעל הפשתן:

אלא בדיל דלא יכפור כו'. כלומר שלא אמר לו כן אלא בשביל שאפשר ע"י זה יודה בעל הדינר שאין זה חייב לו כלום מהפשתן:

בקרטיס. בשטר חוב ושלח לו חמשים דינרין וצוה להשליח שאם לא יחזיר לו השטר של כל המאה דינרין לא יתן לו כלום:

אתא עובדא קומי רבי אמי. בא המלוה לפניו ושאלו מה יעשה ואמר לו תן לו השטר ואנו יודעים שיש לך עדיין חמשים דינרים בידו וע"פ הכרח החזרת לו השטר. הגע עצמך דמת ר' אימי. כלומר דפריך על שאמר ואנן ידעין ואם רבי אימי ימות ומשני עושין לו כתב מודעא מהב"ד שבאונס החזירו שהרי אנן ידעין מאונסו:

דזכה לחבריה. מי שזכה בשביל חבירו שקיבל מעות מבעל חובו בשבילו ורוצה הלוה לחזור וליקח מידו:

דזכה זכה. מה שזכה זכה ואינו רשאי להחזירו ועל זה מייתי האי עובדא דרבי דוסתי שהחזיר מתוך הפחד והאונס ובכה"ג פטור הוא וכתובה היא לעיל סוף פ"ג דגיטין ושם פירשתי ע"ש:

הלכה ה

מתני' **לאחר שיחלוץ ליך יבמיך**. בגמרא מוקי לה כרבי עקיבה דאמר אין קידושין תופסין ביבמה ואינה הלכה:

אינה מקודשת. דהוי דבר שלא בא לעולם:

גמ' **מה בינה**. מה בין משנתינו לאחר שתשתחרר להאומר הרי זו תרומה על פירות המחוברין לאחר שיתלשו דקיימא לן אין תורמין מן התלוש על המחובר ואם אמר לאחר שיתלשו דבריו קיימין ובמתני' מאי טעמא לא אמר כלום:

תמן יש בידו לתלוש. וכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי אבל הכא אין בידו לשחרר שפחה זו:

התיב רבי פס. על זה הגע עצמך שהיתה שפחתו ובידו לשחררה:

אמר רבי בא בר ממל. אף על פי כן אינה מקודשת דכשתשתחרר נתלית בדעת אחרת כמי שיש לה דעת אחרת היא דמעיקרא שפחה והשתא בת חורין ואין לך מחוסר מעשה גדול מזה:

דלמא. מעשה ברבי הושעיא רבה ורבי יודן נשיאה שהיו יושבין ואמרו נימא חדא מלתא מקדושין ושאל אחד לפניהם שאלה זו:

לכשאגרשך מהו. אם חלו הקדושין הואיל ובידו לגרשה ושחקו מזה ועמדו והלכו להם:

אמר רבי יוסי ולמה גחכון. טעמא מפרש למה שחקו דמי לא א"ר בא בר ממל בשפחה אינה מקודשת דלכשתשתחרר נתלית בדעת אחרת והכא נמי כשתתגרש נתלית בדעת אחרת שהרי אין בידו לקדשה:

אין את בעי מקשייה. ואם יש לך לשאול ולהסתפק הי' לו להשואל להקשות כמעשה הזה שהאחד הלך לקדש לו אשה אחת וקדם חבירו אצלה ואמר לה הוי ידעת שזה האיש דעתו רע וקשה ואין את יכולה לסובלו ובודאי עתיד הוא לגרשך אלא הא ליך פרוטה זו שתתקדשי לי בה לאחר שיגרשך זה מהו ובהא הוא דמספקא לן טפי משום דהשתא פנוי' היא ויש לה יד לקדש עצמה וכדמסיק לא צריכה הא דקמיבעיא לי' אלא בשנתן לה שתי פרוטות בא' אמר לה תתקדש לי מכבר מעכשיו ובאחת לאחר שתגרשך כלומר דלהאי בעיא דמיא שהרי יש כאן לשאול מי נימא הואיל ועכשיו יש לה יד לקדש עצמה ומיגו דתפסי בה השתא תפסי בה נמי קידושין לאחר זמן או דלמא לא שנא דמכל מקום אחר שתתקדש בפרוטה ראשונה מחוסרת מעשה היא עד שלא יחולו קדושי שניים וה"נ בהאי עובדא איכא למיבעי מי נימא הואיל ואמר לה קודם שקדשה זה חלו קדושין לכשיגרשה או דלמא לא שנא:

תמן תנינן. בפרק ארבעה נדרים ושם מפורש היטב ע"ש:

אמר רבי ינאי כו'. מפורש בפ"ק דיבמות:
שמואל אמר בעניותינו. דמספקא לן אם קדושין תופסין ביבמה או לאו צריכה ממנו גט:
מתניתא. דוקא שאמר לה אחר שיחלוץ ליך יבמיך הוא דאינה מקודשת אבל אם אמר לאחר שימות יבמיך מקודשת דטעמא דלאחר שימות בעליך לא אמר כלום דמן הדין מקודשת היא אלא משום איבת הבעל והכא ביבמה לא איכפת לה משום איבה שהרי עדיין לא כנסה:
בת יומה מתקדשת בכסף. שנותן לאביה וה"ה בשטר:
מתניתא אמרה כן. שאפי' בת יומה מתקדשת דקתני אם ילדה אשתך נקבה לא אמר כלום דטעמא מפני שאינה בעולם הא אם ישנה בעולם אע"פ שהיא בת יומה ואינה ראויה לביאה הרי זו מקודשת:

הלכה ו

מתני' **ואעשה עמך כפועל**. בפעולה יום אחד ובבבלי מוקי למתני' דלא דמקדש לה בשכר פעולה דכיון דקי"ל ישינה לשכירות מתחלה ועד סוף נמצא כשגמר פעולתו הוי שכירותו מלוה אצלה והמקדש במלוה אינה מקודשת אלא דמקדש לה השתא בפרוטה על מנת שיעשה אח"כ עמה כפועל:
על מנת שירצה אבא. מפרש לה התם שלא ימחה אבא קאמר ובשקבע זמן למחאתו כגון שאמר שלא ימחה אבא כל שלשים יום הלכך רצה האב שעברו שלשים יום ולא מיחה הרי זה מקודשת לא רצה שמיחה בתוך שלשים יום אינה מקודשת:
מת האב. בתוך שלשים יום הרי זה מקודשת דעכשיו מאן מחי:
מת הבן. בתוך שלשים יום מלמדין את האב שימחה כדי שלא תהא זקוקה ליבם:
גמ' **והוא שנתן לה שוה פרוטה**. עכשיו אנן קיימין כדפרישית במתני':
וכל הדברים. ששנינו עד כאן הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתים זוז כו' וכל הני דחשיב שקדשה על מנת כך וכך על כרחך בשנתן לה שוה פרוטה עכשיו אנן קיימין ומה השמיענו רב בזה:
אלא כיני. ה"ק מתני' במה שאדבר כו' שצריך שיהא שכר הדיבור ושכר הפעילה שוה פרוטה:
והוא שיחדה לו סלע במגדול. ועלה קאמר רב שיחדה לו שכרו במגדול דעכשיו סמכה דעתיה עליה ויכיל לקדש בו:
במה קידשה. כלומר במה קנאו זה לסלע שייחדה לו כדי שיכול לקדשה בסלע זו ומשני כההיא דתנינן תמן בפרק קמא כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה

בחליפיו וה"נ מכיון שעשה שליחותה וזכתה היא בפעולתו זכה הוא בסלע בכל מקום שהוא בחליפיו:

על מנת שירצה אבא. ודייקינן טעמא דרצה האב שאמר בפירוש אין הוא דמקודשת הא סתמו כמו שאינו רוצה וקתני סיפא מת האב ה"ז מקודשת אלמא סתמו כרצה חשבינן לי' דהא לא אמר אין וכן מדקתני בסיפא מת הבן מלמדין את האב לומר אינו רוצה שמעינן נמי דסתמו כרוצה הוא והקשה ר' יוחנן לר' ינאי ואית מתניתא אמרה כן דקשיא דיוקא דרישא וסיפא אהדדי:

ולינאי עליבא. דרך ענוה השיבו ולינאי העלוב את שאיל מילה לפרש בקידישין:

חזר רבי ינאי ופתר מתניתא. דה"ק על מנת שירצה אבא באומר ע"מ דאמר והוא לא אמר כלומר האי ע"מ שירצה ע"מ שיאמר בפירוש הן ואם אמר הן מקודשת ואם לאו אינה מקודשת בדלא אמר הן:

מת האב הרי זו מקודשת כמאן דאמר. כלומר והא דקתני מת האב ה"ז מקודשת לא תידוק מהא דסתמו כרוצה חשבינן לי' אלא דהכא היינו טעמא משום דשמע האב ולא הספיק לומר הן ולא גלה דעתו עד שמת בהא הוא דמחשבינן ליה כמאן דאמר רוצה אני ומקודשת לחומרא דחיישינן שמא נתרצה האב אלא שלא הספיק לומר הן עד שמת:

מת הבן מלמדין את האב שיאמר איני רוצה כמאן דאמר. כלומר וסיפא על כרחך דמוקמינן באומר על מנת שלא ימח' אבא והיינו בכל זמן שהוא מוחה ואף על פי שנתרצה בשעה ששמע יכול הוא עוד למחות ומת הבן דקאמר שמת אחר ששמע האב ולא מיחה מלמדין את האב שיאמר עוד איני רוצה כדי לפטרה מן היבום והיינו כמאן דאמר כלומר כמו שאמר איני רוצה מתחלה בשעה ששמע:

יכיל ר' ינאי מיפתר מתניתה היך דבעי. כלומר דמתמה על רבי ינאי דמפרש המתני' כמו שהוא רוצה ומוקי לה בתרי טעמי רישא באומר על מנת שיאמר הן וסיפא באומר על מנת שלא ימחה ועוד דרישא לפרטא מחשב לה עד שיאמר בפירוש הן וסיפא לכללא הוא דמחשב לה דאמרינן דעתו היה לכלול היכי דישתוק האב ולא ימחה כאלו נתרצה בפירוש הוא ועד שימחה האב הוא דאינה מקודשת ומה ראה רבי לסדר המשנה כן:

לא מיתמנע רבי מיכלל באתר חד. אי משום הא לא קשיא מידי דלא נמנע רבי לסדר בדברי המשנה לכלל ולפרט בדין אחד ורישא בדרך פרט מיתפרשא וסיפא בדרך כלל כדאמרן:

מתניתא אמרה כן. מייתי סייעתא דמצינו במשנה אחת דנקט רבי בדבריו כלל ופרט בדין אחד:

על מנת שיש לי בית כור עפר כלל. דאמרינן כל היכא שיש לו מקודשת ובסיפא דאמר על מנת שיש לי במקום פלוני פרט דוקא במקום פלוני וכלומר דודאי סיפא לא קשיא מידי דהא בהדיא קאמר במקום פלוני אלא רישא אמאי דהא איכא למימר מסתמא לא היתה דעתה להתקדש לו אלא כשיהיה לו במקומה שתוכל ליהנות מהפירות של הקרקע ואפ"ה אמרינן דהואיל וסתמא קאמר על מנת שיש לי כל היכא שיש לו מקודשת וראה רבי לעשות דבר זה לכלל והסיפא לפרט וה"נ בדין זה דראה רבי לעשות הרישא דרך פרט והסיפא דאמר על מנת שלא מחה וכל היכא דשתק נמי כאלו נתרצה הוא:

הלכה ז

מתני' **ובא אחד ואמר אני קדשתיה נאמן**. לכנסה דלא חציף למימר קמיה דאב שקיבל הקידושין אני הוא אם לא היה אמת דמרתת דילמא מכחיש ליה:

שניהם נותנים גט. להתירה לאחרים:

גמ' **מהו נאמן כו'**. סוגיא זו כתובה בפרק כיצד ושם מפורשת היטב עיין שם:

הלכה ח

מתני' **וגרשתיה**. קבלתי את גיטה והיא קטנה עכשיו כשאמר עליה כך:

נאמן. לפוסלה מן הכהונה שהאב נאמן על בתו כל זמן שהיא קטנה דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה כשאמר לאיש אסרה על הכל שאין אנו יודעים למי כשחזר ואמר לזה התירה לו:

והרי היא גדולה. ואם לאחר שגדלה אמר כך ובקטנותה לא אמר אינו נאמן:

נשבית ופדיתיה. אינו נאמן לפסלה מן הכהונה דבנשואין הימניה רחמנא לאב בשבויה לא הימניה:

יש לי בנים. ואין אשתי זקוקה ליבם נאמן דלא עקר לה מחזקה קמייתא:

יש לי אחים. ואשתי זקוקה ליבם ועד עכשיו היתה בחזקת שאינה זקוקה אינו נאמן:

אין הבוגרות בכלל. לפי שאינן ברשות האב לקדשן ואע"פ שעשתו הבוגרת שליח לקבל קדושין דלא שביק אינש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא רמיא עליה אבל הקטנות והנערות כלן צריכות גט מספק דלא ידעינן איזו מהן קדש:

גמ' **קדשתי את בתי**. ואיני יודע איזו הקטנות בכלל הספק אבל הגדולו' אינן בכלל שאין בידו לקדש הגדולות והן הבוגרות שיצאו מרשותו:

נתקדשה בתי. משמע שקדשה את עצמה:

גרשתי את בתי. קבלתי גט אחת מהן ואיני יודע איזו הקטנות שבידו לקבל גיטין בכלל:

קידשתיה לאחד מן הפסולין לה נאמן. בקטנה הואיל ובידו לקדשה אבל הבעלתיה לאחד מן הפסולין אינו נאמן דאע"ג דבנשואין הימניה רחמנא לאב בנשואי ביאת איסור לא הימניה רחמנא:

כיני מתניתא שאמר בשעת מיתתו. כלומר דמפרש הא דקתני מי שאמר בשעת מיתתו שלא אמר אלא בשעת מיתתו ובשעת קדושין לא אמר כלום ומיירי שלא היתה בחזקת זקוקה ליבם כגון דלא מוחזק לן לא באחי ולא בבני הלכך יש לי בנים נאמן יש לי אחים אינו נאמן דלאו כל כמיניה למיפקא לה מחזקה קמייתא:

רב אמר. היינו טעמא דיש לי בנים נאמן דמאחר שבידו לגרש ולפטרה מן היבם נאמן לומר בשעת מיתה יש לי בנים ואפי' מרע ליה לדיבורא קמא כגון שאמר בשעת קדושין אין לי בנים ואין לי אחים ועכשיו חוזר בו והלכך בבנים הוא דנאמן ובאחים אינו נאמן אבל אם לא אמר כלום בתחלה אפי' יש לי אחים הוא נאמן:

מלתיה דשמואל אמרה כן. דס"ל נמי טעמא דיש לי בנים נאמן כרב דאמר מאחר שיש בידו לגרש והלכך פסק דבהאי עובדא דלקמיה דנאמן לומר נמי יש לי אחים היכי דלא ידעינן ולא אמר בתחלה כלו' וכגוונא דהאי עובדא וכדאמרן:

חד פרסאה. איש אחד מארץ פרס כשנפטר אמר תנו גט לאשתי ושאלו אותו ולמה אם בשביל אחיך זה העלוב שיש לך ושתק והודה לדבריהם ונפטר אח"כ בלא גט ואתא עובדא אם נאמן ואמר שמואל דנאמן דטעמא דמתני' דקאמרה אינו נאמן דמיירי דמרע ליה לדיבוריה קמא והלכך דוקא ביש לי בני' נאמן שבידו לגרש אבל לא באחי' אבל הכא דלא אמר בתחלה כלום נאמן:

רבי יוחנן אמר אינו נאמן. לעולם:

וחברון עלוי. נטפלו עמו להביא סיוע וראיה לדבריו ע"כ טעמא דמתני' לאו משום שבידו לגרשו הוא דהגע עצמך שהיה כהן ואינו רוצה לגרשה שמא יעמוד מחליו ויהא אסור בה ומתני' סתמא תנן יש לי בנים נאמן אלא ע"כ דטעמא דלא מפקינן לה מחזקה קמייתא והלכך יש לי אחים אינו נאמן אפילו בסתם דלא אמר בתחלה כלום ולא מרע ליה לדבורא קמא:

הכא גרסינן והא דרב ובספרי הדפוס נתחלפו השיטות. רב אמר המקדש כעד אחד לא עשה כלום. ואפי' שניהן מודים אין חוששין לקידושין דילפינן דבר דבר מממון מה להלן על פי שני עדים אף כאן על פי שני עדים:

והא מתני' פליגא דקתני קדשתני כו'. וע"כ בדאיכא עד אחד מיירי דאי דליכא עדים כלל אמאי אסורה בקרוביו הא אפי' לדבריה אין כאן קדושין כלל ואי בדאיכא עדים אמאי

מותר בקרובותיה אלא לאו דאיכא עד אחד ואסורה הואיל והיא מודה נתפסו הקדושין לאסרה בקרוביו ואמאי קאמר רב לא עשה כלום:

אמרין. בני הישיבה נמי כרב דהכין הוי עובדא שמעון בר בא הביא גט ונתנו לה בעד אחד וקאמר ר' יוחנן דלאו כלום הוא דאין עד אחד בדבר ערוה כלום:

לא ר' חייא כו'. מילתיה דר' יוחנן הוא דמסיק לה דאסי נמי אמר הכי דאין דבר שבערוה פחות משנים:

שמואל אמר המקדש בלא שדוכים. קידש בעדים אלא שלא שידך בה מתחילה לוקה מכת מרדות מדרבנן ותופסין הקדושין:

הלכה ט

מתני' **מי שיש לו שתי כתי בנות משתי נשים**. שנשא שניה לאחר מיתת הראשונ' וגדולות כת הראשונה וקטנות כת השני':

קדשתי את בתי הגדולה. אצטריך תנא לאשמועינן פלוגתא דר"מ ור' יוסי ברישא וסיפא דאי אשמועינן ברישא קדשתי את בתי הגדולה ה"א בהא קאמר ר"מ דכיון דאיכא זוטרא מינה להך גדולה קרי לה דשבח הוא לה אבל קטנה אימא מודי ליה לר' יוסי דכל שהיא יכול לקרות אותה גדולה אין קורא אותה קטנה ואי איתמר בהא בהא קאמר ר' יוסי אבל בהך אימא מודי ליה לר"מ הלכך צריכי תרוייהו והלכה כר' יוסי בשתיהן:

גמ' **תריי מן תריי**. שתי בנות משתי נשים כלומר דלא תימא אפי' יש בכת אחת יותר משתי בנות מיירי קמ"ל דאין שם אלא גדולה וקטנה בכל כת והיינו נמי דמוקי לקמיה למתני' דוקא בשתי כתות דבהא איכא למימר דכת ראשונה עביד אינש דקרי לה גדולה לגבי שניה וכת שניה קרי קטנה לגבי גדולה אבל בכת אחת גדולה ממש וקטנה קטנה ממש והלכך נמי ע"כ דליכא אלא תרי בכל כת דאי הוה שם אמצעית בשמה הוי קרי לה בתי פלונית דאין דרך לקרות לה גדולה כשיש גדולה הימנה ולא קטנה כשיש קטנה הימנה:

תמן תנינן. בפ' קונם יין וכל הסוגיא כתובה ומפורשת שמה ע"ש:

הלכה י

מתני' **האומר לאשה קדשתיך כו'**. אצטריך תנא לאשמועינן באומר קדשתיך ובאומרת קדשתני דאי אשמועינן באומר לאשה קדשתיך שהוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ה"א דינא הוא דלא מיתסרא איהי בקרוביו דאיהו שקורי קא משקר דגברא לא איכפת ליה אם אוסר עצמו חנם בקרובותיה ומשקר ואומר קדשתיך אע"פ שלא קדשה

אבל איהי כי אמרה קדשתני דאסרה נפשה אכולי עלמא עד שיתן לה גט אי לאו דקים לה לא הוי אמרה וס"ד דנתסר איהו על פיה בקרובותיה ואפילו יהב לה גט קמ"ל:

קדשתיך והיא אומרת לא קדשת אלא בתי. דלא תימא מאחר שהאב נאמן על בתו מן התורה תהא האם נאמנת על בתה מדרבנן קמ"ל דאינה נאמנת:

גמ' **מסתברא דלא יהוי ר"מ פליג אהכא**. אסיפא דמתני' קאי קדשתיך והיא אומרת לא קדשת אלא בתי דקתני מותר בקרובו' קטנה ומסתבר' דאפילו ר' מאיר דמחמיר בספק קדושין דקאמר במתני' דלעיל כולן אסורות כו' מספק מודי בהא שאין אמה נאמנת על הבת ולא מחמרינן לאסרו בקרובותיה מספק:

כל גרמיה אמרה. כל עצמו של דבר ע"כ אתה אומר דר' מאיר פליג:

מה אין תמן שבכלו'. כלום קרי להספק דמספקא לך כלום זו קדש או זו וכלומר מה אם התם שיש כאן ספקות הרבה גדולות וקטנות דבכל כת יש גדולות וקטנות ואיכא למימר דכולי האי לא מחית אינש נפשיה לספיקא ולקרא כל הכת הראשונה גדולות לגבי השני' ובכת שניה גופה לאסור כלן חוץ מן הקטנה שבהן דכולן גדולות אצלה ואפ"ה מחמיר ר' מאיר בספק:

כאן שבכלום. הכא בספק דמתני' שאין כאן ספק אלא גדולות אצל קטנות שאינו אלא ספק אחד אם הגדולה קדש או הקטנה קדש לא כל שכן דר' מאיר פליג ימחמיר בספק לאסרו בקרובות קטנה:

הלכה יא

מתני' **קידשתי את בתך כו**'. איידי דתני להני בבי דלעיל תני נמי להא ואע"פ שהיא משנה שאינה צריכה ובכל הני דהיא אומרת קדשתני מבקשים ממנו ליתן גט כדי להתירה כדקאמר בגמרא ואם מעצמו נתן גט כופין אותו ליתן כתובה:

גמ' **מפתים אותו ליתן גט**. אהיא אומרת לא קדשת אלא אותי קאי וכן בקדשתני דלעיל אבל אין לכופו ליתן גט דלא ניחא ליה ליתסור בקרובותיה משום אחות גרושתו:

וכופין אותו ליתן קנס. כלומר ואם מעצמו נתן לה גט כופין אותו ליתן כתובתה מקנסא ולא מדינא:

הגע עצמך שהיה חבר. והיה יודע דין זה שחייב ליתן גט וקנס וקדם עצמו והלך ונשא את אחותה מהו:

מוציאין את הודאי מפני הספק. אפי' הכי מוציאין ממנו אחותה שהיא נשוא' ודאי מפני הספק שמא לאחותה קדש בתחלה ואף על פי שקדם עצמו אסורה זו עליו מספק:

הלכה יב

מתני' **כל מקום שיש קדושין ואין עבירה**. שקדושין תופסין בה ואין עבירה בנשיאיה. והאי כללא לאו דוקא שהרי גר שנשא ממזרת יש קדושין ואין עבירה דקהל גרים לא אקרו קהל ואע"פ כן אין הולד הולך אחר הזכר שהולד ממזר אחד גר שנשא ממזרת ואחד ממזר שנשא גיורת:

וכל מקום שיש קדושין ויש עבירה. חייבי לאוין שהקדושין תופסין בהן:

אחר הפגום שבשניהן. הנולד מפסולי כהונה הולד חלל בן ממזרת לישראל או בן ממזר מישראלית הולד ממזר וכן בנתין ונתינה הולד נתין:

אחת מכל עריות. של חייבי כריתות:

ולד שפחה ועכומ"ז. בשפחה כתיב האשה וילדיה תהיה לאדניה ובעכומ"ז כתיב כי יסיר את בנך מאחרי ומדלא כתיב כי תסיר ש"מ ה"ק בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך אשר תלד לי בתך מאחרי אבל אבתו לא תקח לבנו לא מהדר שאין הבן הבא מן העכומ"ז קרוי בנך אלא בנה:

גמ' **והולד הולך אחר הפגום שבשניהן**. דלעולם הוי הולד ממזר:

א"ל בכל מקום ששנה רבי. כללא פירש בצידו ואיזה זה כהנת כו' למעוטי דבהני הוא דהולד הולך אחר הזכר:

שמע לה מן דבתרה. תני לה לקושיא דר"ל אסיפא דקתני בכל מקום שיש קדושין ויש עבירה הוא דהולד הולך אחר הפגום והא גר בממזרת דיש קדושין ואין עבירה ואפ"ה הולד הולך אחר הפגום:

א"ל כל מקום ששנה רבי פירש ואיזה כו'. דבהני הוא דקאימינא דיש קדושין ויש עבירה והולד הולך אחר הפגום ואיכא אחריני דאפי' אין עבירה והולד הולך אחר הפגום:

ויתיביניה. ואמאי לא הקשה לו הרי חלל שנשא בת ישראל הרי קדושין ואין עבירה והולד הולך אחר הפגום כדתנן לקמן בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם:

הרי המחזיר גרושתו משנשאת הרי קדושין ויש עבירה והולד כשר. לכהונה כדאמר ר' יוחנן דדרשינן היא תועבה ואין בניה תועבין ולא משני מידי דחדא מתרתי תלת נקט:

רבי יוסי בי רבי בון בשם רב כו'. כתוב בריש פרק יש מותרות וכפי' קמא דפרישית התם לפי גי' דהכא וע"ש:

אלא הוי ידע דבנוי דההוא גברא ממזירין. דהלך אחר הפגום שבשניהן:

חזר ואתא קומי ר' יוסי. ושאלו אם הדבר כר' יודה והשיבו שהוא כן וא"ל א"כ למה שרית לי קדמיתא היה לך להשיבני כמו רבי יודה:

מה דשאלת לי אגיבונך. לפי שאלתך כך השבתיך שלא שאלתני אלא אם אתה מותר בה ולא על בניך:

ההן גיורא. הגר הזה דומה לצמר גפן שמותר לערבו בצמר ובפשתן כך הגר מותר בממזרת ומותר בכהנת:

ניחא בת ישראל לממזר. דהולד הולך אחר הפגום כדדריש ר' אבהו לקמיה ולנתין מנין:

מה תלמוד לומר לא יבא לו. עוד ומיתורא דרשינן לו לפסול כלומר לעולם הלך אחר הפסול:

מום זר. מום זה נשאר זר עד סוף כל הדורות ואפילו נשא בת ישראל לעולם הולד ממזר:

ופליג על ההוא דאמר רבי יודה בן פזי. דדריש מקרא דהקב"ה מזווג תמיד ממזר בממזרת ולא יבא לעולם לידי כך שישא כשרה ולעשות זרות בהן:

זכה עמי. מן הצדקה:

פסיקא. לפסוק לך דבר מה מן הציבור:

מן דחסיל מידרש. משסיים הדרשה א"ל אחינו זכו עם ממזר הזה:

חייך ההין. זאת היא החיים שנתתי לך:

לא יקח איש את אשת אביו וגו'. וסמיך ליה לא יבא ממזר:

ר' מאיר. דאיהו ת"ק דהאי ברייתא:

ה"ג מה אשת אביו מיוחדת שאין לו עליה קדושין והולד ממזר אף כל וכו'. ול"ג אבל יש לה קדושין על אחרים עד לקמן בדברי ר"ש:

על ההיא תנייא קדמייא. ר' מאיר דהרי יבמה שזינת דאין קידושין תופסין ביבמה ודמיא לעכום"ז ועבד ואפ"ה הולד כשר:

כרבי. הורה כרבי דאמר הולד אינו כשר לגמרי ולא פסול לקהל אלא מזוהם לכהונה:

ההן ולד. זה הולד מעכום"ז ועבד הבא על בת ישראל כל זמן שהוא הולך מתעלה יותר כדמפרש ואזיל ר' עביד בריה דעכום"ז ועבד מזוהם אבל בן בנו עשאו כשר:

במקום כל רבנין. לפני כל החכמים שהיו באותו מעמד:

אין מן הדא. אם מזה אתה למד הלכה למעשה אין למידין מעשה מקול הברה בעלמא:

אנא ידע ראשה וסופה. של המעשה דכך הוא דרבי חנינה צוה לר' חמא בנו שיהא נזהר מלפגוע באלו הפסולין אשר שמה אלמא דהולד פסול ושם היה החשש מעכום"ז ועבד שבא על בת ישראל. א"נ לסיועא קאמר ר' חזקי' מדצוה לבנו שיתן דעתו מלפגוע ולהתערב עמהן ש"מ דלכולי עלמא כשר ולפיכך לא היו משגיחין על הדבר:

אף על גב כו'. כתוב בפרק החולץ ושם פרשתי:

תניי תמן. בבבלי והובאה בפ' החולץ הפוסל בעכומ"ז ועבד הבא על בת ישראל פוסל אפי' בפנויה:

מבדין אתם. מלבכם אם תרצו לאסור שאינה אלא קדשה בעלמא:

אמר. ר' יוסי לר' מנא טול וחתום על כתב תשובה זו וחתם:

בריך רחמנא. שלא שמעתי ברייתא זו של ר' יעקב שאם שמעתי לא הייתי חותם על הכתב לחלק בין פנויה לאשת איש והיו מליזים עלי ואומרים תלמיד חולק על רבו הוא:

אמר מר עוקבן הכי אתאמרת. האי ברייתא דלא פליגי אלא בפנויה אבל באשת איש לא הוזכר כלום:

ברומשא סלק. רבי ברכיה בעי מיחתם על הכתב אחר ששמע ממר עוקבן דבאשת איש לא איתמר כלום ואמר ליה רבי יוסי לית הכא הכתב שכבר נשלח לשם:

גר שמל ולא טבל. שבא על בת ישראל:

ולמה לא פגעתה ביה. לפוסלו:

ארפי ליה. הנח לו דשפיר עביד דלא פגע ביה דלא יהא אלא עכומ"ז והולד כשר:

מחלפה שיטתיה דר' יהושע בן לוי. דהא תמן לעיל אמר דהולד מזוהם לכהונה והכא הוא אמר הכין דשפיר עביד שלא פגעו בו לפסלו מכלום ולא כן תני לר' יהושע דטבי'ל מעכבת בגר והוי כעכומ"ז:

אלא ר' יהושע בן לוי. ס"ל כהדא ברייתא דתני בר קפרא שאין טבי'ל מעכבת בשעת גרותו דאפי' לא טבל הולד כשר שאין גר שלא טבל לקרי שלו:

וקשיא. על זה וכי עלת לו טבי'ל מטומאה קלה להעלותו מטומאה חמורה שפירש מעבודת כוכבים:

עלת לו. דהא מכל מקום טבילה לקירויו נמי לקדושת ישראל היא:

ואיזה זה כו' תמן תנינן. בפ' כיצד ושם פרשתי:

הלכה יג

מתני' **ממזר שנשא שפחה**. ואפי' לכתחילה יכול ממזר לישא שפחה כדי לטהר את בניו אבל עבד שנשא ממזרת הולד ממזר שעבד אין לו יחוס והולד הולך אחריה והלכה כר' טרפון:

גמ' **כיני מתניתא**. שאפי' לכתחילה ממזר מותר בשפחה ושנשא דקתני לאו דוקא:

מי שיש לו עבד ושפחה. בעכומ"ז מיירי:

נתגייר רבו וגיירו לשני עבדים. כלומר להעבד והשפחה והטבילן לשם עבדות ואח"כ הולידו בנים הרי הבנים עבדים:

הדא אמרה עכומ"ז שבא על שפחה. לאו דוקא קאמר עכומ"ז אלא עבד שהרי עבד הוא אי נמי גר גרסינן דנתגיירו עמו וקמ"ל דלא תימא הואיל ונתגיירו עמו לאו כעבדים חשובין:

שיחרר. אח"כ השפחה והולידה בן מזה העבד הולד ממזר דקסבר עכומ"ז ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ואם אח"כ שיחרר העבד והוליד בן הרי זה בן עבד משוחרר כלו' הישראל גמור הוא והרי יש כאן חמש אומות עכומ"ז וגר ועבד וממזר ועבד משוחרר או ישראל:

וכתב כל נכסיו לבנה. ובזה נעשה הוא בן חורין כדתנן בפרק ג' דפאה הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין ואביו עדיין עבד הוא ובכלל כל הנכסים הוא ונמצא זה מוכר לאביו להגבות לאמו כתובתה:

וישב ממזר באשדוד. יבדלו הממזרין מהם וישבו באשדוד מקום הגרועים והפסולין מוליכין טיט אצל טיט ודבר מאוס ומוסרח לכמותו:

וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. ודריש אפילו מהממזירות:

והלא אינו אומר אלא מכל טומאותיכם. ולא מן הממזירות:

הא אינו אומר אטהר אתכם. יתירא אלא להביא אף מן הממזירות יטהרו:

סליק פירקא בס"ד

פרק ד

הלכה א

מתני' **עשרה יוחסין עלו מבבל**. שהפריש עזרא כל הפסולין שהיו שם והוליכן עמו כדי שלא יתערבו עם המיוחסין דמאחר שלא היה שם סנהדרי גדולה שהיו דנים ובודקין את הכהונה ולא יהיו פסולין ניכרין:

חללי. כהנים שנולדו מן הפסולים לכהונה כגון אלמנה לכ"ג גרושה חללה זונה לכהן הדיוט:

חרורי. עבדים משוחררים:

נתיני. גבעונים שמלו בימי יהושע ונתנום לחוטבי עצים ושואבי מים ונאסרו לבא בקהל:

שתוקי ואסופי. מפרש להו ואזיל:

גירי וחרורי ממזרי כו'. כלם מותרין לבא זה בזה דקהל גרים לא איקרי קהל ולא הוזהרו ממזרים לבא בקהל גרים אבל לויי וישראלי בממזרי לא ושתוקי ואסופי דספק ממזרים הן ס"ל להאי תנא דמותרים להתערב בממזר ודאי דאמרי' בקהל ודאי הוא דלא יבא אבל בקהל ספק יבא:

גמ' **על שם ויעלו**. כדמצינו דכתיב ויעלו וגו':
שהתירו לו לשתות ביין. שכבר גזרו על סתם יינם בב"ד של דניאל כדאמר בפ' אין מעמידין ולו התירו משום שהי' משקה למלך והיה צריך לשתות מקודם שיתן הכוס ביד המלך שלא יחשדוהו שנתן בו סם:
הא בקדשי הגבול. תרומה הנאכלת בכל מקום יאכלו:
גדולה היא החזקה. שסמכו עליה שמכיון שהוחזקו להיות אוכלין שם בגולה לפיכך התירום להיות אוכלין אף כאן:
ניחא תמן. ופריך אמאי סמכו על חזקה זו דבשלמא התם בגולה אכלו בתרומה דרבנן שלא הפרישו תרומות ומעשרות אלא לזכר בעלמא שלא ישתכחו מהם על שם דכתיב הציבי לך ציונים שצריך לעשות בגולה סימן וזכר לא"י:
הכא מה אית לך. אלא הכא כשעלו לא"י מה טעמא אכלו שהרי עכשיו קדשי הגבול דאורייתא נינהו:
כמ"ד. בפ"ו דשביעית ובכמה מקומות דבבית שני היה תרומות ומעשרות מדרבנן שמאיליהן קבלו עליהן בני הגולה את המעשרות:
עד עמוד כהן לאורים ותומים. סיפיה דקרא דלעיל ויאמר התרשתא וגו' וכי אורים ותומים היו באותו שעה בבית שני והלא משמתי נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים כדאמרינן פרק עגלה ערופה אלא כאדם האומר עד שיחיו המתים ויבא בן דוד ויהיו אורים ותומים:
אילין בנות ברזילי. דכתיב בהאי קרא ומבני הכהנים בני חביה בני הקוץ בני ברזלי אשר לקח מבנות ברזילי הגלעדי אשה ויקרא על שמם אלה בקשו כתבם המתייחשים ולא נמצאו ויגאלו מן הכהונה ובעי הש"ס אלו הבנות שבשבילן נגאלו מן הכהונה מפני מה נתגיירו אם לשם שמים אפי' בקדשי הקדשים יאכלו ואמאי נתגאלו מן הכהונה ואם שלא לש"ש אפי' בתרומה לא יאכלו:
אפי' תימר. כמו ולטעמיך מאי אריא שלא לש"ש אפי' תימא דלשם שמים נתגיירו וגיורת לא כזונה היא אצל כהונה דהרי גיורת אסורה לכהן משום זונה וא"כ הבנים חללים הן ופסולין מן התרומה:
פתר לה. כלומר אלא לא קשיא דפתר לה קרא בבנות שהבנות נתגיירו עם בנותיהן הקטנות והם לקחו בנות הבנות:

ואין מבנות בנות. הוא שלקחו הרי כישראל גמורות הן וכר"ש דר"ש אמר גיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים ויום א' כשרה לכהונה וא"כ אמאי נתגאלו מן הכהונה אפי' לקדשי קדשים כשרים הן:

לא היה בה דעת לטבול. לעולם בבנות בנות והא דנגאלו מן הכהונה לא קשיא דבתחלה לא היה בה דעת לטבול:

או משהטבילה אותה. כלומר או ודאי משהטבילה אותה אמה בתחלה שלא לדעת היתה:

מכיון שהיא חוזרת וטובלת לשם קדושת ישראל. וכין כשנתגדלה וחוזרת וטובלת לשם קדושת ישראל לנדותה כגיורת הויא כדאמרינן לעיל דלשם קדושת ישראל כגרות הוי וגיורת כזונה היא אצל הכהונה ולפיכך נתגאלו מן הכהונה והשתא ל"ק דאפילו בקדשי הגבול לא יאכלו דכיון דמדרבנן בעלמא הוא כולי האי לא גזרו בתרומה דרבנן:

המתגייר לשם אהבה. לשם הטובה:

וכן גירי אריות. כגון אלו הכותים:

אין מקבלין אותן. דשמא מפני הטובה או מפני הפחד מתגיירין:

הלכה גרים הן. אעפ"כ כלן גרים הן בדיעבד ואין דוחין אותן כדרך שדוחין את הגרים תחלה שאומרים להן מה ראית להתגייר כדאמרי' בפ' החולץ אבל אלו משנתגיירו מקבלין אותן בקירוב פנים שמא גייר לש"ש:

גירי. קתני במתני' על שם דכתיב התם וכל הנבדל וגו':

מתל מלח זו בבל. שעתידה לחרב ולהיות כתל מלח:

תל חרשא אלו שתוקי ואסופי. מלשון מחריש לדעת כדאמרי' שקורא לאבא ואמא משתקתו ואסופי לא נפקא לן מהכא ואפשר מלשון תל דריש שהוא כתל ומקום הפקר שאין לו בעלים. ובבבלי דריש אסופי מדכתיב ולא יכלו להגיד בית אבותם:

כרוב אלו הממזרין. לשון רובין כדמתרגמינן כרובים כרביא בחורים הללו שהלכו אחר עיניהן ולזנות עם נשי חביריהן:

ר' חזקיה מפיק. לה בהאי לישנא אדון שהיו אומרים אין דין ואין דיין:

פירסמו עצמן. בזנותן בבניהן הממזרים כאימרא הניכרת בשפת החלוק:

רבי לוי. דריש לקרא הכי ראוים היו ליעשות תל מלח כסדום מפני מעשיהן אלא ששתקה להם מדת הדין וזהו תל חרשא:

על שם ויתנם יהושע. אנתינים קאי דלכך נקראו נתינים:

ניחא לעדה. שנתנם לחוטבי עצים ולשואבי מים:

ולמזבח ה'. מאי היא:

אלא תליין יהושע בדופן. כלומר תלאן ברפיון ורמז הוא עד שיבא דוד ועתיד לבנות המזבח לבית הבחירה שדוד בנה היסודות כדאמרי' בסוכה בשעה שכרה דוד השיתין והוא ירחק או יקרב אתכם:

ולמה ריחקן על שם. דכתיב ויהי רעב בימי דוד וגו' ובדק בשנים אלו למצוא העון לתלות ולא מצא:

שהוא עושה משפט ופעלו כאחת. שתבע משפטן של הגבעונים ומזכיר טובה ופעולתו של שאול דכתיב אל שאול ואל בית הדמים:

שלא עשיתם עמו חסד. שלא נספד כהלכ':

דילמא דאינון בהתין. שמא מתביישין הן קצתם בפני קצתם ליטול כסף בפניהן ולקח כל א' בפני עצמו לפייסו ולא נתפייסו והיינו דכתיב אין לי כסף וגו':

שלש מתנות טובות. עיקרי ויסודי המדות:

והנתינים יושבי' בעופל. היו נבדלי' ממחנה ישראל להיות עם בפני עצמן א"נ עופל לשון אופל ובמחשך מעשיהם שהם מרוחקים מישראל:

והעובד עיר יעבדוהו. הנתינים שהוא עובד העיר שניתנו לחוטבי עצים ולשואבי מים ישארו בעבדותן ובריחוקן:

כתיב ויאמר המלך וגו'. וכתיב התם ואת חמשת בני מיכל והא כתיב ולמיכל בת שאל לא הי' לה ולד ואת אומר אכן:

בקשו לקרבן. מפסולי עבדות ולהיתירן בבת חורין:

מפיך לישנא. שמתחלה היו רוצים לקרבן ואח"כ בימי ר' אלעזר חזרו שאמרו מי מטהר חלקו של מזבח דנהי חלקינו נתיר דהפקר ב"ד הפקר וחלקו של מזבח מי יתיר:

הדא אמרה יהושע ריחקן. מדקאמר חלקו של מזבח ש"מ דמפרש ולמזבח ה' למזבח ממש שנתנן להיות עובדים למזבח לחטוב עצים ולשאוב מים ונסייע במה שיכולין ולא כדדריש לעיל ולמזבח עד שיבא דוד דא"כ מאי חלק מזבח דקאמר שהרי לא מצינו בדוד שריחקן אלא מלהתחתן בהם כדכתיב לא מבני ישראל המה שאינן ראוין לבא בישראל:

אפילו תימא יהושע ריחקן כלום ריחקן אלא פסולי משפחה. כלומר אי משום הא אפילו נימא דיהושע ריחקן אכתי לא דייק לן חלק מזבח מי יתיר שהרי ע"כ יהושע נמי לא רחקן אלא מלבא בקהל ולא לעבדות ממש אלא מלהתחתן בהם אף לאחר שנתגיירו דאין תימר משום פסולי עבדות מעתה לא יהא להן קנס דהבא על השפחה אין לה קנס והאנן תנן הבא על נתינה יש לה קנס ואפילו למ"ד יהושע רחקן לא שייך חלקו של מזבח דקאמר:

איררן כנחש. הקדמוני דכתיב החוי שעשו בערמה כמעשה נחש:

מקבלין גרים כו'. מפורש בסוף פרק קמא דיבמות:

דור אחד עשר שבממזר כר"ש כו'. פירשתי בפרק הערל וע"ש:
מתניתא. דקתני גירי וממזרי מותרין לבא זה בזה דלא כר' יהודה דס"ל גר אסור בממזרת דקסבר ד' קהלות כתיבי לרבות קהל גרים דאיקרו קהל:
והכתיב לא יבא פצוע דכא וגו'. ומ"ט לא חשיב נמי להא:
פסולי גוף אינון. ולא שייכא לפסולי משפחה:
בעשה אינון. הני בעשה נינהו ולא חשבינן להו בהדי אינך קהל דלאוין:
ורבנין אמרין. טעמייהו דרבנן דסבירי קהל גרים לא איקרו קהל דלא חשיבי אלא הנך קהלי דכתיב בהו לא יבא ותלתא אינון ולא אייתר לרבות גרים:

הלכה ב

מתני' **ואינו מכיר את אביו**. וכשקורא אביו אמו משתקתו:
בדוקי. שצריך לבדוק אחריו כדמפרש בגמרא ובודקין את אמו ואם אומרת לכשר נבעלתי נאמנת והלכה כאבא שאול:
גמ' **בדוק אחריו**. לאמו:
כל זמן שהוא מושלך בשוק. אאסופי קאי:
או אביו או אמו מעידין עליו. דכל זמן שלא נאסף מן השוק אין שם אסופי עליו ואחד מהן מעיד עליו:
נאסף מן השוק. ושם אסופי עליו וצריך שני עדים להעיד עליו ואביו ואמו שניהן נמי כשני עדים כשרים הן לזה:
הדא דאת אמר. דכל זמן שלא נאסף מן השוק אחד מהן מעיד עליו:
בתינוק שאינו מרגיע. שאינו מדדה ממקום למקום ולהיות רגע כאן ורגע כאן אבל בתינוק שהוא יכול להרגיע לעולם צריך ב' עדים עליו ואפי' הוא עדיין בשוק דשמא לא זהו התינוק שמעיד אביו או אמו עליו:
המקפצין. שיכולין לקפוץ ממקום למקום אין להן חזקה שיהא המחזיק בהן נאמן לטעון טענת חזקה לאלתר דשמא מעצמן באו לביתו כדאמרי' בפרק חזקת הבתים וה"נ הואיל ויכול לדדות צריך ב' עדים עליו שזהו התינוק שהשליכו:
שלשה הן שהן נאמנין על אתר. דוקא לאלתר הוא דנאמנין אבל לאחר זמן לא:
חיה. נאמנת לומר זה יצא ראשון:
ושיירה. עוברת ומצאו תינוק מושלך וכשהוא בשוק הוא דא' מהן נאמן:
והמטהרת חברותיה. מחמת שאומרת על עצמ' טמאה היא מטהרת חברותיה כהא דתנינן בפ"ט דנדה:
כולן טמאות. ובמושלבות ודבוקות זו בזו ואין ידוע מאיזו מהן נמצא:

ובלבד מעת לעת. משעה שנמצא הדם תולין בזו לטהר חברותיה אבל לאחר מעת לעת אין תולין בה:

הלכה ג

מתני' **כל האסורין לבא בקהל מותרין לבא זה בזה**. ואף על גב דתנינן לה ברישא ממזירי ונתיני כו' מותרין לבא זה בזה הכא קמ"ל כגון גר עמוני ומואבי עם ממזר שתוקי ואסופי:

ור' יודה אוסר. בבבלי מפרש דה"ק אפי' ר' יהודה שאוסר גר בממזרת הני מילי גר של שאר עכומ"ז שמותר לבא בקהל הוא אסור בממזרת לר' יהודה דס"ל קהל גרים אקרי קהל אבל גר עמוני ומואבי שאסור לבא בקהל מודה ר' יהודה שמותר בממזרת:

ודאן בודאן מותר. כגון ממזרי בנתיני:

ודאן בספקן. ממזרי ונתיני בשתוקי ואסופי וספיקן בספיקן שתוקי בשתוקית ואסופי באסופית ושתיקי באסופית אף על פי שזה ספק וזה ספק אסור שמא זה כשר וזה פסול והלכה כרבי אליעזר:

גמ' **רבי ירמיה אמר כללא כו'**. מפור' בפרק הערל בשמעתתא דפצוע דכא ועיין במה שנתבאר שם:

הלכה ד

מתני' **הנושא אשה כהנת**. כהן הבא לישא כהנת:

ארבע אימהות. שתים מצד האב ושתים מצד האם:

שהן שמנה. כל אחת מהן אמה ואם אמה ואלו הן אמה. אם אמה. אם אבי אמה. אם אם אבי אמה. אם אביה. אם אם אביה. אם אבי אביה. אם אם אבי אביה. ובודקין בהם שלא היה באחת מהן מן הפסולות:

ולויה וישראלית. וכהן בא לכנסה:

מוסיפין עוד אחת. אם אחת בכל זוג וזוג כגון אמה ואה אמה ואם אם אמה וכן כלם והא דבדקינן באימהות ולא בדקינן באבות שמא יש פסיל באביה ובאבי אביה משום דדרך האנשים כשמתקוטטין זה עם זה מגנים ביוחסין ואם היה שום פסול מצד האבות היה ידוע ומפורסם אבל הנשים אינן מגנות זו את זו בפסול יחוס אלא בזנות וכי איכא בהו מילתא בפסול יוחסין לית ליה קלא. ולא נאמרה חיוב בדיקה זו אלא משפחה שקרא עליה ערער אבל משפחה שאין בה חשד אינו צריך לבדיקה שכל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות. והאיש בלבד הוא שצריך לבדוק כשבא לישא אשה ממשפחה שיש בה חשד אבל כהנת שבאה להנשא אינה צריכה לבדוק אחר האיש שלא הוזהרו

כשרות להנשא לפסולי כהונה ומותרת כהנת לכתחילה להנשא לגר ולחלל וכ"ש לויה וישראלית:

גמ' **דר' מאיר היא**. הא דקתני ארבע אימהות אבל לדברי חכמים בודק לעולם:

דתני כו'. הובאה פרק בתולה נישאת וע"ש:

ביד מי הוא בודק. ועל מי יכול לסמוך בבדיקה זו:

בודק ביד קרובותיו. אפי' על ידי נשים קרובותיו יכול לבדוק ולסמוך עליהן:

רבי. ראה שבא זקן אחד לנגדו ושאלו רבי אם השיאו לכהונה מזו המשפחה וא"ל אין והשיא לכהונה על פיו דאם משיאין לכהונה שוב א"צ לבדוק אחריהן:

נחות דרג וסב איתא. כלומר אין אתה צריך לדקדק לבדוק אחריה הרבה וכעין דאמרי' בפרק הבא על יבמתו:

שכיחא הא מילתא בפומהון דרבנן. האי דרשא ואם לא נטמאה וטהורה דכיון שלא יצא עליה שם רע בחזקת טהרה היא ואין צריך לחוש אחריה ולא כמדת יהודה בן פפוס:

נהוגין. וכי נהגו אבהתך לעשות כן שמדה גרועה היא דמתוך כך נכנס איבה בלבה ונוטרת שנאה עליו. עבדית מתניתא. קיימתי המשנה:

אין הוא עיקרא לקי מן ראשה. אם העיקר נלקה ונפסל מן משפחה זו מאן מודע לך:

ולא נמצאת מחמיר בישראל יותר מן הכהנים. שצריכין בדיקה יתירה ומשני ר' יוסי דאחת זו ואחת זו משום קנס הוא ובדין הוא בין כהן בין לוים וישראלים שלא יצטרכו בדיקה אלא שקנסו חכמים כדי שידבק אדם בשבטו ובמשפחתו שהיא בדוקה לו ולא יחזור אחר אחרת ולפיכך הטריחוהו חכמים לבדוק ובלויים וישראלי' קנסו יותר מן הכהנים לפי שאין מדקדקין כ"כ לדבק במשפחתם:

הלכה ה

מתני' **אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה**. התחיל לבדוק באימהות ומצא שאבי אביה שמש על גבי המזבח אין צריך לבדוק אחר אם אבי אביה דכיון דבנה שמש על גבי המזבח בידוע שמיוחס הי':

ולא מן הדוכן ולמעלה. אם מצא שהיה משורר על הדוכן:

ולא מן הסנהדרין ולמעלה. שהיו צריכין להיות מיוחסין שנאמר והתיצבו שם עמך בדומין לך ביחוס ובחכמה:

משוטרי הרבים. שהיו דנים דיני ממונות ודוקא בירושלים שלא היו מעמידין אלא כהן ולוי וישראל מיוחס אבל בגבולין הכל כשרין לדיני ממונות ואפינו ממזר:

וגבאי צדקה. כיון דממשכנין על הצדקה ומנצי בהדי אינשי אי הוה בהו מילתא קלה הוי לה:

אף מי שהיה חתום בערכי הישנה של צפורי. בסנהדראות של עיר ששמה ישנה הסמוכה לצפורי והיו רגילין לייחס את הראוים לדון ועורכין וכותבין על הסדר פלוני ופלוני מיוחסין הן שאין רגילין בני המקום למנות דיין שאינו מיוחס:

באסרטיא של מלך. במחלקת חדש בחדש לצאת למלחמת בית דוד משפחה פלונית בחדש פלוני ולא היו יוצאים למלחמה אלא מיוחסין שתהא זכות אבותם מסייעתם:

גמ' **לא יהו אלא מן הברורין שבאחיך**. מן המיוחסים ולפיכך כל שהוחזק אבותיו משוטרי הרבים משיאין לכהונה:

כתיב והתייחשם. טעמא דרבי חנינא בן אנטיגנוס מפרש:

מדברי תורה. מנין לנו רמז לזה:

מה כתיב בתריה. דכשתשמור ותזהר מכל אלה תהיה בטוח כי תצא מחנה על אויביך ונשמרת מכל דבר רע:

הלכה ו

מתני' **בת חלל זכר פסולה לכהונה לעולם**. בת בנו או בת בן בנו עד סוף כל הדורות אבל בת בתו מישראל כשרה לכהונה דבת חללה עצמה מישראל כשרה לכהונה:

בת גר זכר. אפי' מישראלי' פסולה לכהונה כבת חלל זכר:

רבי אליעזר בן יעקב כו'. בגמ' מפרש טעם פלוגתייהו ומסקינן שהבא לימלך מורין לו כרבי אליעזר בן יעקב שלא ישא כהן בת גר וגיורת אבל אם נשא הלכה כרבי יוסי ואין מוציאין אותה מידו וזרעו ממנה כשר:

גמ' **בת בת בת לעולם**. כלומר דרב מפרש הא דקתני בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם לאו דבעינן שתהא מזכר בן זכר עד סוף העולם אלא כיון דבת ראשונה נולדה מחלל זכר פסולה היא ובתה ובת בתה לעולם והיינו דקאמר בת זו שנולדה מן החלל בת בת שנולדה ממנה ואפילו היה בעלה ישראל פסולה עד סוף כל הדורות:

רבי יוחנן. קסבר לא יחלל זרעו בעמיו כתיב מה בעמיו שנאמר להלן לא יטמא בעל בעמיו זכרים אסורין ונקבות מותרות שלא הוזהרו נקבות על הטומאה אף בעמיו שנאמר כאן דוקא הנולדו מן הזכרים אסורין אבל הנולדים מן הנקבות מותרות כדמפרש ואזיל:

מה נפק מביניהון. במאי פליגי כהן שבא על הגרושה והוליד בן והרי הוא חלל והלך הבן והוליד בן ובת והרי הן מחלל זכר:

על דעתיה דרב בן ובת בן. הבן הזה שנולד מהחלל ובתו שלו וכן בת בת גרסינן וכן הבת שנולד מאותה הבת שהיא מחלל זכר אסורה ואע"פ שאביה היה ישראל מכיון שהבת ראשונה מחלל זכר נולדה:

על דעתיה דרבי יוחנן בת בן אסורה. שהיא מזכר בן זכר אבל בת הבת ואבי' היה ישראל מותרת דס"ל לר' יוחנן לעולם אינה אסורה עד שתהא מזכר בן זכר שנולדו מהחלל עד סוף כל הדורות דבהא בת אחרון פסולה כבת הראשון אבל בת בתו מישראל כשרה דלא חמירא מבת חללה עצמה שנולדה מן ישראל דכשרה לכהונה כדפרישית במתני':

מתני' פליגא על רב. דקתני בת חללה מישראל כשרה לכהונה ובת חלל נמי בכלל דכשנשאת לישראל בתה כשרה לכהונה:

פתר לה חללה מכהונה גרסי'. כלומר דבחללה עצמה שנתחללה בביאתה מן הכהונה מיירי כגון כהן שבא על הגרושה ואם נולדה לו אח"כ בת מישראל כשרה לכהונה אבל בת חלל בתה פסולה לעולם וטעמא דהתם החללה עצמה מטיפה כשירה נולדה אלא שנתחללה בביאתה והלכך בתה מישראל כשרה דבני ישראל מקוה טהרה לחללות אבל זו שנולדה מטיפה פסולה אפי' בתה מישראל פסולה לעולם:

מתני' פליגא על ר' יוחנן רבי יהודה אומר בת גר זכר כבת חלל זכר. וקס"ד דכמו לרבי יהודה בת גר זכר פסולה לעולם ואפילו בתה שנולדה מישראל כן נמי לת"ק בת חלל זכר פסולה לעולם דהא רבי יהודה אדברי ת"ק קאמר וקשיא לר' יוחנן:

פתר לה לא בא רבי יודה אלא להוסיף על דברי ת"ק ולא תידוק מיניה לת"ק כלום דאילו אמר ר' יהודה בת חלל כבת גר יאות אמרת דשוין הן לגמרי אבל השתא דאמר בת גר כבת חלל לא לגמרי הוא דמשוינן להו אלא שבא להוסיף על מה דקאמר בת חלל זכר פסולה ומוסיף ר' יהודה דבת גר כבת חלל היא ולא דמדמי להו דבת גר פסולה מן הכהונה כל היכא דאיכא בה צד גיורת ואפי' אינה מזכר בן זכר אבל חללה דוקא אם היא בת זכר מזכר בהא הוא דפסולה לעולם:

דלמא כו'. כתיבה בפ' הערל ושם פרשתי היטב ע"ש הגי' הנכונה:

תמן תנינן. בפ"ק דבכורים וכל הסוגיא שם:

וכולהו. הני תנאי דלקמן מקרא אחד דרשו דכתיב אלמנה וגרושה לא יקחו להם כי אם בתולות מזרע ישראל וד' מחלוקת בדבר:

ר' יודה אומר עד שיהא אביה מישראל. דדריש מזרע עיקר זרע היינו האב לאפוקי בת גר זכר:

ראב"י. ס"ל מזרע מקצת זרע או אביה או אמה מישראל לאפוקי בת גר וגיורת שפסולה לכהונה:

ר' יוסי אומר עד שיוולדו בקדושת ישראל. שתהא הורתה בקדושה ואפי' גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה:

ר' שמעון אומר. האי בתולות וגו'. לדרשה אחריתא קאתי בתולות מזרע ישראל שתהא בתוליה נזרעו ונגמרו בקדושת ישראל ולומר שאם נתגיירה פחותה מבת ג' כשרה לכהונה דעיקר גמר בתולה שהן לאחר ג' שאז אם תבעל אין בתוליה חוזרין בקדושת ישראל באו:

ופנחס עמהן. אלמא כשרה לכהונה:

לעבדים ולשפחות. אבל לא ליבעל:

והכהנים נהגו. סילסול בעצמן ומעלה יתירה כראב"י:

בת גרים. מגר שנשא גיורת:

וארבעיה אספסליה. ללקותו:

א"ל. ר' ביבי לר' אבהו רבי על המנהג לוקין בתמיה וא"ל אם כן הוא אתה תראה עצמך כאלו מפייס אותי שלא להלקותו ואנא מוקים ליה מן הספסל:

מן דקיימי. משקם הכהן הזה א"ל ר' הואיל והותרה הרצועה אף אני מותר באשתי דהלכה כרבי יוסי בדיעבד:

מעשה בשפחה בדרום כו'. מפרש לעיל בפרק הערל בשמעתא דפצוע דכא ע"ש:

הלכה ז

מתני' **האומר בני זה ממזר אינו נאמן**. דאין קרוב כשר להעיד:

ואפי' שניהם. הבעל ואשתו ולא מיבעיא כשהאב לבדו מעיד על בנו שהוא ממזר דלא מהימן דלא קים ליה בגויה אלא אפי' אמו דקים לה בגויה אינה נאמנת ואפי' על עובר שבמעיה שלא היה מעולם בחזקת כשרות:

רבי יהודה אומר נאמנין. טעמא דר' יהודה דכתיב כי את הבכור בן השנואה יכיר ודרשינן יכיר יכירנו לאחרים מכאן שהאב נאמן הוא לפסול את בנו ודוקא על בנו הוא נאמן אבל לא על בן בנו שאם היו לבן זה בנים אינו נאמן לפסלם. והאם אינה נאמנת לפסול את בנה והלכה כר' יהודה:

גמ' **תמן תנינן**. בפרק יש נוחלין האומר זה בני נאמן:

לתת לו. שירש עם אחיו בנכסיו הוא דנאמן אבל לא ליקח ממנו כגון שהיה מוחזק בבן ראובן ובא שמעון ואמר בני הוא זה אינו נאמן להפסידו מנכסי ראובן:

אמר ר' יוסי ולא מתניתא היא. ומאי קמ"ל ר' יוחנן דהרי זה אומר עליו שהוא ממזר וכבר שנינו האומר בני זה ממזר ואפי' שניהם מעידין עליו אינן נאמנין:

דילמא על דר' יהודה איתאמרת. דילמא הא דרבי יוחנן אליבא דר' יהודה הוא דאיתמר דס"ל דנאמן אדם לומר בני זה ממזר ועלה קאמר רבי יוחנן לתת לו הוא דנאמן כלומר שאינו מפסידו מירושתו ממה שהוחזק בו וכגון דמחזיק לנו בבנו אלא שאומר שנולד לו מחייבי כריתות:

אבל לא ליקח ממנו. אם כשהוא אומר עליו ממזר הוא מפסידו מחזקת ירושתו כדלעיל אינו נאמן:

עוד היא מתניתא. הא נמי תנינא בברייתא:

כי את הבכור בן השנואה יכיר. ודרשינן מכאן שנאמן אדם לומר זה בני בכור ואמרינן עלה דוקא אם היה מוחזק שאינו בנו ובשעת מיתתו אמר בנו הוא דנאמן אבל אם היה מוחזק עד עתה שהוא בנו ובשעת מיתתו אמר שאינו בנו ורוצה להפסידו מחלק ירושתו אינו נאמן:

אית תניי תני. אפי' על קדמייתא היו מוחזקים בו שהוא בנו ואומר שאינו בנו נאמן ואפי' להפסידו מירושתו:

ר' חזקיה. מפרש הא דאית תני אפי' בכה"ג נאמן כגון שהיו מחזיקין אותו שהיא משפחתו והיו מחזיקין אותה במשוחררת ובנו הוא והוא אומר שלא שחררה ואין זה בנו בהא הוא דנאמן משום דלא מפיק ליה מחזקתו לגמרי אלא שטעו וקסברי שהוא שחררה ואין זה אלא גלוי מילתא בעלמא ועוד דלא משוי ליה לממזר אלא לעבד ואפי' לרבנן הוא נאמן:

היה עומד בצד המוכסין. ודרך המוכסין ליקח מכס מן העבדים ולא מן הבנים ואמר בני הוא וחזר ואמר עבדי הוא כשעבר מן המכס נאמן במאי דחזר ואמר עבדי דהא דאמר מעיקרא בני הוא להבריחו מן המכס נתכוין:

אינו נאמן. בהאי דחזר ואמר בני שאלו כן לא היה אומר להמוכסין עבדי הוא ולהיות נפסד חנם אלא ודאי מעיקרא קושטא הוא דקאמר:

אית תניי תני. אפי' בסיפא נאמן ומוקי לה ר' מנא כגון אלין כותאי דאינון משעבדין בבניהון ועושין להן עבודת עבד ולפיכך נאמן במאי דחזר ואמר בני הוא דהא דאמר מעיקרא עבדי שהוא משמשו כעבד:

תני נאמן על הגדול. אמתני' קאי נאמן לפסול את הגדול ואינו נאמן על הקטן:

כל שיש לו אשה ובנים. וה"ק נאמן על בנו ואינו נאמן לפסול את בן בנו:

ר' אבהו בשם ר' יוחנן כל שיש לו אשה. ואין לו בנים זהו גדול שנאמן עליו אבל אם יש לו בנים עליו ג"כ אינו נאמן וה"ק ואינו נאמן על הקטן בזמן שיש שם קטן דלא מסתברא שיהו בניו פסולים ובני בניו כשרים:

גר שמל ולא טבל. כדמפר' ואזיל שהוא אומר מלתי ולא טבלתי נאמן אלמא אפי' היו לו בנים נאמן לפסול לעצמו:

משם מה. מטבילין אותו בשבת הא מתקן גברא הוא:

נכייה. משום נקיה בעלמא:

מה עבד לה ר' אבהו. הא שמעינן מהכא דנאמן:

פתר לה משם מה בכך. כלומר דקסבר רבי אבהו דגר לא בעי מילה וטבילה אלא במילה לחודה סגי ולפיכך מטבילין אותו בשבת דמה בכך דלא צריך טבילה ולאו מתקן גברא מיקרי ומהאי טעמא נמי נאמן שהרי אין פוסל עצמו כלום וקמ"ל דלא חיישינן שמא ערבי או גבעוני מהול הוא וצריך להטיף ממנו דם ברית:

הלכה ח

מתני' **שניהם נותנים גט**. אם באת לינשא לאחר:

וכן האשה שנתנה רשות לשלוחה. אצטריך תנא לאשמעינן רישא וסיפא דאי אשמעינן רישא באב שעשה שליח לקדש את בתו ה"א אב דקים ליה ביוחסין וכשמצא מיוחס זה קדשה לו הוא דאמרינן דבטל את השליחות אבל אתתא דלא קים לה ביוחסין אע"ג דקדשה את עצמה לא סמכה על קדושיה ולא בטלה את השליח דסברה דלמא משכח שליח אדם מיוחס מזה ואי אשמעינן בדידה הוי אמינא משום דאתתא דייקא ומנסבה כי קדשה עצמה בטלה את השליח אבל אב דלא קפיד על בתו אם תנשא לבעל כל דהו לא בטליה לשליחות השליח והא דקדים וקידשה סבר דילמא לא משכח שליח למי צריכא:

גמ' גרסינן הכא הא דכתוב בספרי הדפוס לקמן ולית הדא כו' ונתחלפו הסוגיות בטעות:

ולית הדא פליגא על ר' יוחנן. דאמר בפ' השולח אדם מבטל שליחותו בדברים דקסבר אתי דיבור ומבטל דיבור ובמתני' קתני אם שלו קדמו קדושיו קדושין דמשמע דוקא שעשה מעשה וקדשה לאחר הא לאו הכי אינו יכול לחזור מהשליחות דאין יכול לבטל שליחותו בדברים וקשיא לר' יוחנן:

פתר לה. ר' יוחנן המתני' משום חומרא דעריות חיישינן לקדושי השליח ואינו יכול לבטל שליחותו שלא בפניו. שמע לה מן דבתרה. תני להאי קושיא ופירקא אסיפא:

הלכה ט

מתני' **אינו צריך להביא ראיה לא על האשה**. שהיא מיוחסת שכבר בדקוה כשנשאה:

ולא על הבנים. מוקי לה בבבלי בקטנים וכרוכי' אחריה דבחזקת אמן הן ואינם צריכין לייחס ע"י עדים:

מתה ואלו בניה מביא ראיה על הבנים. שהיו בני אותה האשה:

ואינו מביא ראיה על האשה. שהיתה מיוחסת לפי שכבר בדקו אחריה כשנשאה כאן. ר' אבהו בשם ר' יוחנן איש ואשתו עשו אותן כשני עדים. להיות נאמנין על בניהן דחזקה אין האשה שותקת על בני חבירתה ולומר בניה הם:

גמ' **ר' אבון שמע לה מן דבתרה**. אסיפא הוא דמתני לה אשה נשאתי כו' מביא ראיה על האשה ולא על הבנים דעשו אותן כשני עדים:

הלכה י

מתני' **מביא ראיה על האשה**. שהיא מיוחסת ואינו מביא ראיה על הבנים שהרי כרוכין אחריה:

מתה ואלו בני'. ואין כאן שום הוכחה מביא ראיה על האשה שהיתה מיותסת ועל הבני' שמאותה אשה היו:

גמ' **תני איש ואשה שבאו ממדינת הם כו' אין הורגין עליהן**. להבא עלי' משום אשת איש דשמא מכחישין הן. עד שלשים יום. אם הוחזק באשתו שלשים יום חזקה היא והורגין עליה:

תמן תנינן. פ"ג דטהרות תינוק שנמצא בצדי העיסה ואותו תינוק ודאי טמא הוא כדאמר בתוספתא מפ"מ אמרו ותינוק טמא שדרך נשים נדות מגפפות ומנשקות אותו:

ר"מ מטהר. את העיסה דר' מאיר לטעמיה דחייש למיעוטא דרוב התינוקות מטפחין בעיסה ומיעוט אין מטפחין ועיסה זו בחזקת טהרה עומדת סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא ולפיכך תולין שאדם טהור נטלו מן העיסה ונתן ביד התינוק:

וחכמים מטמאין. דאזלינן בתר רוב התינוקות המטפחין בעיסה והתינוק בעצמו נטלו:

ושורפין על החזקות. לשון שאלה היא לחכמים דמטמאין אם שורפין את התרומ' על החזקה זו שחזקת התינוקות מטפחין:

ר' יוסי בשם ר' זעירא איתפלגון רבי יוחנן ורשב"ל. קס"ד דר' יוסי אם סומכין על החזקה שהיא אשת איש ולדון דיני נפשות כל שכן שסומכין על החזקה לשרוף את התרומה והלכך תלי בפלוגתייהו דר' יוחנן ור"ל ולמ"ד אין הורגין אין שורפין:

ר' יוסי בר' בון בשם ר' זעירא. קאמר דלא היא דלא תלינן בהא ופלוגתייהו נמי לא כך שנינו אלא בשריפה גופה הוא דפליגי וכ"ע מודים שהורגין על החזקות כדילפינן לקמן מקרא:

מה פליגין בשריפה. אם שורפין תרומה על החזקה ר' יוחנן סבירא ליה אע"פ שהורגין אין שורפין תרומה על החזקה והא דחכמים מטמאין לתלות הוא אבל לא לשרוף וטעמא דמקיל׳נן בשריפת תרומה יותר מדיני נפשות משום דיש כאן חזקת טהרת עיסה העומדת נגד חזקת התינוקות מטפחין:

והלא חזקה היא שהוא אביו. אינו אלא חזקה שהוא אביו והורגין עלי' וכן בעלמא הורגין על החזקה:

תני הביא ראיה על הגדולים. אסיפא דמתני' קאי מתה ואלו בניה צריך להביא ראיה על האשה ועל הבנים ואם הביא ראיה על הגדולים אע"פ כן צריך להביא ראיה על הקטנים כדמפרש ואזיל:

ליידא מילה. לאיזה דבר קאמרת שצריך ראיה עוד על הקטנים הרי כבר הביא ראיה על אשה זו ואלו הם בניה:

אמר רבי יונה. היינו טעמא אף על פי שהביא ראיה שאשתו היתה ואלו הגדולים בניה הם אני אומר שמא נתגרשה בנתיים אחר שילדה הגדולים נתגרשה ממנו ואין אלו הקטנים ממנה והלכך צריך להביא ראיה על כלן שהם בניה:

הלכה יא

מתני' **לא יתייחד איש אחד עם שתי נשים**. מפני שדעתן קלה ושתיהן נוחות להתפתות:

אבל אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים. שהאחד בוש מחבירו:

בזמן שאשתו עמו. מותר להתייחד מפני שאשתו משמרתו וכן הלכה אבל בלאו הכי אסור להתייחד אשה אחת עם שני אנשים וכל שכן איש אחד עם שתי נשים אלא אם כן היו נשים צרות או יבמות או אשה ובת בעלה או אשה וחמותה מפני ששונאות זו את זו ואין מחפות זו על זו וכן עם אשה שיש עמה תינוקת שיודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה להביאה שהיא מתייראת מפניה שמא תראה ותגיד ומותר להתייחד עם הבהמה ועם הזכור שלא נחשדו ישראל על הזכור ועל הבהמה:

ואם הגדילו זה ישן בכסותו כו'. והוא שתהיה הבת מי"ב שנה ויום אחד והבן מי"ג שנים ויום אחד ובזמן שהיא בושה לעמוד לפניו ערומה אפי' בפחות מכאן ישנים הוא בבגדו והיא בבגדה:

רווק. פנוי בלא אשה לא ילמד סופרים לא ירגיל עצמו להיות מן הסופרים מלמדי תינוקות מפני אמותיהן של תנוקות שמצויות אצלו להביא בניהן אל הספר:

ולא תלמוד אשה סופרים. לא תרגיל עצמה להיות ממלמדי תינוקות מפני אביהם שבאים אצלה להביא את בניהם:

אף מי שאין לו אשה. אע"פ שאינו פנוי ויש לו אשה אלא שאינה שרויה עמו לא ילמד סופרים ואין הלכה כר' אליעזר:
וחכמי' מתירין. והלכה כחכמים שלא נחשדו ישראל על הזכור ועל הבהמה:
כל שעסקו עם הנשים. שמלאכת אומנותו נעשית לנשי' והנשים צריכות לו:
לא יתייחד עם הנשים לעולם. ואפי' עם הרבה נשים לפי שלבן גס בו ומחפות עליו ואלו אינש אחרינא עם שתי נשים תנן ולא שלש וארבע שפיר דמי:
ויתפלל לפני מי שהעושר שלו. ואל יאמר בלבו אומנות זו אינה מעשרת אלא יבקש רחמים למי שהעושר שלו:
חמר גמל ספן. שכל אלו אומנות. לסטות לפי שלנין בדרכים ונכנסים ולוקטים פירות ועצים מן הכרמים ועוד שנשכרים לבני אדם ומעבירין על תנאם:
רועה. בהמות שלו שמעביר הבהמות לרעות בשדה אחרים:
חנוני. מלומד באונאה להטיל מים ביין וצרורות בחטין:
ר' יהודה אומר. משמו של אבא שאול:
החמרין רובן רשעים. מפני לסטיות:
הגמלין רובן כשרים. שפורשים למדבריות למקום גדודי חיות ולסטים ויראים לנפשם ומשברין לבם למקום:
הספנים רובן חסידים. שפורשים למקום הסכנה ותמיד הם ברעדה יותר מן הגמלין:
טוב שברופאים לגיהנם. אינו ירא מן החולי ומאכלו מאכל בריאים ואיני משבר לבו למקום ופעמים שהורג נפשות ויש בידו לרפאות העני ואינו מרפא:
כשר שבטבחים שותפו של עמלק. לפי שספיקי טרפות באות לידו וחס על ממונו ומאכילן ועוד שהוא אכזרי כעמלק:
גמ' **בד"א בכשירין**. אשה מתייחדת עם ב' אנשים:
כחתן שלם. להיו' מתאבלין עליו:
אלא אפי' יצא ראשו ורובו בחיים. לאו כנפל הוא ומתאבלין עליו. ובפ' יוצא דופן מוקי לה בדקים ליה שכלו חדשיו:
ויוצא בחיק. ולא במטה ולא בכליבה:
ונקבר באשה אחת ובשני אנשים. דאין בזה משום יחוד כת"ק דמתני':
מסתברא ר"ש. דקאמר במתני' אף באיש אחד עם ב' נשים אין בו משום יחוד מסתברא הוא דמודי לאבא שאול דנקבר באיש אחד וב' נשים דהא אפי' בעלמא ס"ל אין כאן יחוד אבל אבא שאול לא מודיי לר"ש דס"ל בעלמא יש בו משום יחוד והכא טעמא שאין יצה"ר מצוי בבית הקברות:

אמך בסתר בתך בסתר. כלומר רמז רמזה התורה עם אמך ועם בתך תוכל להיות בסתר ולהתייחד עמה אבל אסור להתייחד עם כל עריות שבתורה:
זה מתכסה בכסות עצמו וקורא. ק"ש כלומר מחזיר פניו ומתכסה כדאמרי' פי' הי' קורא:
אם היו בנו ובתו קטנים. שמותר לישן עמהן בקירוב בשר וליכא משום הירהור מותר:
תמן. בבבל אמרי איש ואשתו נמי מותר כשזה מחזיר פניו כו' דאי לאו הכי אסור משום הרהור:
לאיש ואשתו נצרכה. מיבעיא לן אם מותר דהואיל ורגיל בה ליכא הירהור כולי האי או לא:
אף מי שיש לו אשה ואינה עמו. לפרושי מילתא דר"א קאתי כדפרישית במתני' ובנים אגב גררא נסבה:
עבד חד ומתניין הכן. מלמד תינוקת אחד עבד כר"א שלא היתה אשתו שרויה אצלו ולא רצה ללמד עמהן עד שהביאה אצלו:
והתנינן לא ילמד רווק סופרים. וקס"ד משום חשש משכב זכור דתינוקות ומשני משום אמו ואחותו של התינוק שבאה עמו להביאו לבית הספר הוא דחששו:
תני לא ילמד כו'. ומוסיף בברייתא קרר והן בעלי קרנות שמשכירין עצמן לילך ממקום אל מקום ואומנתן אומנת לסטים שהם נשכרין ומעבירין על תנאם:
רוב ממזרים פקחין. שהן דומין לאביהן בעלי ערמה ומתנכלים בתחבולות לפתות הנשים ולהסתיר מעשיהם מבני אדם:
רוב עבדים גאים גרסינן. שע"פ הרוב הגאוה מצויה בהן וכמו בכל בזויי המשפחות:
רוב בני אבות. המיוחסים ביישנים הן דומים לאבותיהם ונ"מ מהני דקחשיב אם יש לעז עליהם ורואה בהן סימנים הללו יש להתרחק מהן:
ורוב בנים דומין לאחי האם. והנושא אשה צריך שיבדוק באחיה כדאמרינן ביש נוחלין:
טוב שבנחשים. אע"פ שנראה בן תרבות ורגיל בבית אין לבטוח בו וכן הבטחה שבנשים אין להאמין בה. בטלת כשפים. כדאשכחן במעשה דבנתות דר"צ בפ"ד דגיטין. א"נ דהרמז בזה שמראה עצמה כשיר' ומחזקת בחסידו' ובזה מסתרת מעשיה מבנ"א כדרך בעלי הכשפים:
אשרי מי שעושה רצון המקום. משום דקחשיב הכא מהמראין עצמן לבני אדם לכשרים ואינם לכך אמר אשרי מי שעושה רצון המקום באמת ובתמימות:
מ"מ אדם מתפרנס. כלומר כמה וכמה אומנות יש ובאיזו שיהי' יתפרנס:
אשרי מי שרואה את הוריו. ילדיו באומנות מעונה שמתפרנס ממנה בלי שום עבירה:

אומנות קטנה. כלומר נקיה וקלה כדאמר בבבלי מחטא דתלמיותא מעשה מחט על שם שהתפירות עשויות כתלמים תלמים:

ארי סבל. נושא משאות:

קייץ. מייבש קציעות בשדה:

והן מתפרנסין בלא צער. שאין מזונותיהם תלוים בידי אחרים כבני אדם שזה סבל וזה חנווני כו' והכל מזונותיהם תלוים בידי אחרים שישאו ויתנו עמהן וישתכרו להן וזה דבר קשה מאד לפי שכל א' עינו רעה בשל חבירו ואם שהוא משתכר על ידו ואפי' מי שאינו צריך לאחרים כגון חורש וקוצר וכיוצא בזה מצטער הוא במלאכתו הכבדה והקשה ועל זה נאמר בזעת אפך תאכל לחם:

הלכה יב

מתני' **ר' נהוראי אומר מניח אני כל אומניות שבעולם ואיני מלמד את בניי אלא תורה.** שכל אומנות אינה עומדת לאדם אלא בימי נערות בזמן שיכול לעסוק בה ואין להן מתן שכר לאחר זמן אלא שכר המצוי להן בשעתן אבל תורה מתן שכרה בא מאליו לאורך ימים ואף לחולה ולזקן שאינו יכול לעסוק בה עכשיו אוכל מן הקודמות:

עוד ינובון בשיבה. יצמחו צמח ויתיחד שכרן לעת שיבתן דשנים ורעננים יהיו:

גמ' **מכבדתו ומשמרתו מכל רע**. מחולי ויסורין בנערותו ונותנת לי אחרית ותקוה בזקנותו ואף שאינו יכול לעסוק בה כל כך מחמת תשות כחו והתורה היא המוספת לו כח בהשתדלות בה לעת זקנותו:

וקויי ה' יחליפו כח. משמע בזמן שהן בתגבורת כחם וכנגד הכבוד אמר יעלו אבר כנשרים שעולים למעלה וכן יחליפו כח תחת תשותן על ידי התורה שנקראת תושיה ומצד מזלן גם אם הוא רע יעלו אבר כנשרים להיות עולים למעלה מן המזל וכנגד השמירה והנזקין אמר ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו:

עוד ינובון בשיבה. משמע עוד יצמחו ויהיו דשנים ורעננים שלא כדרך הזקנים שכחם ניתך ונתלש ונפסד:

וכן אתה מוצא באבינו אברהם ששימר את התורה. ומכיון ששימר בודאי למדה דעל שכר לימוד התורה הוא מביא ראיה. אף גידלו ובירכו. לא מיבעיא ששמרו מכל רע אלא אף גידלו ובירכו בעושר:

אסור לדור בעיר כו'. ובסוף. פ"ק דסנהדרין חשיב עשרה דברים והתם קאמר שאין ת"ח רשאי לדור בתוכה אא"כ יש בה עשרה דברים כו' והכא אסור לכל אדם קאמר ומקפיד באלו ג' הדברים שהם צריכין לאדם ביותר:

גינוניתא של ירק. להתפרנס בזול:
על כל מה שראת עינו ולא אכל. שנפשו מסתגפת בהתאות על הדבר ונמצא חוטא על הנפש:
ר' אלעזר חשש להדא שמועתא. והיה מאסף לו פרוטות קטנות כדי שיהו מצוין ומוכנין בידו לקנות בהן מכל דבר חדש לפחות פעם אחת בשנה. א"נ הא דקאמר עתיד אדם ליתן דין וחשבון שראת עינו ולא אכל משום שאינו נותן לבו לחזור אחריהן לברך ולהודות השם ב"ה שברא מינים אלו להחיות בהן בני אדם וכמו שאינו נחשב בעיניו טובת יתעלה ב"ה וע"ז קאמר דר' אלעזר היה חושש לשמועה זו והיה רואה להביא עצמו לידי חיוב לכל הפחות פעם אחת בשנה כדי לברך על כל מין ומין וליתן שבח והודיה לאל יתעלה ברוך הוא ומבורך המשגיח ומפרנס ומכין מזון לכל בריה וצורך כל נפש חיה יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים אנס"ו:
סליק פירקא וסליקא לה מסכת קידושין וכולא סדרא דנשים ברחמי ובס"ד.